

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CENTRUL DE DEZVOLTARE CREATIVĂ
A COPIILOR ȘI ADOLESCENȚILOR *INDIGO*

EDUCAȚIE SOCIALĂ ȘI FINANCIARĂ

GHID METODOLOGIC

Chișinău, 2012

Ghidul a fost aprobat la Ședința Consiliului Național pentru Curriculum, Ministerul Educației și la Ședința Consiliului Științifico-Didactic din cadrul Institutului de Științe ale Educației

Materialele Ghidului au fost elaborate de autorii:

Angela CARA, doctor în pedagogie, conf. cerc., Institutul de Științe ale Educației (Capitolul I; Capitolul II; 2.2.-2.5.), **coordonator**

Lilia POGOLȘA, doctor în istorie, conf. univ., Institutul de Științe ale Educației (Capitolul III: 3.1., 3.2.)

Ina GRIGOR, cerc. științific, Institutul de Științe ale Educației (Capitolul IV, Capitolul V)

Angela STARÎȘ, cerc. științific, Institutul de Științe ale Educației (Capitolul II: 2.4., Capitolul III: 3.1., 3.2., 3.4.)

Marcela DILION, doctor în sociologie, conf. univ. (Capitolul III: 3.3.)

Liliana ROTARU, doctor în filologie, director, ONG CCF Moldova (Capitolul II: 2.1., Capitolul IV: 4.1., Capitolul V: 5.1.)

Virginia RUSNAC, doctor în psihologie., Institutul de Științe ale Educației (Capitolul II: 2.3.)

Nadejda CARP, magistrul în psihologie, președinte, Centrul de Dezvoltare Creativă a Copiilor și Adolescenților Indigo (Capitolul II: 2.1., Capitolul IV: 4.1., Capitolul V: 5.1.)

Lilian ORÎNDAȘ, doctorand, Institutul de Științe ale Educației (Capitolul IV: 4.4.)

Recenzenți:

Sergiu BACIU, doctor în pedagogie, conf. univ., Academia de Studii Economice

Nina PETROVSCHI, doctor în istorie, conf. univ., Institutul de Științe ale Educației

Redactori: *Stela LUCA, Anastasia GUȚU*

Corector: *Livia CARUNTU-CARAMAN*

Responsabil de ediție: *Elena STATI*

Redactor tehnic: *Andrei LUNEVI*

Coperta: *Silvia LUNEVI*

Cartea reprezintă un suport didactic pentru implementarea disciplinei opționale **Educație Socială și Financiară**. Suportul didactic poate fi utilizat la orele de Educație civică, de dirigenție, precum și a valorificării interdisciplinare a conținuturilor din aria curriculară Științe Socioumane.

Autorii exprimă mulțumiri echipei Aflatoun, Anei Rodrigues, cordonator program, Child Social and Financial Education, Amsterdam, pentru sugestiile în elaborarea variantei finale a lucrării.

Educație socială și financiară : Ghid metodologic. – Ch. : Lyceum, 2012 (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”). – 136 p.

100 ex.

ISBN 978-9975-4394-3-5.

Mun. Chișinău

Editura *Lyceum*

Str. Pușkin, 24, bir. 28

Tel.: (022) 21-26-36

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

ISBN 978-9975-4394-3-5.

© *Lyceum*

CUPRINS

I. ARGUMENT ÎN FAVOAREA EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE

- 1.1. Repere conceptuale
- 1.2. Pilotarea Educației Sociale și Financiare în Republica Moldova
- 1.3. Curriculumul de *Educație Socială și Financiară* centrat pe competențe și dezvoltarea personalității elevului

II. EXPLORARE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

- 2.1. Proiect: *Frumusețea mea*
- 2.2. Activități de autocunoaștere și dezvoltare personală
- 2.3. Activități axate pe valorizarea pozitivă a diferențelor
- 2.4. Activități axate pe armonizarea valorilor sociale și celor personale
- 2.5. Proiect didactic: Orientare în carieră

III. RESPECTAREA DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR COPILULUI

- 3.1. Proiect: *Îmi cunosc drepturile*
- 3.2. Activități axate pe valorificarea educației pentru drepturile omului, și a semnificației valorilor acestora
- 3.3. Participarea copiilor
- 3.4. Proiecte didactice

IV. PLANIFICAREA ȘI BUGETAREA

- 4.1. Proiect: *Să învățăm despre cheltuieli*
- 4.2. Proiect: *Cum să elaborezi un buget*
- 4.3. Activități privind elaborarea bugetului personal
- 4.4. Activitate: Planificarea bugetului familiei

V. INIȚIATIVE SOCIALE ȘI FINANCIARE ALE COPILOR

- 5.1. Proiect: *Cum să-ți elaborezi scopuri financiare*
- 5.2. Activități axate pe formarea capacității decizionale și realizare socială.

ANEXE

Anexa 1

Lista instituțiilor/ organizațiilor abilitate în domeniul Protecției Copiilor și Tinerilor

Subject: Acknowledgment of collaboration in Republic of Moldova

Dear Partners,

Aflatoun, Child Savings International wishes to express our sincere gratitude to **General Association Center of Creative Development of Children and Adolescents “Indigo”** and **Children Community and Families of Moldova** for providing us an opportunity to work towards providing Social and Financial Education for children and developing learning materials for this cause. During the last two years this project bore an on imprint of many people. We would like to thank and acknowledge **Institute for Educational Sciences of the Republic of Moldova** for the continuous guidance and approval of this joint work.

Aflatoun would like to show its deep appreciation for their kind co-operation to the completion of this guide for teachers to deliver Social and Financial Education to children of Moldova. Aflatoun is available for continuous work in bringing Social and Financial Education to all children in the Republic of Moldova.

Yours sincerely,

Hidde van der Veer

Executive Director

Aflatoun, Child Savings International

The Netherlands

I. ARGUMENT ÎN FAVOAREA EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE

1.1. Repere conceptuale

În ultimii ani au fost lansate reforme importante în sectorul public cu scopul de a accelera creșterea economică și de a promova drepturile sociale. În acest context, reforma în sistemul educației este considerată una dintre cele mai importante pârgii de schimbare socială, deoarece *școala este cea care asigură liantul social*.

Marea provocare a educației și învățământului în ultimii ani este ca el să ofere, în cele din urmă, condițiile, atât de mult discutate, pentru: realizarea personală și dezvoltarea tinerilor de-a lungul vieții (*capital cultural*), asistându-i să-și urmeze obiectivele în funcție de interesele și aspirațiile individuale; potențarea unei cetățenii active și incluzive (*capital social*), „angajabilitate” (*capital uman*), capacitatea de a obține un loc decent pe piața muncii.

Concepută ca răspuns la necesitatea pregătirii elevului pentru a aprecia schimbările din mediul social, economic, financiar în care își va desfășura activitatea, *Educația Socială și Financiară* a fost conceptualizată de către cercetătorii din cadrul Institutului de Științe ale Educației, ONG *Indigo* în comun cu *Child Social and Financial Education, Aflatoun*, Olanda, și a fost introdusă în Planul de învățământ pentru treapta gimnazială din Republica Moldova (clasele V- IX) ca disciplină opțională.

Actualmente *Educația Socială și Financiară* cuprinde 1 milion de copii din 78 de țări.

Aflatoun numără -1 million de copii din 78 țări:

Asia ⁽¹⁸⁾

India
Bangladesh
Nepal
Pakistan
Philippines
Thailand
China
Indonesia
Cambodia
Mongolia
Afghanistan
Kyrgyzstan
Sri Lanka
Laos
Azerbaijan
Tajikistan
Malaysia
Vietnam

Europe ⁽⁹⁾

Serbia
United Kingdom
Moldova
The Netherlands
Kosovo
Albania
Lithuania
Georgia
Kazakhstan

Americas ⁽¹⁶⁾

Argentina
Ecuador
Paraguay
Peru
Costa Rica
Nicaragua
El Salvador
Brazil
Chile
Honduras
Panama
Guatemala
Mexico
Colombia
Bolivia
Suriname

Africa ⁽¹⁶⁾

Ghana
Kenya
Mozambique
Namibia
Nigeria
Tanzania
Uganda
Zimbabwe
Senegal
Gambia
Lesotho
Ethiopia
Madagascar
Zambia
Sierra Leone
Botswana

Middle East & North Africa ⁽¹⁹⁾

Jordan
Egypt
Sudan
Palestine
Morocco
Lebanon
Yemen
Guinea Conakry
Guinea Bissau
Mauritius
Chad
Niger
Togo
Côte D'Ivoire
Mali
Burkina Faso
Rwanda
Cameroon
DR Congo

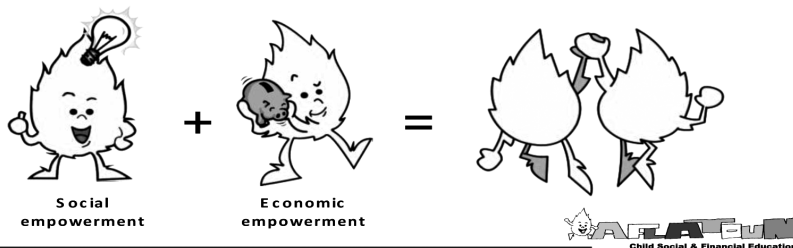
Scopul major al *Educației Sociale și Financiare*: dezvoltarea integrală a personalității elevului, responsabilizarea socială și financiară a elevului, formarea la elevi a unei culturi financiare, a competențelor antreprenoriale și de integrare/ incluziune socială, pregătirea subiecților educaționali pentru a adopta decizii cu caracter financiar.

Un alt aspect important rezidă în faptul că *Educația Socială și Financiară* este abordată din perspectiva realistă a vieții cotidiene, antrenând valorile sociale, economice și financiare achiziționate/ cunoscute la celelalte discipline școlare și constituind un ansamblu unitar, integrativ de cunoștințe, capacități și atitudini, ale căror componente sunt reciproc condiționate și au drept obiectiv major pregătirea elevului pentru a aprecia schimbările din mediul social, economic, financiar în care își va desfășura activitatea pe viitor.

Conceptul Aflatoun

5 ELEMENTE FUNDAMENTALE ALE PROGRAMULUI AFLATOUN :

1. Înțelegerea personală și explorarea
2. Economii și cheltuielile
3. Drepturile și Responsabilitățile
4. Planificarea și bugetarea
5. Inițiative sociale și financiare ale copiilor

Prin aceste elemente fundamentale programul *Educație Socială și Financiară Aflatoun* vine să demonstreze copiilor faptul că o afacere poate fi benefică atât la nivel individual, cât și pentru întreaga comunitate, având drept scop promovarea drepturilor și în același timp – ridicarea nivelului de conștientizare a faptului că pentru mulți oameni îmbunătățirea condițiilor de trai este primordială.

1.2. Pilotarea Educației Sociale și Financiare în Republica Moldova

Institutul de Științe ale Educației, în parteneriat cu Centrul de Dezvoltare Creativă a Copiilor și Adolescenților *Indigo*, ONG CCF Moldova, se preocupă de implementarea Programului *Educație Socială și Financiară*. <http://indigocentre.md>

Printre activitățile realizate menționăm:

- Inaugurarea Clubului *Educație Socială și Financiară Aflatoun*;
- Organizarea evenimentelor *Aflatoun*;
- Organizarea Zilei Internaționale *Aflatoun*;
- Organizarea Târgului creației copiilor.

Activitățile de *Educație Socială și Financiară* au fost pilotate în cadrul activităților organizate la Centrul de Dezvoltare Creativă a Copiilor și Adolescenților *Indigo*; Școala-internat pentru copiii orfani și rămași fără îngrijirea părinților, Leova; Gimnaziul "Dm. Cantemir", r-nul Leova; Liceul "Petru Rareș" din Chișinău; Liceul "Prometeu" din Chișinău; Liceul "Ana Muntean" din Ialoveni; Liceul Teoretic din Costești, Ialoveni; Gimnaziul Sociteni, Ialoveni.

În cadrul activităților desfășurate, cadrele didactice au orientat demersul educațional al elevilor către latura pragmatică a învățării din perspectiva conștientizării conexiunilor între: *a ști, a ști să faci, a ști să fi* în scopul identificării raportului drepturi responsabilități în situații cotidiene; elaborarea bugetului personal; proiectarea unui buget propriu, utilizând ca venituri bani de buzunar primiți de la părinți; evaluarea posibilităților de derulare a unei afaceri proprii și profitabile, luând în considerare interesele comunității; identificarea tipurilor de planuri financiare; analiza adecvată și eficientă a resurselor, în funcție de caracteristicile mediului economico-social.

În cadrul pilotării au fost utilizate jocuri didactice privind consumul și economiile; discuții dirijate despre gestionarea corectă a banilor; studii de caz despre gestionarea bugetului personal; discuții dirijate privind rolul băncilor; brainstorming pentru identificarea drepturilor de consumator; exerciții de comparare a prețurilor și calității produselor; simulări privind utilizarea cardurilor de credit; exerciții de definire și utilizare a termenilor specifici (servicii bancare, conturi bancare, cardul bancar); discuții cu agenții economici din comunitate; editarea revistelor școlare; vizite de documentare în comunitate (APL, ONG, agenți economici, instituții etc.); activități de voluntariat.

O importanță deosebită s-a acordat și respectării unor reguli de participare, cum ar fi: respect reciproc, atitudine pozitivă, toleranță, sinceritate, discreție și confidențialitate, analiză a faptelor, nu a persoanelor, drept de a nu participa etc.

Rezultatele obținute:

- 7 instituții de învățământ beneficiază de programul *Educație Socială și Financiară*;
- 928 de copii cu vârstele cuprinse între 6-15 ani incluși în activitățile de *Educație Socială și Financiară* în perioada 2009-2012;
- 38 de cadre didactice instruite în domeniul educației sociale și financiare;
- 21 de cluburi *Aflatoun* create în cele 5 școli și 1 ONG;
- 16 inițiative de antreprenariat social realizate.

Clubul *Educație Socială și Financiară* la Centrul *Indigo*

Activitate în cadrul *Educației Sociale și Financiare* la școala-internat pentru copiii orfani și rămași fără îngrijirea părinților, r-nul Leova;

1.3. Curriculumul de *Educație Socială și Financiară* centrat pe competențe și dezvoltarea personalității elevului

Contextualizarea Curriculumului de *Educație Socială și Financiară* a fost cauzată de următoarele:

- conceptualizarea curriculumului în corespundere cu principiile centrării pe elev, școlii prietenoase copiilor;
- orientarea către un curriculum flexibil, deschis, multifuncțional, oferit într-o diversitate de formare (în și în afara clasei), în măsură să încurajeze noi demersuri, cum ar fi curriculumul personalizat, învățare comunitară etc.;
- orientarea către un curriculum diferențiat, care ia în considerare interese, talente, capacități, stiluri, condiții și contexte de învățare foarte diferite;
- orientarea către o evaluare care valorizează competențele pentru viață.

COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

1. Competența de explorare personală
2. Competența de respectare a drepturilor și îndatoririlor copilului și omului
3. Competența de administrare a bugetului personal
4. Competența de gestionare/ economisire a resurselor
5. Competența de inițiere/ derulare a unor mici afaceri

Competențele și subcompetențele specifice care trebuie formate în procesul de predare – învățare a disciplinei *Educația Socială și Financiară* au la bază și promovează următoarele **valori și atitudini**: relaționare pozitivă cu ceilalți; atitudine constructivă față de sine și față de alții; respectarea legii și a drepturilor cetățenești, a diferențelor dintre oameni; egalizarea șanselor de acces; responsabilitate în gestionarea bugetului personal; raționalitate; eficiență; participare și integrare școlară, profesională, socială; atitudini active față de cariera personală; conștientizarea valorii personale pe piața forței de muncă; responsabilitate față de sine și față de societate în legătură cu lumea profesiilor; tendință pentru dezvoltare personală continuă.

Demersul de realizare a *Educației Sociale și Financiare* are în vedere atât realizarea multidimensională a *Educației Sociale și Financiare*, cât și valorificarea experiențelor elevilor manifestate în situațiile concrete. În cadrul activităților desfășurate, cadrele didactice vor orienta demersul educațional al elevilor către latura pragmatică a învățării din perspectiva conștientizării conexiunilor între: *a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să devii* în scopul responsabilizării sociale și financiare a elevului, formarea unei culturi financiare și a competențelor antreprenoriale.

Or, metodologia formării competențelor în cadrul *Educației Sociale și Financiare* este prezentată în *fig. 1*.

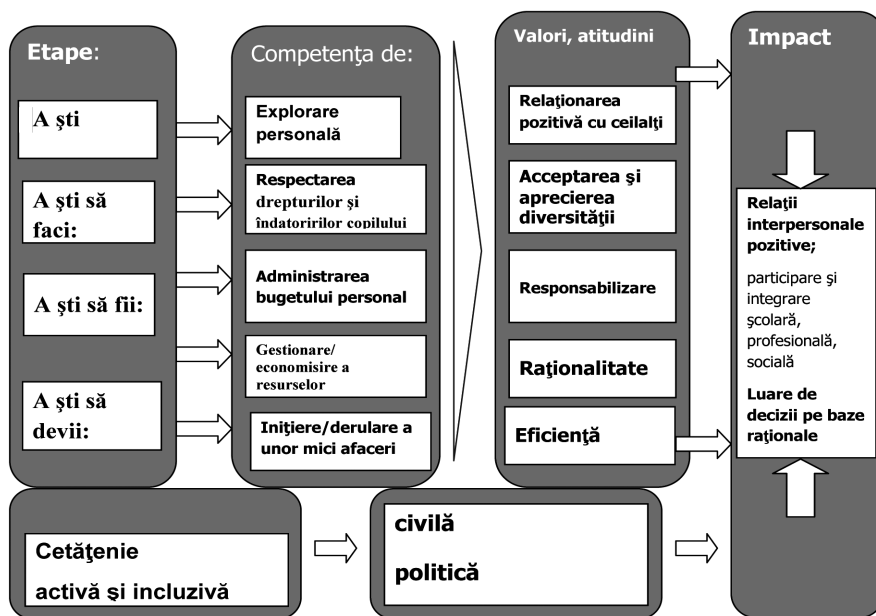

Fig.1. Metodologia formării competențelor

În cadrul orelor de *Educație Socială și Financiară*, cadrele didactice se vor baza pe învățarea centrată pe elevi și pe valorificarea calităților fiecăruia, creând situații în care aceștia au posibilitatea să se afirme; pe crearea unui mediu școlar în care elevul se simte în siguranță; pe inițierea elevilor în arta unei comunicări eficiente; pe abordarea individualizată prin crearea de situații favorabile pentru descoperirea intereselor, aptitudinilor și posibilităților de formare proprii, acceptarea diversității caracterelor și a spiritului de independență.

În cadrul procesului educațional se vor utiliza strategii pentru a optimiza procesul de învățare și a-l face mai agreabil (adaptate după UNESCO):

1. Procesul didactic se va desfășura într-un mod activ, formativ, cu accent pe situațiile motivaționale favorabile învățării și pe evaluarea formativă.
2. Elevul nu va fi considerat o problemă, dacă nu se adaptează ritmurilor propuse de învățarea școlară. El posedă un model inedit de învățare, expresie și dezvoltare.
3. Elevul va fi tratat ca partener pentru profesor și, în același timp, învață în parteneriat cu ceilalți elevi.
4. Învățarea școlară este un proces continuu care se desăvârșește în urma interacțiunilor din clasă și pune în valoare progresele fiecărui elev. Predarea este, în acest sens, un proces de provocare la discuții și analize în grup. Elevii beneficiază de feedback, periodic privind procesul de învățare și modul în care pot obține progres.
5. Proiectarea lecțiilor noi se realizează pe baza cunoștințelor anterioare și pe valorificarea experiențelor zilnice ale elevului.
6. Se vor utiliza strategii de micro-grup, activ-participative, cooperative, colaborative, parteneriale și socializante prin implicarea elevilor în activități ce presupun cooperare pentru rezolvarea unor probleme, activități prin care pot învăța să negocieze, să asculte, să accepte opinii diferite, indiferent de statutul sau rolul pe care îl dețin în grup și sarcini de lucru în perechi sau grupuri mici.
7. Obiectivele formulate vor presupune antrenarea sistematică a capacităților elevilor de a cunoaște, înțelege, reacționa, transfera cunoștințele în practica vieții.
8. Trezirea interesului pentru conținut prin folosirea povestirilor, studiilor de caz. Utilizarea situațiilor de joc în învățare. Efectuarea călătoriilor și excursiilor.
9. Realizarea interdisciplinarității se face la această vârstă într-un mod cât mai atractiv posibil, prin corelarea activităților, stimulând interesul copiilor pentru cunoaștere.

În cadrul *Educației Sociale și Financiare* se va încuraja:

- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi și în grupuri mici);
- utilizarea strategiilor de microgrup, activ-participative, cooperative, colaborative, parteneriale și de socializare prin implicarea elevilor în activități ce presupun cooperare pentru soluționarea unor probleme, unde pot învăța să negocieze, să asculte, să accepte opinii diferite, indiferent de statutul sau rolul pe care îl dețin în grup, precum și rezolvarea unor sarcini de lucru în perechi sau grupuri mici;
- învățarea prin acțiune (experiențială), realizarea unor activități bazate pe sarcini concrete;
- acordarea de funcționalitate învățării. Obiectivele formulate vor presupune antrenarea sistematică a capacităților elevilor de a cunoaște, înțelege, reacționa, transfera cunoștințele în practica vieții;
- utilizarea calculatorului în activitatea didactică ca mijloc modern de instruire, care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive;

- lucrul în echipă, exercițiile de luare a deciziilor, axarea pe caracterul activ-participativ al strategiilor, elevul fiind antrenat în elaborarea de modele de conduită;
- oportunitățile de învățare vor fi planificate și se vor desfășura astfel încât să răspundă unei game de nevoi individuale ale elevilor;
- feedback periodic privind procesul de învățare și modul în care elevii pot obține progres;
- aprecierea și utilizarea experienței elevilor în cadrul procesului de predare de către personalul școlii.

Importantă este respectarea anumitor reguli de participare, așa cum ar fi: respect reciproc, atitudine pozitivă, toleranță, sinceritate, discreție și confidențialitate, analiză a faptelor și nu a persoanelor, dreptul de a nu participa etc. Toate aceste metode acționează, așadar, în limitele unei permisivități interrelaționale.

Un rol deosebit în cadrul orelor de *Educație Socială și Financiară* îi va reveni valorificării teoriei inteligențelor multiple prin activități de învățare, după cum urmează:

Dimensiuni ale inteligenței	Activități de învățare
Inteligența verbal-lingvistică	Exerciții de descriere a motivelor pentru care oamenii au nevoie de bani; discuții dirijate despre gestionarea corectă a banilor; discuții cu agenții economici din comunitate; discuții dirijate privind bugetul unei familii; comentarea diferitor tipuri de reclame; discuții despre reclamă ca mijloc de informare în scop comercial; discuții cu reprezentanți ai comunității locale pentru economisirea resurselor; discuții dirijate privind rolul băncilor; discuții dirijate privind împrumuturile, creditele brainstorming pentru identificarea drepturilor de consumator.
Inteligența logico-matematică	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Joc: Ce poți cumpăra? ❖ jocuri didactice privind consumul și economiile; ❖ fișe de lucru: <i>conceperea de către elevi a unor seturi de întrebări referitoare la cumpărăturile spontane;</i> ❖ exerciții de definire și utilizare a termenilor specifici (servicii bancare, conturi bancare, cardul bancar); ❖ exerciții de comparare a prețurilor și calității produselor; ❖ proiect: <i>Cum să rămâi stăpân pe bugetul tău astfel, încât să poți cheltui sau economisi mai eficient?</i> ❖ studiu de caz: <i>Cum pot reduce cheltuielile personale?</i>
Inteligența muzical-ritmică	Interpretarea cântecelor <i>Aflatoun</i> .
Inteligența vizual-spațială	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Realizarea activității: <i>Cum influențează reclamele decizia de a cumpăra?</i> (desenul, posterul); ❖ editarea revistelor școlare; ❖ exersarea tehnicilor de căutare a unui loc de muncă (anunțuri, CV-ul, interviuri).
Inteligența corporal-kinestezică	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Studiu de caz: <i>Gestionarea bugetului personal;</i> ❖ simularea alocării banilor în cadrul familiei; ❖ simulări privind utilizarea cardurilor de credit; ❖ simulări ale achitării bunurilor și serviciilor cumpărate cu diferite mijloace de plată; analiza avantajelor și dezavantajelor utilizării acestora.
Inteligența naturalistă	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Activități de determinare a intereselor profesionale; ❖ portofolii: <i>Profesii de interes personal;</i> ❖ chestionare/ interviuri vizând utilizarea eficientă a resurselor.

Inteligența interpersonală	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Realizarea de portofolii: <i>Cum gestionez banii de buzunar?</i> ❖ realizarea unui portofoliu personal care integrează informații despre abilitățile, interesele, experiențele educaționale și profesionale ale elevilor; ❖ exerciții de analiză a unor surse care reflectă problemele economice din comunitate; ❖ jocuri didactice privind derularea unei afaceri care să contribuie la coeziunea și stabilitatea clasei; ❖ exerciții de întocmire a planului de viață conform tendințelor și dorințelor; ❖ activități de autoevaluare a comportamentului pentru realizarea personală; ❖ proiect de inițiere a unei afaceri.
-----------------------------------	---

Evaluarea în cadrul *Educației Sociale și Financiare* va fi una autentică, valorificând punctele forte ale fiecărui elev, evidențiind progresele elevilor; antrenând rezultatele colaborării active dintre părinți și învățători, precum și dintre învățători și copii. În cadrul evaluării atitudinilor vor fi luate în considerație atitudinile copiilor față de semeni, familie, comunitate, colaborarea cu alte persoane. În cadrul *Educației Sociale și Financiare* evaluarea va urmări progresul personal în ceea ce privește integrarea socială; succesul în propria activitate; interesele privind evoluția personală; precum și efectele de ordin afectiv-atitudinal (autonomie, inițiativă, responsabilitate, perseverență, cooperare etc.).

Metodele de evaluare vor reflecta evoluția abilităților de comunicare; a gradului de integrare: *acceptare și respect*; gradului de sociabilitate: *relaționare și interacționare socială* – activitățile în grupuri; gradului de participare – *cooperare*; gradului de implicare – *inițiativă și creativitate în oferta de soluții*; capacității de autoevaluare obiectivă și coevaluare.

Fiecare aspect al evaluării poate fi utilizată în proces, în funcție de parametrii educaționali ai procesului corelați cu cei ai elevului și cei ai clasei, în ansamblu.

În cadrul orelor vor fi evaluate rezultatele, realizările școlare și semnificațiile lor, ca efecte ale activității desfășurate în comun profesor-elev. Aceste rezultate pot fi:

- domeniul cognitiv: *înțelegere autentică, aptitudine de sesizare a esențialului, performanțe – activități orientate spre scop; gradul de reușită al acestora – de realizare a unei sarcini de învățare, explorări, rezolvări originale a sarcinilor.*
- domeniul afectiv-atitudinal: *atitudini pozitive față de activitate; interes față de valorile de participare și responsabilitate; sentimente, convingeri, manifestări afective, volitive, cognitive în situații de cotidian; priceperi de autoanaliză și autoapreciere, manifestarea spiritului critic, gândirea creativă (divergentă).*
- domeniul psihomotor: *priceperi și deprinderi practice, capacitatea de punere în practică a cunoștințelor achiziționate (transferabilitate), capacitatea de interpretare, priceperea de a regăsi informații, deprinderea de investigație, capacitatea de sesizare a semnificațiilor, originalitatea în expresie sau prezentarea ingenioasă a ideilor.*

În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe se vor utiliza, alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, scale de atitudini, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor, jurnalul reflexiv, jocul teatral.

II. EXPLORARE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

Scopul acestui modul presupune promovarea valorilor fundamentale, conștientizarea creșterii personale, adoptarea unui stil de viață sănătos și formarea de cetățeni bine informați, susținători ai valorilor democratice.

Valori, atitudini:

- Relaționarea pozitivă cu ceilalți;
- Atitudine constructivă față de sine și față de alții;
- Promovarea egalității șanselor de dezvoltare personală.

Competențe specifice:

- Dezvoltarea și interiorizarea deprinderilor de autocunoaștere a caracteristicilor și abilităților personale;
- Argumentarea importanței dezvoltării propriului potențial în contextul progresului personal/ social.

2.1. PROIECT *FRUMUSEȚEA MEA*

În căutarea identității noastre, ne aflăm inconștient în imperiul informației din presa scrisă și cea a audiovizualului care abundă în imagini, considerate atractive și frumoase. Astfel, concepția noastră despre frumusețe, în genere, și despre propria noastră imagine este influențată în mod constant de mass-media.

Scop:

1. Critica conceptului imaginii ideale a corpului și a frumosului în contemporaneitate.
2. Formarea unei concepții a frumosului autentic.

Întrebări de investigat:

- Este firesc ca oamenii să depună eforturi pentru a fi atractivi și să tindă spre frumusețe. Cu toate acestea, există pericolul să dezvoltăm idealuri nerealiste, nesănătoase sau chiar incorecte referitor la frumusețe. Aceste idealuri pot să ne facă să gândim mai puțin despre noi înșine. Este important de a analiza cum s-au înrădăcinat concepțiile noastre despre frumusețe și să ne convingem că credem în ele cu adevărat.
- Frumusețea este sesizată prin ochii celor ce o privesc, deci fiecare are idei diferite despre frumusețe.

PROIECT *De ce considerăm că cineva sau ceva este frumos?*

Participanții la sesiune sunt rugați în prealabil să se gândească la criteriul de frumusețe și să aducă o ilustrație care o reprezintă. Imaginea poate fi o fotografie, un desen sau un chip decupat dintr-o revistă.

EXPLOREAZĂ

Activitate: *Percepția frumosului*

Pe parcursul acestei sesiuni, participanții își vor împărtăși punctele de vedere despre frumusețe.

Desfășurare:

1. Formați grupuri de 4-6 participanți.
2. Rugați participanții să împărtășească imaginile pe care le-au adus pentru activitatea de proiect și explicați de ce persoana aleasă pentru ei reprezintă „frumusețea”.
3. Notați ideile, întrebările sau argumentele interesante.

Activitate: *Audierea cântecului*

Materiale: înregistrări cu cântece în care se elogiază frumusețea (opțional): playere CD sau mp3

Desfășurare:

1. Formați grupuri din câte 4-6 participanți.
2. Atribuiți un cântec fiecărui grup și rugați participanții să citească cuvintele (sau să audieze cântecul, dacă e posibil). Diferite grupuri pot să aibă aceeași piesă, dacă nu dispun de suficient material muzical.
3. Rugați-i să determine în 15 minute mesajele – cheie ale cântecelor.
4. Fiecare grup urmează să-și prezinte piesa și să discute despre frumusețea cântată așa cum este sesizată.

Activitate: *Proiectarea frumuseții – colare*

Pe parcursul acestei sesiuni, participanții își vor împărtăși opiniile cu privire la frumusețe.

Materiale:

- Coli de flipchart sau foi mari.
- Ziare și reviste vechi.
- Bandă adezivă.
- Clei sau adeziv.
- Markere.
- Hârtie.
- Materiale pentru desen (creioane, carioce).

Desfășurare:

1. Formați grupuri din 4-6 participanți.
2. Distribuiți fiecărui grup o foaie mare sau o coală de flipchart.
3. Rugați participanții să deseneze o figură umană pe foaie.
4. Figurile umane din decupări urmează a fi completate cu trăsăturile pe care le consideră frumoase.
5. Încurajați participanții să sesizeze ce se află dincolo de trăsăturile fizice, însușiri cum ar fi personalitatea, inteligența și dispoziția, desprinse din imagini.
6. Permiteți-le participanților să deseneze și să folosească cuvinte pe colaj.
7. După ce fiecare grup finalizează colajul (pentru colaj au la dispoziție 15 minute), rugați ca fiecare grup să prezinte colajele în fața auditoriului.
8. Faceți notițe despre idei, întrebări sau argumente.

Rezumați cele mai interesante și relevante idei scoase în evidență pe parcursul prezentării. Încercați să grupați observațiile, remarcile, ideile sau părerile completamente contradictorii. Începeți discuția despre aceste aspecte și convingeți participanții să-și revadă opiniile.

La sfârșitul discuției participanții ar trebui să fie mai conștienți de faptul cum se definește în societate frumusețea, de asemănările criteriilor și de contrastul opiniilor.

GÂNDEȘTE

Întrebări orientative

- Ce-l face pe cineva atractiv în conformitate cu imaginile ce prevalează în media? Sunt aceste însușiri adevărate?
- Există însușiri „nefizice” ale frumuseții? Cum corelează însușirile spirituale cu conceptul de frumusețe?
- Este oare perfecțiunea corpului uman un aspect important al frumuseții perceput atât de bărbați, cât și de femei? De ce?
- Este culoarea pielii un aspect important al frumuseții? De ce?
- Dați exemple de femei și bărbați pe care-i considerați frumoși (pot fi celebrități, prieteni sau cineva din familie). Ce-i face frumoși?
- Părerile tale personale sunt similare sau diferite de perceperea frumuseții prevalentă din societate?
- Cum îți influențează stima de sine părerea proprie despre frumusețe sau cea a altora și a societății?
- Cum mass-media ne formează opiniile despre ce e frumos?
- Dacă dispuneți de timp, rugați niște voluntari să citească celorlalți participanți din grup pasajul „*Lucruri la care să ne gândim*”.
- Prin ce diferă opinia ta despre frumos cu cea a oamenilor de vârsta părinților tăi?

Lucruri la care să ne gândim

În continuare sunt prezentate diverse fapte și noțiuni cu referire la frumusețe. Există criterii istorice, politice, economice sau culturale ale frumuseții?

- Supermodelele au picioarele foarte lungi, așadar, dacă ești scund nu poți fi supermodel.
- Nu este atrăgător un bărbat pentru o femeie mai înaltă decât el.
- Portretele frumuseții în arta Renașterii reprezintă deseori femei durdulii, care în zilele noastre ar fi considerate grase. În acele timpuri, frumusețea era asociată cu huzurul.
- O persoană frumoasă are și un for interior pe potrivă. O persoană urâtă are, probabil, un caracter indezirabil.
- În Japonia, piața „de albire” a pielii se estimează la 5,6 miliarde dolari SUA. Ce însușiri fizice și nefizice ale frumuseții nu sunt recunoscute de mass-media (sau reprezentate insuficient)?

INVESTIGHEAZĂ

Activitate: *Adevărul urât în spatele frumuseții*

Cum este descrisă frumusețea în societate? Frumusețea se percepe diferit, în funcție de țară și cultură, precum și de persoane în parte. Această percepție influențează industriile de modă și de cosmetice.

Desfășurare:

1. Formați (sau păstrați) grupurile de 4-6 participanți.
2. Rugați participanții să împărtășească grupului imaginile ilustrative pregătite acasă.
3. Rugați-i să discute:
 - Diverse modalități prin care oamenii încearcă să se facă mai atrăgători (frumoase/frumoși)?
 - Din această listă, ce activități sunt sănătoase? Ce activități sunt nesănătoase?
 - Din această listă, ce activități sunt costisitoare? Pe care și le poți permite?

- Dați exemple sau povești cum a devenit o problemă tendința de a cuceri frumusețea.
- 4. Rugați fiecare grup să-și prezinte discuțiile. Încurajați discuțiile, punerea întrebărilor sau comentariile.
- 5. Puneți următoarele întrebări călăuzitoare:
 - Care sunt modalitățile folosite de oameni pentru a deveni mai atrăgători?
 - Care sunt observațiile voastre în urma prezentărilor grupurilor? Majoritatea modalităților prezentate sunt nepericuloase pentru sănătate sau nocive? Aceste modalități erau costisitoare sau necesitau un preț rezonabil?
 - Alimentarea nerațională reprezintă o altă modalitate extrem de nesănătoasă cu ajutorul căreia oamenii încearcă să devină mai atrăgători. Dacă cunoașteți persoane cu asemenea dereglări în alimentare, care ar fi instituțiile pe care le-ați recomanda pentru ajutor și consultații?
- 6. *Încheiere:* Este normal ca oamenii să tindă spre a fi atractivi și frumoși. Există însă pericolul ca aceste tendințe să fie suscitade idealuri nerealiste, vanitose și nesănătoase.

Faceți o trecere în revistă a celor discutate, citând cele mai importante învățăminte și contribuții. Criticați obsesia de a avea un corp perfect și analizați cum este prezentată frumusețea în mass-media și în domeniul de afaceri. Explicați că următorul pas al participanților este ca să-și elaboreze propria definiție a frumuseții.

ACȚIONEAZĂ

Activitate: *Produsul perfect al frumuseții*

Faceți o reclamă pentru un produs al frumuseții adevărate.

Materiale:

- Foi de carton sau hârtie (mărimi 5,72 x 7,24 mm).
- Materiale pentru creații (luciu, bucăți de stofă, decupări din ziare și reviste, flori, mărgel, pietre, clei, foarfece, marchere, materiale de colorat).

Desfășurare:

1. Formați (sau mențineți) grupuri de 4-6 participanți.
2. Explicați că participanții vor dispune de 10 minute pentru a discuta în grup și mai apoi 15 minute pentru a prezenta produsul unui aparent remediu de frumusețe.
3. Încurajați participanții să fie creativi și reamintiți-le că reclama produsului nu trebuie să fie bazată neapărat pe logică sau știință. Reclama poate fi finisată așa cum va decide grupul.
4. Informați participanții că pentru reclamă se pot folosi materialele puse la dispoziție.
5. Când expiră timpul, adunați toți participanții pentru a-și demonstra produsele și reclamele.
6. *Opțional:* transformați prezentarea într-un show cu premiera celei mai bune reclame. Pregătiți un premiu pentru echipa câștigătoare. Câștigătorul urmează a fi ales prin aprobarea auditoriului (cât de tare aplaudă). Echipa câștigătoare va trebui să țină un discurs de mulțumire.
7. Sintetizați învățămintele trase din această activitate: faceți un rezumat al informațiilor despre frumusețe.

Jurnalul personal:

Discutați întrebarea: Ce te face frumos/ frumoasă?

2.2. ACTIVITĂȚI DE AUTOCUNOAȘTERE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

Activitățile de autocunoaștere și dezvoltare personală au ca scop stimularea integrării și participării tuturor elevilor, formarea atitudinilor constructive față de sine și față de alții.

Activitate 1: *Să ne integrăm în grup*

1. Fiecare participant va primi chipul unei păpuși de hârtie. Profesorul va cere elevilor să-și imagineze că păpușa de hârtie este o versiune mică a chipului lor.
2. Copiii vor avea sarcina să deseneze fața păpușii, să confecționeze haine pentru păpușă, utilizând materiale.
3. Elevii vor fixa păpușa pe un suport.
4. Copiii vor forma grupuri a câte 3. În cadrul grupului, copiii se vor prezenta pe sine.
5. După aceasta copiii vor forma un cerc. Fiind dispuși în cerc, copiii se vor prezenta pe sine, răspunzând la următoarele întrebări:
 - *Cred că numele meu semnifică ... Oameni cu același nume ca mine ...*
 - *Oameni cu același prenume ca mine ...*
 - *Ceea ce prefer eu este ...*
 - *Mi-ar plăcea să fiu ...*
 - *Jocul meu preferat este ...*

Activitate 2: *Să ne cunoaștem*

1. Copiii vor fi grupați în perechi.
2. Pe coli de hârtie A4, elevii vor desena mâna proprie.
3. La următoarea etapă, fiecare elev va scrie pe palmă: numele propriu și ziua de naștere. Pe degetele palmei, fiecare elev va scrie următoarele:
 - degetul mare: numele membrilor familiei;
 - degetul arătător: adresa unde locuiește;
 - degetul mijlociu: ce dorește să facă? (să danseze, privească televizorul, povestească);
 - degetul inelar: cine sunt prietenii lui?;
 - degetul mic: o dorință.

După aceasta, copiii vor discuta în perechi. După discuțiile în perechi, copiii vor forma un cerc. Fiecare pereche va prezenta mâna colegului sau colegei sale. Desenele vor fi fixate sau expuse pe perete în sala de clasă, pentru a permite cunoașterea mai bună a elevilor.

Activitate 4: *Scara valorilor*

1. Elevii sunt grupați în perechi. Fiecare elev își va alege un partener cu care se simte cel mai confortabil. Vor discuta în perechi despre calitățile lor. În cadrul discuțiilor vor reflecta asupra întrebărilor: Care sunt lucrurile pe care le fac bine? Care sunt lucrurile pe care nu le fac atât de bine? Care sunt calitățile bune și cele mai puțin bune?
2. Pe coli de hârtie A4, elevii vor trasa silueta proprie, trasând o linie la mijlocul desenului. Pe o parte a siluetei vor desena cu cine seamănă când fac lucruri bune.
3. Făcând referire la părțile corpului, profesorul va adresa elevilor următoarele întrebări:
 - **Cap:** Ai succese la anumite obiecte pe care le studiezi la școală?
 - **Gură:** Preferi să interpretezi cântece, să povestești istorioare, povești ?
 - **Inimă:** Ai o inimă generoasă? Cum îți exprimi dragostea față de alții?
 - **Mâini:** Ce lucruri bune faci cu mâinile? (*scriu, desenez, pregătesc bucate, spal, calc...*):
 - **Picioare:** Ce lucruri bune faci cu picioarele? (*dansez, alerg*)

4. Pe partea opusă a siluetei, copiii vor desena cu cine seamănă când nu fac lucruri bune. Făcând referire la părțile corpului, profesorul va adresa elevilor următoarele întrebări:
 - **Cap:** Care sunt lucrurile rele la care te gândești? Ești atât de încăpățânat?
 - **Gură:** Care sunt lucrurile rele pe care le spui?
 - **Inimă:** Ce faci când ești supărat?
 - **Mâini:** Ce faci cu mâinile când ești supărat?
 - **Picioare:** Ce faci când te confrunți cu probleme?
5. Elevii vor fi întrebați dacă și-au descoperit calitățile pozitive și cele negative. Se va menționa că este important să recunoaștem punctele tari și cele slabe ale fiecărei persoane.
6. Profesorul va menționa că orice calitate, care contribuie la desăvârșirea omului, este o valoare: sinceritatea, respectul, demnitatea, hărnicia, altruismul, răbdarea, mila, iertarea, iubirea față de aproapele tău etc. Calitățile opuse ca sens distrug esența umană, de aceea fiecare om trebuie să știe să facă alegerea corectă dintre valoare și nonvaloare. Doar urmând calea valorilor autentice, devenim oameni cu inimă și cu suflet mare, oameni adevărați.
7. Elevilor li se va solicita să dea exemple despre cum anumite valori pot să se transforme în fapte.
8. La finalizarea activității copiii vor declara unul altuia: *Tu ești o persoană bună. Sunt o mulțime de lucruri bune pe care le poți face. Dacă însă ceva nu faci bine, poți schimba aceasta cu ajutorul meu și al altor oameni.*

Activitate 4: Cadou imaginar

1. Fiecare elev trebuie să se gândească la o trăsătură deosebită a colegului său și ce cadou imaginar ar putea să-i ofere.
2. Fiecare elev va oferi un cadou imaginar și va transmite un compliment colegului său.
3. Elevii vor recunoaște trăsăturile pe care le posedă prin primirea cadoului imaginar de la colegul lor.
4. Elevul care va oferi cadoul va spune: „Îți ofer acest cadou (de exemplu un bilet la teatru), deoarece ești înțeleghător, onest, prietenos, cumpătat, binevoitor etc.”
5. Profesorul va face generalizări asupra faptului cum s-au comportat copiii când au primit cadoul și complimentul.

Activitate 5: Râul inimilor

1. Profesorul repartizează copiilor inimi de hârtie, creioane, pixuri.
2. Profesorul prezintă imaginea unui râu. Sunt descrise însușirile râului: adânc, îngust, lat etc.
3. Râul este comparat cu viața omului: în viață avem momente plăcute și mai puțin plăcute.

Profesorul va accentua că râul ca și viața omului are urcușuri și coborâșuri.

4. Pe coli de hârtie A4, elevii vor scrie momentele fericite și mai puțin fericite din viața lor, folosind râul ca metaforă.
5. Elevii vor face schimb cu desenele.
6. Elevii vor fi întrebați ce au învățat în cadrul jocului.
7. Profesorul va accentua, că în situații dificile putem apela la ajutorul prietenilor, oamenilor apropiați; ONG-urilor în domeniu.

Activitate 6: *Visul meu*

1. Fiecărui elev i se va distribui o stea. Steaua va simboliza visul lor.
2. Copiii vor scrie dorința lor pe partea inversă a stelei.
3. După aceasta vor decupa din hârtie talpa dreaptă și cea stângă. Pe talpa dreaptă, copiii vor scrie suportul de care au nevoie pentru a-și realiza visul. Pe talpa stângă, copiii vor scrie acțiunile pe care trebuie să le realizeze ca dorința să devină realitate.
4. Copiii vor fixa talpa de o stea.

Activitate 7: *Mișcare în spațiu*

Scopul activității: a motiva copiii să se simtă confortabil. Această activitate poate fi aplicată și ca un bun energizant pentru încurajarea copiilor în realizarea activităților.

1. Propuneți copiilor să meargă prin sală și să efectueze orice acțiune la alegere: să sară, să danseze etc.
2. La comanda „STOP” ei trebuie să se oprească într-o poziție și să asculte următoarele indicații:
 - „Închipești-vă că sunteți gigantici, aranjați-vă ca giganți. Mergeți ca giganții cu pași mari și rari”. Copiii se mișcă.
 - Exclamați comanda „STOP” cu vocea unui uriaș.
 - Cu vocea unui pitic dați următoarea indicație: „Acum voi sunteți pitici. Fugiți ca niște pitici!”; peste un minut urmează: „STOP”.
 - Ne așezăm.
 - Relaxați, liniștiți, închideți ochii, imaginați-vă că vă aflați la piață. Acuma mă ascultați și vă străduiți să vă imaginați ceea ce voi spune: închipești-vă piața voastră, ce se vinde acolo, cine sunt oamenii pe care îi vedeți la piață, ce faceți voi la piață, despre ce vorbiți, alegeți un personaj și procedați ca dânsul. „STOP”.
 - Fiți atenți: eu voi atinge pe cineva și acela trebuie să continue în realitate acțiunea personajului imaginar, în timp ce ceilalți privesc cu atenție sceneta.
 - Acuma îi voi atinge pe trei dintre voi. Aceștia trebuie să prezinte sceneta despre piață, ținând cont de personaje imaginate.
3. Puteți repeta exercițiile c), d), e), aplicând și alte scenarii: la școală, acasă, pe stradă.

2.3. ACTIVITĂȚI AXATE PE VALORIZAREA POZITIVĂ A DIFERENȚELOR

Activitățile axate pe valorizarea pozitivă a diferențelor au ca scop formarea unui sistem coerent de competențe sociale centrate pe valorificarea potențialului personal al fiecărui elev.

Activitate 1: *Diferite abilități ale oamenilor*

Un grup de elevi (exemplu o clasă constituită) are ca misiune realizarea unui scop comun: timp de 35 minute să deseneze un portret de grup (eventual, prin caricaturi); să mențină un balon tot timpul în aer (fără să atingă podeaua); să păstreze în mișcare un pendul; să mențină tot timpul o lumânare aprinsă (folosind mai multe lumânări). Pentru aceasta este nevoie de participarea tuturor. Unii au probleme, datorită unor factori contrarianți: au ochi acoperiți; nu au ascultat instrucțiunile; vorbesc o altă limbă; nu au voie să participe (datorită unor interdicții din familie) etc. Sarcina elevilor, împreună cu profesorii, este să-i ajute pe acești elevi să participe cu ceilalți, deoarece sarcina comună nu este considerată ca acceptabilă decât dacă sunt implicați toți elevii, indiferent de probleme. (*Apud: Cezar Bîrzea, Diversitatea, Seminar de formare, București, 2011, p.20*).

PRECIZĂRI METODICE:

Dizabilitatea se referă la pierderea abilităților de a vedea sau de a auzi, de a se deplasa sau de a mișca părțile corpului, limitând persoanele în activitățile pe care le practică zi de zi. Dizabilitatea nu trebuie să excludă acești oameni. Ei, ca și noi, au vise și speranțe. Orice om poate avea o dizabilitate temporară.

Incluziunea socială se referă la schimbarea atitudinilor din partea persoanelor, instituțiilor, astfel încât toate persoanele să poată contribui și participa în mod egal la viața și cultura comunității din care fac parte.

1. Dizabilitatea de auz

O persoană cu deficiențe de auz vede oamenii vorbind, dar, din păcate, nu poate auzi ce spun aceștia. Persoanele cu dizabilitatea de auz sînt lipsite parțial sau total de auz, ele înțeleg cu greu cuvintele rostite de către cei din jur.

Totuși, unii oameni cu dizabilități de auz pot vorbi și citi pe buze. Ei recurg la un limbaj aparte în care un rol important îl au mimica feții și gesturile, care, ca și semnele făcute rapid cu mîna sau zîmbetele, ne exprimă emoțiile și gîndurile.

Strategii de integrare școlară:

1. Dacă sunteți cu cineva care citește pe buze (numai 3 din 10 cuvinte sunt vizibile pe buze): Uitați-vă la el; Menține-ți ritmul vorbirii normal, dar mai rar;
2. Folosiți expresii faciale, limbajul corpului și gesturi, dacă este necesar;
3. Tineți capul drept atunci când vorbiți;
4. Când doriți să vorbiți, fiți siguri că persoana cu probleme de auz este atentă și se uită la dvs.
5. Pentru a-i atrage atenția, folosiți câteva gesturi sau o atingere ușoară pe umăr.

2. Dizabilitatea de vedere

O persoană cu dizabilitate de vedere poate realiza activitățile pe care le fac ceilalți oameni. Aceste persoane sînt lipsite total de vedere sau au vederea foarte slabă. Ei nu disting obiectele din jur și își închipuie statura unui om după natura glasului. Cu ajutorul pipăitului percep dacă un obiect este mare sau mic, dacă suprafața este aspră sau fină, dură sau moale, caldă sau rece etc. Mirosul fin le permite să găsească magazinul. Ochelarii, lupa, ecranul unui computer specializat sînt instrumente de cunoaștere corectă a lumii. Cîinii special dresați, adevărați prieteni ai persoanei cu dizabilități de vedere, îi conduc în drum spre școală, magazin, spital sau parc.

Strategii de integrare școlară:

1. Discutați în particular cerințele elevului.
2. Utilizați modalități de apreciere, aprobare verbală sau o atingere tactilă (ca de pildă o bătaie ușoară pe umăr).
3. Elevii cu dizabilitate de vedere pot și trebuie să realizeze, în principiu, aceleași sarcini ca și colegii lor de clasă, deși ei pot avea nevoie de adaptări ale mijloacelor de învățămînt sau de o reducere a sarcinii de lucru, datorită unor limite de timp (sau extinderea acestor limite).
4. Incurajați copiii să stea acolo unde pot auzi / vedea bine (pentru cei care pot vedea ceva).
5. Citiți cu voce tare tot ceea ce este scris pe proiector sau la tablă.

3. Dizabilitatea fizică

Oamenii cu dizabilitate fizică, deși se deplasează cu dificultate, pot fi activi și independenți. De asemenea, se poate întâmpla să arate diferit de ceilalți oameni. Unii nu au o mână sau un picior, alții sînt de statură foarte mică sau au spinarea încovoiată. Mișcarea sau deplasarea în spațiu este una dintre dificultățile pe care le întâmpină aceste persoane.

Unele dizabilități fizice pot afecta comunicarea. Spre exemplu, unei persoane îi poate lua ceva timp să termine o frază sau o propoziție și trebuie să-i fie permis lucrul acesta.

Strategii de integrare școlară:

1. Oferiți timp suficient pentru a discuta nevoile elevului înainte/în timpul activităților;
2. Nu folosiți expresia „legat de scaun cu roțile”. Folosiți mai bine expresia „utilizator de scaun cu roțile”. Înclinarea scaunului cu roțile este similară cu înclinarea unei persoane și este considerată deranjantă. Scaunul este o parte a corpului unei persoane;
3. Când vorbiți cu o persoană în scaun cu roțile încercați să vă puneți la nivelul ei, stați jos lângă el/ea, nu în picioare. Oricum, evitați să stați în picioare, lucru care poate părea că vreți să-i dominați;
4. Nu împingeți scaunul cu roțile. Utilizatorii de scaune cu roțile se mișcă singuri, oricum, dacă au nevoie de ajutor atunci când întalnesc obstacole, vor solicita ajutorul.
5. Oferiți-i timp suficient pentru a se mișca dintr-un loc în altul;
6. Verificați dacă clasele sunt accesibile. Verificați aranjamentul scaunelor pentru a permite accesul scaunului cu roțile – precum și o rută în clasă.
7. Asigurați-vă că notițele sunt așezate acolo unde scaunul cu roțile poate ajunge.
8. Verificați ce echipamente sunt necesare, verificați dacă e nevoie de spațiu în clasă sau lângă clasă. E necesară o formă specială pentru a se așeza.

4. Dizabilitatea intelectuală

Și acești copii pot să învețe în școală, dar au nevoie de un sprijin special, atât în școală, cât și în comunitate. Factorul determinant în educația școlară este profesorul, atitudinea, așteptările și disponibilitatea umană și metodologică a acestuia. Este necesară promovarea în clasă a unei atmosfere de succes, pe care să se bazeze toate sarcinile de învățare.

Strategii de integrare școlară:

1. Discutați problemele, pe cât este posibil, cu fiecare elev în parte pentru a vedea în ce situații se simt cel mai bine și le pot face față.
2. Organizarea, secvențierea și accesibilizarea cât mai riguroasă a instruirii: de la simplu la complex, de la cunoscut la necunoscut, de la concret la abstract.
3. Utilizarea flexibilă a unei mari varietăți de metode de prezentare a materialului de învățare, ca și în memorizarea acestuia.
4. Este esențial ca profesorii să promoveze autoevaluarea care face rezultate pozitive în termeni de învățare efectivă.
5. Evitați să discutați condiția elevului în fața celorlalți elevi – respectați confidențialitatea.
6. Fiți discret, nu faceți un caz din elevii care trebuie să părăsească sala pentru puțin timp, de exemplu, să mănance în timpul orei sau să facă drumuri dese pentru a rezolva nevoile personale.
7. Unii elevi au nevoie de spațiu privat pentru a-și lua medicamentele sau face injecții; alții au nevoie de un spațiu pentru odihnă.
8. Evaluarea, în particular evaluările formale și examinările pot fi foarte stresante pentru elevi, acest lucru poate duce la scăderea performanțelor. Practica și asigurările verbale pot ajuta elevii să treacă peste anxietate. Unii elevi pot avea nevoie de un consilier personal și pot fi încurajați să le solicite ajutorul.

5. Elevii cu dizabilități ascunse sau dizabilități psihiatrice

Este important să realizăm că unele dizabilități sunt invizibile față de ceilalți cu care intrăm în contact în viața de zi cu zi. Oricum, condiții precum durerile cronice, epilepsia sau problemele psihiatrice pot afecta grav viața de zi cu zi a persoanei.

Unele din cele mai comune diagnostice pentru condiții pe termen lung ce pot afecta pe unii oameni sunt: astm, epilepsie, HIV/SIDA, cancer.

De multe ori efectul opus al acestora le poate afecta condiția, uneori mai mult decât boala în sine. De exemplu, un elev poate fi afectat de oboseală sau stres sau medicamentele pe care le ia ce îi pot determina slăbiciune și/sau slabă concentrare.

Strategii de integrare școlară:

1. Dacă elevii pot lucra numai un număr limitat de ore, permiteți extinderea timpului pentru realizarea evaluării – dar țineți cont – aceasta poate fi realizată în două etape și se poate finaliza printr-o revizuire a ceea ce s-a făcut.
2. Ajutați elevii să își administreze timpul și să își organizeze munca; pauzele trebuie introduse pentru o mai bună coordonare.
3. Evitați să discutați condiția elevului în fața celorlalți elevi – respectați confidențialitatea.
4. Fiți discret, nu faceți un caz din elevii care trebuie să părăsească sala pentru puțin timp, de exemplu, să mănance în timpul orei sau să facă drumuri dese pentru a rezolva nevoile personale.
5. Unii elevi au nevoie de spațiu privat pentru a-și lua medicamentele sau face injecții; alții au nevoie de un spațiu pentru odihnă.

Persoanele cu deficiențe au aceleași trebuințe de bază în creștere și dezvoltare ca și ceilalți:

- nevoia de afecțiune și securitate;
- nevoia de apreciere și întărire pozitivă;
- nevoia de responsabilitate și independență;
- nevoia de încredere în sine.

Cuvinte politicoase obișnuite:

- Evitați să etichetați persoanele cu sau fără dizabilități. Nu faceți presupuneri cu privire la prezența sau absența unei dizabilități, unele persoane ascund dizabilitățile așa cum ar fi epilepsia sau astmul. Etichetele medicale nu sunt de dorit și sunt greșite, deoarece doi oameni nu se aseamănă.
- Nu folosiți cuvântul dizabilitate ca și un substantiv (dizabilul), acesta implică un grup omogen separat de restul societății. Fiecare este un individ, persoanele cu dizabilități nu constituie un grup aparte.
- Oferiți asistență unei persoane cu dizabilitate, dar așteptați până când oferta dvs. a fost acceptată înainte de a oferi ajutor. Nu presupuneți că știți cel mai bine cum să fiți de ajutor, ascultați orice fel de instrucțiuni.
- Nu vă simțiți jenați de folosirea unor expresii comune cum ar fi “Înțeleg ce vrei să spui”.
- Realizați un contact fizic cu persoana cu dizabilitate în concordanță cu situația respectivă în același mod în care ați face-o cu o altă persoană.

Activitate 1: Dacă lumea în care locuim ar fi un sat

Dacă am putea reduce populația din lume la un sat de aproximativ **100 oameni**, incluzând raporturile existente între oameni, situația demografică s-ar prezenta astfel:

Satul ar avea 60 asiatici, 14 africani, 12 europeni, 8 persoane din America Latină, 5 din Statele Unite ale Americii și Canada și 1 din Pacificul de Sud	51 – ar fi de gen masculin și 49 – de gen feminin	82 oameni nu ar fi de culoare albă și 18 oameni ar fi de culoare albă
67 oameni nu ar fi creștini, 33 oameni ar fi creștini	80 oameni ar locui în case care nu corespund standardelor	67 oameni nu ar fi capabili să citească
50 oameni ar suferi de subnutriție și 1 om ar muri de foame	33 oameni nu ar avea acces la apă potabilă	39 oameni nu ar avea condiții igienice și sanitare corespunzătoare
24 oameni nu ar avea acces la electricitate	7 oameni ar avea acces la internet	1 om ar avea studii medii
1 om ar fi bolnav de SIDA	2 oameni s-ar naște, 1 om ar deceda	10 oameni ar fi cu dizabilități

Plan de discuție:

1. Care sunt dificultățile cu care se confruntă oamenii în lume?
2. Numiți locul unde vă simțiți cel mai bine. Numiți motivele pentru care locul respectiv este plăcut pentru voi.

Aplicații

1. Desenați pe hârtie caracteristicile locului unde te simți fericit.

Activitate 2: Diferiți, dar la fel

1. Profesorul va cere elevilor să se grupeze în funcție de următoarele criterii:
 - ziua de naștere;
 - culoarea părului;
 - culoarea ochilor;
 - ocupații preferate;
 - gen (fete, băieți) etc.
2. După realizarea sarcinii, copiii vor fi întrebați despre emoțiile trăite în cadrul grupului. Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc grupurile create?
3. Cum s-ar fi simțit, dacă nu aparțineau la nici un grup?
4. Bazându-se pe regulile jocului, profesorul va concluziona asupra valorii *diversității*. Se va menționa, că suntem diferiți, dar avem multe lucruri în comun. Cel mai important lucru e că suntem oameni.

Activitate 4: Valorile incluziunii

1. Profesorul solicită elevii să introducă cuvintele: *bunătatea, încrederea, prietenia, speranța, succesul, toleranța, respecta, uman, cooperarea* în următoarele maxime și cugetări. Completând maximele și cugetările de mai jos, elevii vor identifica valorile incluziunii.
 1. Nu recunosc alt semn de superioritate decât ...

2. ... este virtutea iubirii.
 3. ... îndoiește bucuriile și înjumătățește necazurile.
 4. ... este cel mai bun medic pe care-l cunosc.
 5. Cel mai mare orator din lume este...
 6. Din inteligență vine ... – din credință, fanatismul.
 7. Ce puțini oameni respectabili pot ...
 8. ... este convingerea profundă că nimeni nu poate reuși, dacă nu reușesc toți.
 9. A fi ... înseamnă a înțelege toate comportările oamenilor.
- Profesorul va identifica valorile incluziunii.

Răspunsuri:

Nu recunosc alt semn de superioritate decât **bunătatea**. *L. Van Beethoven*

Încrederea este virtutea iubirii. *H.de Balzac*

Prietenia îndoiește bucuriile și înjumătățește necazurile. *F. Bacon*

Speranța este cel mai bun medic pe care-l cunosc. *Al. Dumas-tatăl*

Cel mai mare orator din lume este **succesul**. *Napoleon*

Din inteligență vine **toleranța** – din credință, fanatismul. *L. Blaga*

Ce puțini oameni respectabili pot **respecta**. *N. Iorga*

Cooperarea este convingerea profundă că nimeni nu poate reuși, dacă nu reușesc toți.

Virginia Burden

A fi **uman** înseamnă a înțelege toate comportările oamenilor. *H.de Montherlant*

Activitate 4: Eticheta personală

Imaginați-vă că sunteți un produs în vitrina societății. Completați eticheta cu seriozitate ca și când viața voastră personală ar depinde de prezentarea aceasta.

Nume produs: un nume sugestiv pentru ceea ce reprezintă subiectul pentru societate

Marca: ceea ce este important/ ce a contribuit la formarea sa ca produs social

Producător: pe cine percepe ca fiind principalul factor în existența sa

Termen de garanție: cât timp, zilnic, poate performa/câți ani crede că va lucra ca produs al societății

Funcții ale produsului: ce performează cu succes (aptitudini, interese dezvoltate...)

Recomandări-produs: ceea ce poate face (abilități) ca și produs, ceea ce oferă cu succes, ceea ce arată într-o prezentare personală pentru a fi cumpărat

Tipul de combustibil folosit: care este modalitatea principală de motivare – combustibilul principal.

Clasa A___ B___ C___ D___ E___ – clasa de economicitate – cât de economic este în pretențiile pe care le emită față de ceilalți.

Modalități de îmbunătățire a funcțiilor produsului: mod de abordare a elevului pentru a fi motivat și a obține rezultate bune.

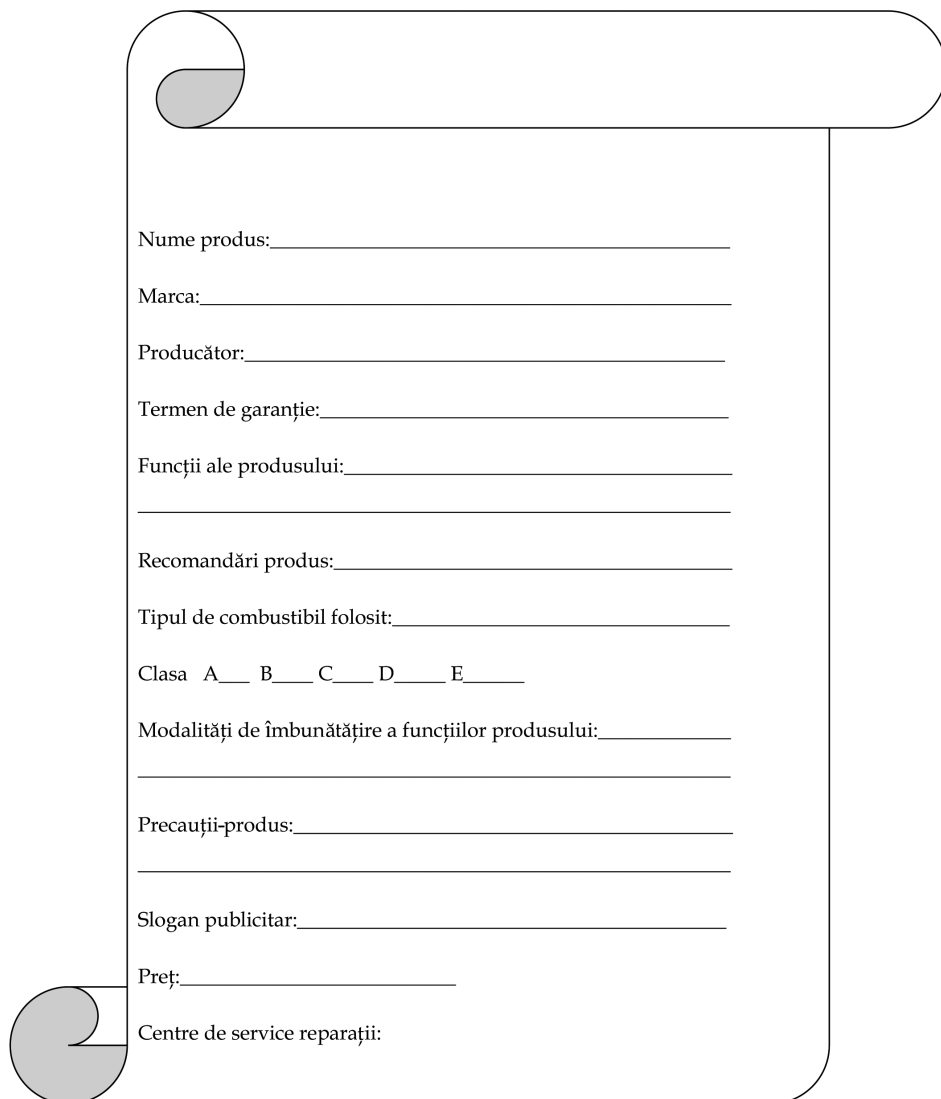
Precauții-produs: ce situații pot să afecteze în mod negativ performanța.

Slogan publicitar: motto de viață.

Preț: ceea ce așteaptă ei de la ceilalți în schimburile zilnice în care ei își tranzacționează ideile, afectiunea, etc...

Centre de service-reparații: unde se retrag pentru a-și reface energia sau unde merg pentru a se vindeca de rănilor acumulate în timpul activităților zilnice.

Eticheta personală

Nume produs: _____

Marca: _____

Producător: _____

Termen de garanție: _____

Funcții ale produsului: _____

Recomandări produs: _____

Tipul de combustibil folosit: _____

Clasa A ___ B ___ C ___ D ___ E _____

Modalități de îmbunătățire a funcțiilor produsului: _____

Precauții-produs: _____

Slogan publicitar: _____

Preț: _____

Centre de service reparații: _____

2.4. ACTIVITĂȚI AXATE PE ARMONIZAREA VALORILOR SOCIALE CU CELE PERSONALE

Activitățile axate pe armonizarea valorilor sociale cu cele personale au ca scop formarea și dezvoltarea unor abilități participative, de cooperare și relaționare și promovare personală.

Activitate 1: Ierarhizează-ți valorile

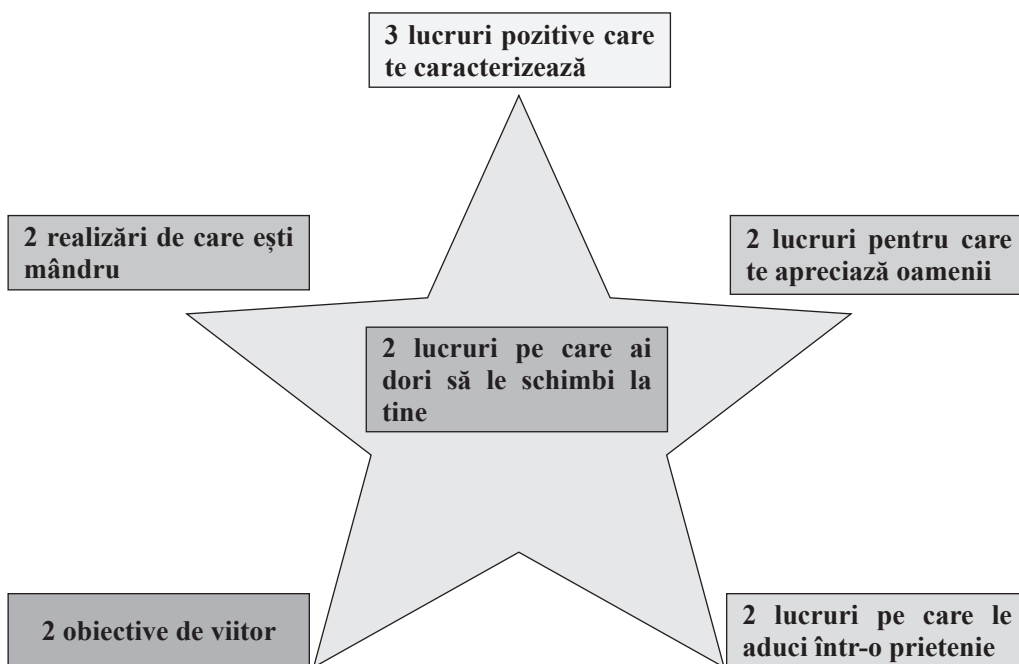
Selectează valoarea cea mai importantă pentru tine și scrie în dreptul ei. Continuă în felul acesta până când parcurgi toate punctele. Valoarea căreia îi vei atribui numărul 14 va fi cea mai puțin importantă pentru tine.

		VALOAREA			VALOAREA
1.	O bună condiție fizică (forma fizică)		8.	O carieră de succes	
2.	Siguranța economică		9.	Fericirea	
3.	Inteligența		10.	Religia	
4.	Educația		11.	Prietenia	
5.	Curățenia		12.	Libertatea	
6.	Căsătoria		13.	Cetățenia	
7.	Copiii		14.	Familia	

Activitate 2: *Steaua respectului de sine*

Completați:

1. trei lucruri pozitive care vă caracterizează
2. două realizări de care sunteți mândri
3. două lucruri pentru care vă apreciază oamenii
4. două lucruri pe care doriți să le schimbați la voi
5. două obiective de viitor
6. două lucruri pe care le aduceți într-o prietenie

Activitate 3: *Eu în „oglină”*

Elevii completează tabelul, respectând modelul de mai jos.

Reguli: nu se folosesc termeni generali (sunt generos, nu sunt bun de nimic etc.)

Exemple:

- puncte tari: nu fumez, sunt vesel, știu să-mi fac prieteni;
- puncte slabe: sunt timid, sunt dezordonat, nu-mi organizez timpul;
- oportunități: am camera mea, părinții mă ajută;
- amenințări: renunț ușor, sunt bolnav, am conflicte cu colegii.

Puncte tari Sau calități care te recomandă	Puncte slabe Sau aspecte care te dezavantajează
Oportunități Sau calități care te ajută	Amenințări Sau ceea ce te-ar împiedica

Activitate 4: *Harta inimii*

Fiecare elev primește o foaie pe care este desenată o inimă ce cuprinde patru zone nume-
rotate cu **A**, **B**, **C**, **D**. Elevii vor trebui să completeze cele 4 zone în modul următor:

A – cel puțin 3 calități personale care îți plac cel mai mult;

B – cel puțin 3 lucruri din viața ta pe care ți-ar plăcea să le schimbi;

C – cel puțin 3 lucruri pe care le faci bine;

D – cel puțin 3 cuvinte care ți-ar plăcea să se spună despre tine.

The diagram is a heart shape divided into four equal quadrants by a vertical and a horizontal line. The quadrants are labeled A (top-left), B (top-right), C (bottom-left), and D (bottom-right). Each quadrant contains a numbered list of four blank lines for writing.

Quadrant A:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Quadrant B:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Quadrant C:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Quadrant D:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Activitate 5: *Sunt eu?*

- Enumără 3 lucruri pe care le-ai învățat ușor și repede:

1. _____
2. _____
3. _____

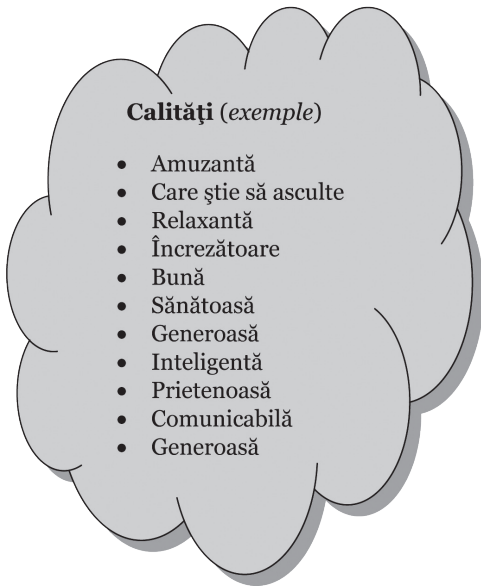
- Ce ai învățat perseverând, oricât de greu ți-a fost?
- Ce anume le-ai indicat altora să facă?
- Notează câteva din realizările tale cu care te mândrești.
- La ce disciplină de învățământ ai avut cele mai bune rezultate?

Completează următoarele propoziții:

- Mă mândresc cu... _____
- Aș vrea ca ceilalți să știe despre mine că... _____
- Îmi este greu să recunosc că... _____
- Unul din cele mai drăguțe lucruri care aș putea să le spun despre mine e că... _____
- Mă enervează... _____
- Mă simt foarte bine când... _____
- Mă întristează... _____
- Mă tem de... _____
- Urăsc... _____
- Mă emoționează... _____

Activitate 6: *Lucruri care mă reprezintă*

Eu sunt o persoană:

Lista personală

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Ce îmi place mai mult la mine: _____

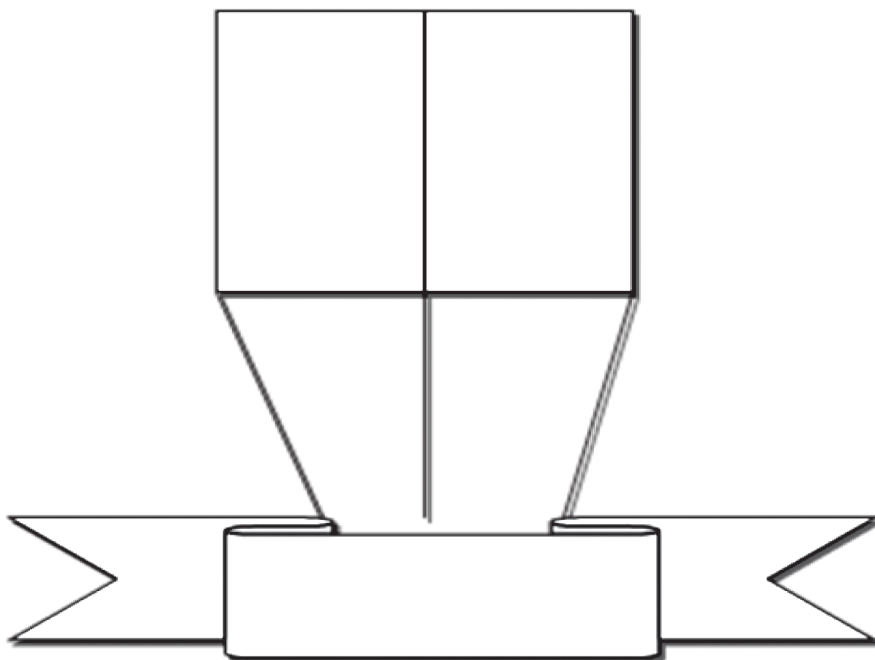
Calități pe care aș dori să le dezvolt: _____

Eu pot face asta: _____

Activitate 7: Blazonul personal

Obiective:

- Prezentarea elevilor într-un fel care să le dezvolte respectul de sine;
 - Construirea și stabilirea bunelor relații în interiorul grupului.
1. Elevii completează cele patru cadrane ale blazonului în conformitate cu algoritmul de mai jos:
 - ✓ *Cadranul I:* notează ceva ce îți place să faci în timpul liber;
 - ✓ *Cadranul II:* notează un aspect pozitiv despre munca / activitatea ta;
 - ✓ *Cadranul III:* precizează un scop pe care ți-ai dori să-l atingi;
 - ✓ *Cadranul IV:* notează un aspect important din trecutul tău.
 2. Elevii sunt invitați să împărtășească ceea ce au scris, desenat, plimbându-se prin sală și vorbind cu cât mai mulți colegi posibil. Se acorda 15 minute. Blazoanele pot fi expuse pe tablă sau pe perete.

Activitate 8: Stima de sine

Elevii extrag dintr-un plic bilețele pe care sunt trecute caracteristici ale persoanelor cu respect de sine scăzut sau ridicat. Li se solicită să caute pentru fiecare definiție sau termen cu sens asemănător (sinonime) în DEX și să le distribuie în una din cele două coloane din tabelul de pe flipchart.

Responsabil
Răzbunător
Maleabil
Curajos
Înțelegător
Corect
Punctual
Violent

Respectuos
Apatic
Impulsiv
Tolerant
Furios
Ranchiunos
Disciplinat
Amenințător

Dușmănos
Mincinos
Conciliant
Delăsător

Invidios
Nervos
Raional
Îngâmfat

Persoane cu stimă de sine ridicată	Persoane cu stimă de sine scăzută

Activitate 9: *Autoportretul*

Cine sunt eu?
Nume:
Prenume:

Visele mele...
Proiecte:

Hobby-uri:
Ce știi să fac...

Școala:
Puncte tari:
Puncte slabe:

Familia, meseriile
Mama: Tata:
Frați: Surori:
Bunei:

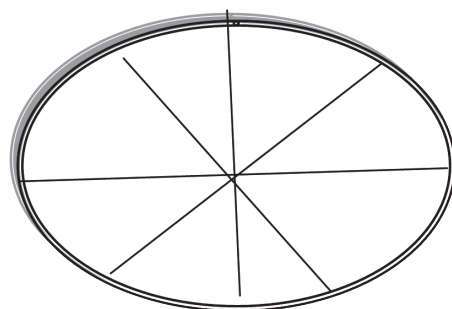
Corpul meu
Puncte tari:
Puncte slabe:

Eu cred despre mine...

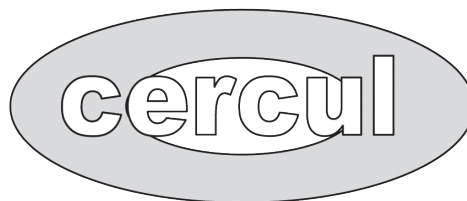
Activitate 10: *Cercul*

Se formează patru grupuri. Fiecare grup va avea de completat pe o foaie cât mai multe idei a conceptului **SĂNĂTATE**. Foaia va trece din mână în mână și fiecare membru al grupului va completa. După expirarea a cinci minute primul grup își prezintă ideile, ceilalți aduc completări.

Cercul caracteristicilor se completează cu ideile date de elevi vizând conceptul *Sănătate*.

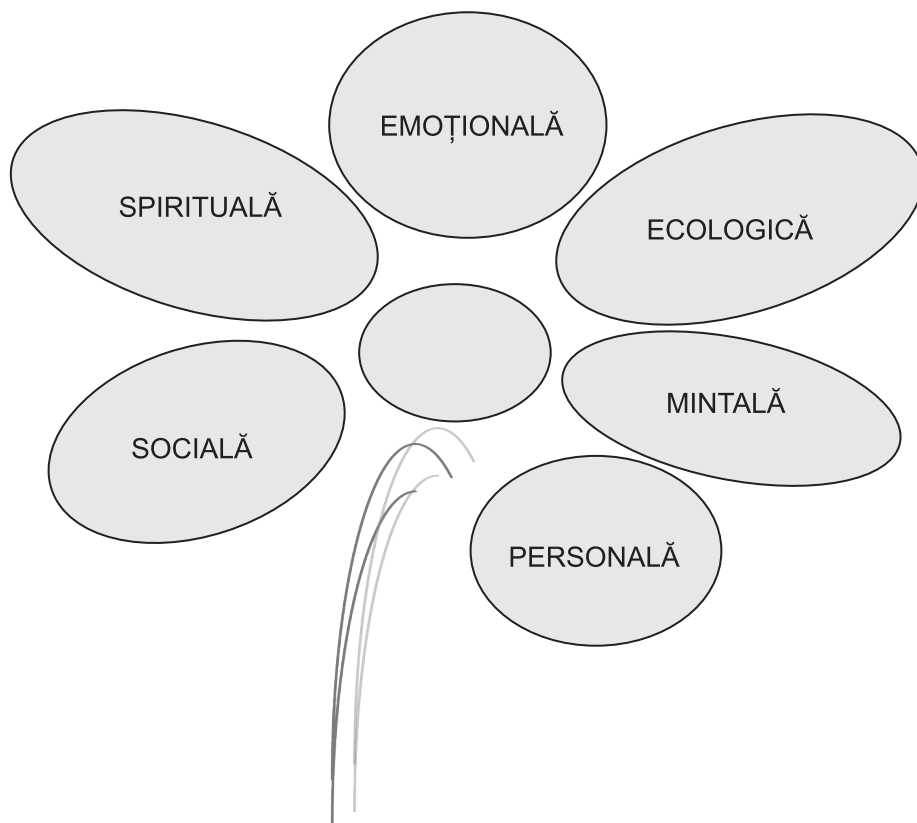

Elevii sunt adunați în cerc.
Fiecare elev (de la dreapta la stânga) va spune câte o idee despre valoarea *Sănătății*.

Activitate 11: Floarea sănătății

Desenați în caiete „**Floarea sănătății**” (fără cuvinte) și înscrieți câte un component al sănătății pe fiecare petală.

Apoi elevii trebuie să scrie câte un lucru care face bine și unul - care nu face bine pentru menținerea sănătății lor în fiecare component al sănătății.

Sănătate Mintală: Face bine:

Lipsa:

Sănătate Personală: Face bine:

Lipsa:

Sănătate Ecologică: Face bine:

Lipsa:

Sănătate Emoțională: Face bine:

Lipsa:

Sănătate Spirituală: Face bine:

Lipsa:

Sănătate Fizică: Face bine:

Lipsa:

Activitate 12: Metoda Cubul

Împărțiți clasa în șase echipe. Timp de lucru în echipe - 5 minute. În spațiul liber scrieți doar ideile pe care le aveți, apoi unul dintre voi le va dezvolta oral.

Echipe nr. 1 <i>Analizează care sunt avantajele unui stil de viață sănătos?</i>
Echipe nr. 2 <i>Compară produsele alimentare care fac parte din rațiunea personală cu cele din Piramida Alimentației sănătoase.</i>
Echipe nr. 3 <i>Argumentează avantajele unui stil de viață sănătos</i>
Echipe nr. 4 <i>Describe cum arată un mod de viață sănătos?</i>
Echipe nr. 5 <i>Asociază probleme de sănătate cu soluțiile pentru acele probleme.</i>
Echipe nr. 6 <i>Aplică – propuneți recomandări pentru un mod sănătos de viață.</i>

Activitate 13: Profesia mea

Fiecare elev își desenează pe o foaie palma dreaptă. În mijlocul palmei se scrie profesia pe care crede că ar dori s-o aibă, iar pe fiecare deget se scrie câte o calitate personală care să corespundă profesiei aleasă. Toți participanții vor realiza palmele pe foi A4, pregătite dinainte.

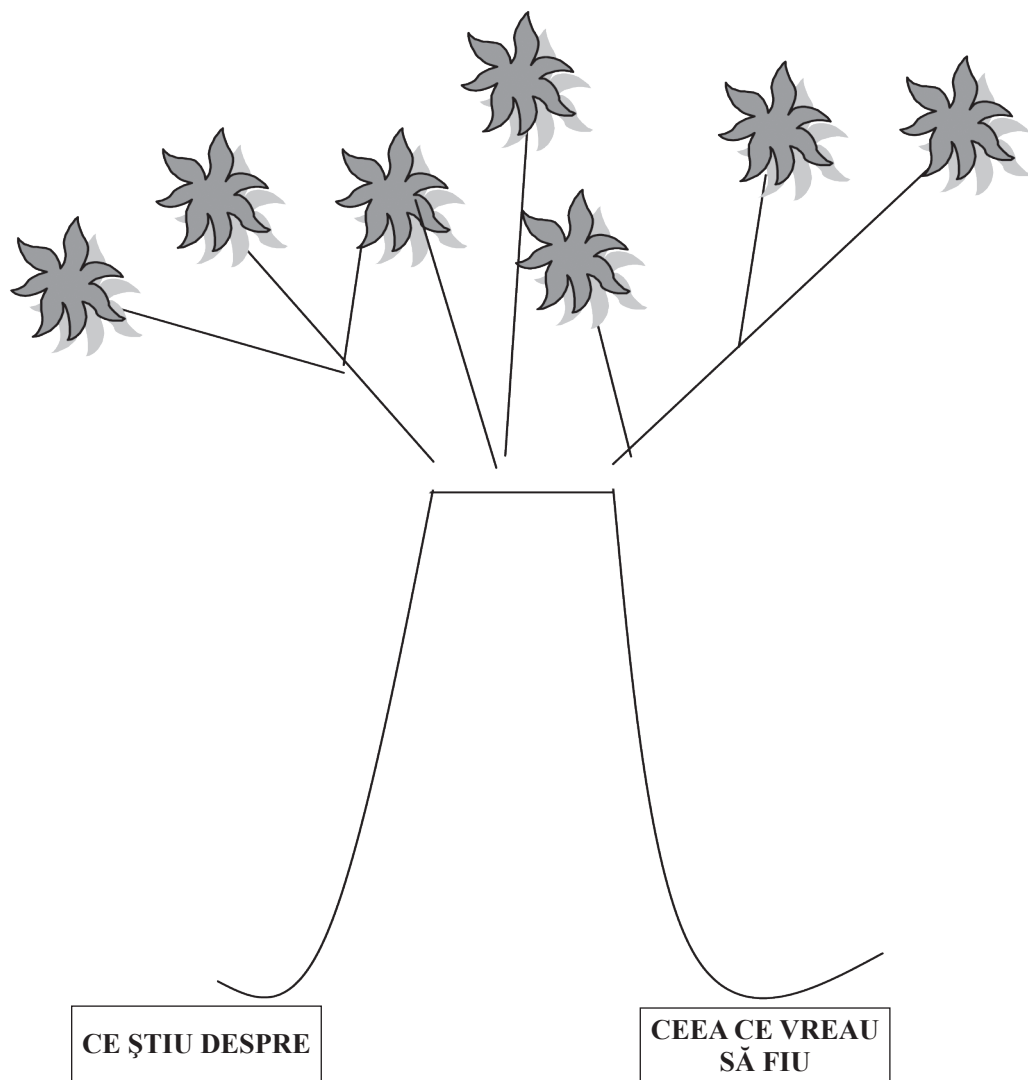
Când lucrările vor fi gata, fiecare elev va prezenta ceea ce a realizat, conștientizând de la început că unul din scopurile activității este să memoreze cât pot de mult lucrările colegilor. Se colectează lucrările și se afișează în clasă, pe un panou la vedere. Fiecare elev, vine și extrage dintr-o urnă, un bilet pe care va găsi scris numele unui coleg sau al unei colege. El va trebui să scrie pe bilet o apreciere despre colegul respectiv și să lipească biletul pe lucrarea realizată de acel coleg. În cazul în care cineva nu-și amintește care este lucrarea colegului al cărui nume a extras, va primi câteva indicii de la ceilalți. Lucrările realizate rămân expuse la vedere măcar o săptămână, pentru ca elevii să le poată revedea, de câte ori doresc.

Obiectiv vizat: dezvoltarea creativității elevilor; realizarea unui proces de autocunoaștere și cunoaștere prin intermediul colegilor; crearea unei imagini de sine pozitive.

Concluzii: calitățile personale sunt importante în alegerea unei profesii.

Activitate 14: Copacul meseriilor

Se formează grupuri a câte 3-4 persoane. Fiecare grup își alege un reprezentant care va merge și va trage un carton pe care este scrisă o meserie. Cartoanele sunt sub formă de frunză. Pe cartoane, timp de 10 min., fiecare grup va trebui să scrie trei calități principale care i-ar recomanda pentru acea meserie, și dedesubt – trei calități secundare. Fiecare grup va prezenta ceea ce a scris și va lipi frunzulițele pe un arbore alcătuit dinainte de diriginte.

ARBORELE MESERIILOR

2.5. Proiect didactic: Orientare în carieră

Demers didactic

Nr. d/o	Cadrul ERRE	Pași acționali	Strategii	Materiale	Timp (min.)
1.		<p>Sarcină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Care sunt posibilitățile de a continua studiile după absolvirea școlii? - Care sunt specializările care corespund cel mai bine intereselor și aptitudinilor? 	Discuție	Poster	10
2.	<i>EVOCAREA</i>	<p><u>Actualizare</u> Sarcină de lucru individual Se repartizează Fișa 1 – Dacă aș fi...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fiecare participant va analiza calitățile care îl caracterizează conform fișei; 2. Copiii vor discuta în perechi despre calitățile personale. 	Portretul chinezesc	<i>Fișa 1</i>	15
3.	<i>REALIZAREA SENSULUI</i>	<p>Li se distribuie copiilor Fișa 2 Activitățile lui – aptitudinile lui, Activitățile mele – aptitudinile mele. Fiecare copil va completa Fișa Activitățile lui – aptitudinile lui pentru un coleg pe care îl cunoaște mai bine. Se distribuie copiilor Fișa Activitățile mele – aptitudinile mele și se explică procedura de completare: copiii se vor gândi și vor nota în coloana din stânga câteva activități pe care cred că le pot face cel mai bine, sau care le plac cel mai mult; în coloana din dreapta vor nota ce aptitudini, cunoștințe și capacități consideră că posedă. - Se organizează grupuri de 4 copii și se discută fișele, se compară și se completează cu noi opinii; 2. Se repartizează Fișa 3. – Hexagonul intereselor și se explică copiilor că vor face mai multe alegeri ale categoriilor de interese prezentate. Li se acordă un timp pentru a parcurge ocupațiile aferente fiecărei categorii de interese, așa cum apar ele în hexagon, apoi copiii vor alege o primă categorie ca fiind cea mai potrivită pentru ei și o vor nota pe treapta cu numărul 1 a Podiumului alegerilor. Apoi li se solicită copiilor să aleagă o a doua categorie care corespunde intereselor lor și o vor nota pe treapta cu numărul 2 a Podiumului alegerilor. Procesul se repetă pentru o a treia opțiune și notarea denumirii acestuia pe treapta cu numărul 3 a Podiumului alegerilor. 4. Se alocă un interval de câteva minute pentru ca elevii să investigheze ocupațiile aferente grupurilor alese ei și să selecteze două sau trei ocupații pe care ar dori să le exploreze.</p>	Autoevaluare Prezentare PP Studiu individual	<i>Fișele 2, 3</i>	10 20

		<p>Discuții:</p> <ul style="list-style-type: none"> - În ce măsură ocupațiile listate în categoriile selectate se potrivesc cu interesele personale? - Care au fost criteriile pe baza cărora au ales cele 2-3 ocupații din mulțimea alternativelor oferite? - Sunt și alte ocupații de interes care ar putea fi incluse în categoriile alese? 	Discuție		
4.	REFLECȚIE	<p>Evaluarea activității. Se repartizează Fișa 4 – Valori și ocupații.</p> <p>Sarcini:</p> <p>1. Distribuți fișa de lucru și solicitați copiilor să încercuiască trei valori pe care le consideră ca fiind cele mai importante pentru ei în alegerea carierei.</p> <p>2. Solicitați copiilor, oral, să identifice pentru fiecare dintre valorile selectate de ei, câteva ocupații care reflectă valoarea respectivă. De exemplu, puteți întreba copiii: „<i>Cunoașteți meserii sau domenii de ocupații prin care putem să îi ajutăm pe alții?</i>” – medic, consilier, psihoterapeut, pompier, infirmier etc. Apoi vor alege din lista de ocupații (Fișa – Ocupații), pentru fiecare valoare selectată – ocupațiile potrivite.</p> <p>Copiii care doresc, pot exemplifica în fața celorlalți ocupațiile care reflectă valorile selectate.</p>	Prezentare Discuții	Fișa 4 Chestionar	20 10
				Conversație	

Dacă aș fi...

1. Completați tabelul 1.
2. Analizați calitățile care vă caracterizează reflectate în tabelul 2.
3. Discutați în perechi despre calitățile personale.

O floare	Un instrument muzical
Un animal	Un fenomen al naturii
O culoare	Un obiect casnic
O jucărie	O altă persoană

	EU		EU	
harnic		modest		
emotiv		egoist		
inteligent		simpatic		
prietenos		dezordonat		
zgârcit		fricos		
cu simțul umorului		răutăcios		
curajos		sincer		
indiferent		darnic		
sensibil		timid		
agresiv		calm		

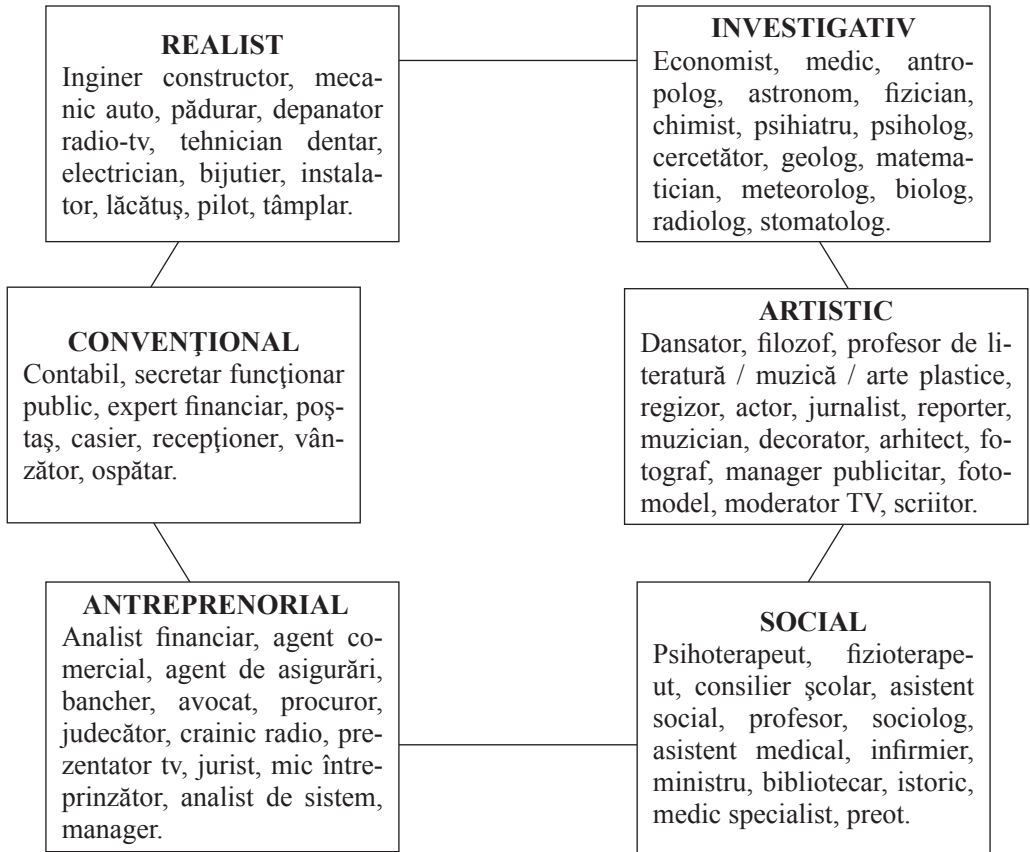
ACTIVITĂȚILE LUI – APTITUDINILE LUI

Colegul meu este...		
	Activitățile pe care cred că le face cel mai bine sunt...	Aptitudinile lui (<i>înclinații, talente, capacități</i>)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

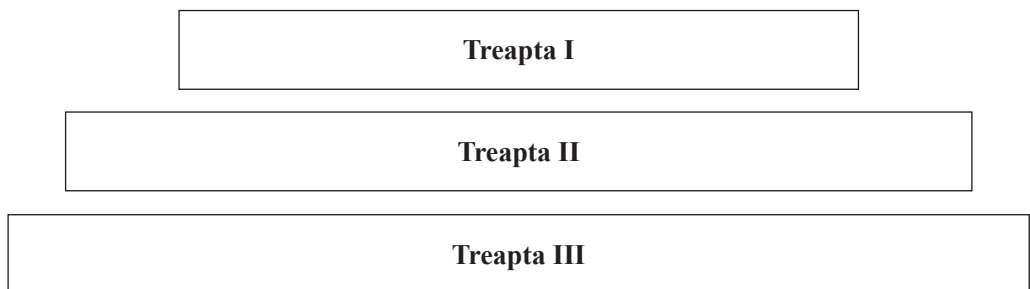
ACTIVITĂȚILE MELE – APTITUDINILE MELE

Mă numesc...		
	Activitățile care îmi plac sau pe care le fac cel mai bine	Aptitudinile mele (<i>înclinații, talente, capacități</i>)
1.		
2.		
3.		
4.		

HEXAGONUL INTERESELOR

PODIUMUL ALEGERII CATEGORIILOR DE INTERESE:

Tipuri	Interese	Activități	Abilități	Valori
R	Mașini, unelte, aer liber.	Operare cu echipamente, folosirea uneltelor, construcție, reparații.	Coordonare fizică, ingeniozitate, tehnică, dexteritate.	Tradiție, realism, simț practic.
I	Știință, teorii, idei, date.	Muncă de laborator, rezolvare de probleme abstracte, cercetare.	Matematică, scris, analiză.	Independență, curiozitate, învățare.
A	Autoexprimare, aprecierea artei.	Compoziție muzicală, scris, arta vizuală.	Creativitate, talent muzical, expresivitate artistică.	Frumusețe, originalitate, independență, imaginație.
S	Oameni, munca în echipă, servicii comunitate, bunăstarea oamenilor.	Predare, consiliere, suport social.	Comunicare, abilități verbale, ascultare, înțelegere, orientare.	Cooperare, generozitate, servicii în favoarea celorlalți.
E	Afaceri, politică, conducere, influență.	Vânzare, management, negociere.	Abilități verbale, abilități de a-i motiva și direcționa pe ceilalți.	Asumarea riscului, statut, competiție.
C	Organizare, date, finanțe.	Organizare, operare pe computer, aplicarea unor proceduri.	Matematică, analiza datelor, înregistrarea informațiilor, atenție pentru detalii.	Acuratețe, stabilitate, eficiență.

Fișa de lucru nr. 4

VALORI ȘI OCUPAȚII

Valori și ocupații

Mai jos sunt prezentate câteva valori pe care le poți lua în considerare când alegi un posibil loc de muncă. Subliniază trei valori pe care le consideri cele mai importante pentru tine.

- A-i ajuta pe alții
- A lucra în echipă
- A lucra sub presiune
- A avea mulți bani
- A avea un program flexibil
- A învăța lucruri noi
- A deveni celebru
- A fi perceput ca „intelectual”
- A lucra cu tehnologie de ultimă oră
- A putea fi spontan și creativ
- A avea mult timp liber
- A te simți în siguranță la locul de muncă
- A lucra în aer liber
- A avea sarcini de lucru clar definite

Enumeră 3 ocupații în care sunt respectate valorile selectate de tine:

Notă: fișele de lucru sînt preluate din Ghidul: *Ajută-l să iasă în lume*. Echipa de proiect: Elana Hussar, Diana Aprodu, coordonator lucrare, Constanța Dumitriu, referent științific).

III. RESPECTAREA DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR COPILULUI

Scopul acestui capitol este valorificarea conținutului Convenției Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului.

Valori, atitudini:

- Respectarea legii și a drepturilor cetățenești, a diferențelor dintre oameni;
- Egalizarea șanselor de acces;
- Promovarea egalității șanselor de dezvoltare personală.

Competențe specifice:

- Identificarea soluțiilor pentru prevenirea unor cazuri de nerespectare a drepturilor copiilor;
- Identificarea drepturilor de care beneficiază copiii/ oamenii și a responsabilităților ce le revin în viața cotidiană;
- Identificarea cazurilor de obstrucționare a respectării drepturilor copilului/ omului: abuz, trafic, violență, marginalizare etc.

3.1. PROIECT: ÎMI CUNOSC DREPTURILE

Lumea este complexă. Diverse probleme, provocări și chiar nedreptăți ne afectează viețile. Unele nedreptăți pot fi resimțite mai acut în societatea proximală în care trăim. Putem să ne simțim discriminați din cauza etniei, religiei sau sexului. Sau, posibil, suntem frustrați din cauza unor aspecte ale mediului ambiant sau compasiunii pentru un grup marginalizat.

Acest capitol vizează secțiunea despre drepturi și responsabilități și ajută participanții să reflecteze asupra diferitor subiecte cu care se confruntă în societate și a modului în care pot să le abordeze.

Scop:

1. Identificarea diferitor drepturi și numirea a patru piloni ai Convenției pentru Drepturile Copilului (CDC).
2. Elaborarea unei liste a persoanelor fizice sau organizațiilor la care se pot adresa cei vizați pentru consultare, ajutor și îndrumare.

Repere de investigat:

- La 20 noiembrie 1989 Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Convenția privind Drepturile copilului. Convenția este legea internațională care include setul complet de drepturi ale copilului.
- Republica Moldova a ratificat Convenția privind Drepturile Copilului la 12 decembrie 1990. Pentru a pune în aplicare prevederile Convenției, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în anul 1994 Legea privind Drepturile Copilului.
- Există diverse persoane sau instituții la care ne putem adresa dacă avem nevoie de consultare, ajutor sau îndrumare în cazul unei încălcări a dreptului sau dacă dorim să aflăm mai multe despre drepturile noastre (vezi *Anexa 1*).

Activitate: Găsiți dreptul potrivit al copilului

Participanților li se propune să identifice drepturile reale și false ale copiilor printr-un joc/ distributiv.

Materiale: distributivul la jocul drepturile copilului, flipchart, stilou.

Defășurare:

1. Oferiți fiecărui participant câte un distributiv la jocul drepturile copilului. Rugații să pună „x” la drepturile false.
2. Verificați și comparați răspunsurile în grup. Parcurgeți drepturile reale ale copiilor.
3. După ce ați identificat drepturile, întrebați: „Se îndeplinește sau se realizează acest drept în societatea noastră?”. Dacă dreptul nu se realizează, scrieți-l pe flipchart.
4. Propuneți fiecărui participant să analizeze lista drepturilor nerealizate pe care au elaborat-o împreună. Acestea sunt problemele existente privind drepturile copiilor.
5. Pe o altă foaie mare, urmează să facă o eurigramă a problemei, dar mai întâi să aleagă o problemă, scriind-o în centrul foii.
6. Rugați-i să se gândească la cauzele acestei probleme și să le scrie pe părțile necompletate ale foii, unind cu linii cauzele și problema.
7. Unele din cauzele identificate ar putea fi și probleme cunoscute (de ex., lipsa banilor, stereotipurile etc.). Atunci vor încerca să se gândească la cauze mai profunde ale problemei. Dacă unele cauze sunt interconexe, vor trasa linii și între acestea.
8. Participanții vor continua să identifice cauzele problemelor în creștere și relațiilor dintre ele, până când vor conștientiza că au terminat activitatea cu succes.

Activitate: O zi perfectă

Materiale: Convenția cu privire la drepturile copilului, Tabelul **Necesități și dorințe**.

Defășurare:

1. Formați grupuri de patru-șase participanți.
2. Dați-le următoarele instrucțiuni: „Vă rog, începeți să vă amintiți, despre timpul când ați fost copil și încercați să vă imaginați o zi perfectă. Dacă ar trebui să fotografiați sau să desenați acea zi, cum ar fi imaginea? Ce ați face? Ce senzații ați trăi în afara de cele vizuale?”
3. După ce ați scris cum vă imaginați o zi perfectă, împărtășiți amintirea cu grupul vostru și discutați similitudinile și diferențele. Împreună, pe o foaie mare, faceți o listă comună a trăsăturilor unei zi perfecte.
4. După ce grupul a generat setul de trăsături ale unei zile perfecte, rugați pe fiecare să-și imagineze o lume ideală pentru copii în viitor. Cum ar arăta? Seamănă cu ziua voastră perfectă? Ce ar face copiii? Cum s-ar simți copiii în această lume? Rugați-vă unii pe alții să vă imaginați lucruri care sunt esențiale pentru a asigura bunăstarea copiilor în această lume imaginată. Împreună, faceți o „furtună a minții” a acestor „esențe ale copilăriei”.
5. După colectarea listei esențelor copilăriei, întrebați-vă unul pe altul: „în lumea de astăzi fiecare copil are aceste lucruri acum? Întrebați-vă care lucruri esențiale ar trebui incluse într-o convenție internațională pentru drepturile copilului. Rescrieți ideile ca îndrumări care ar garanta că toți copiii ar trebui să aibă aceste lucruri esențiale.
6. Împărțiți o versiune a Convenției privind Drepturile Copilului, unde fiecare articol e rezumat, într-un rând sau două (sau citați-o cu glas tare grupului).

7. Convenția trebuie să fie o surpriză, în timp ce ei realizează că esențele lor copilărești se vor transforma în îndrumări și vor corespunde îndeaproape multor articole din Convenției privind Drepturile Copilului.
8. Examinați instrumentul legal creat de ONU – Convenției privind Drepturile Copilului. Există în Convenție multe articole care țin de amintirea voastră a unei zile perfecte? Sunt multe articole în CDC care corespund viziunii voastre a unei lumi perfecte a copilăriei în viitor? Încercați să trasați linii paralele cu lucrurile esențiale ale copilăriei pe care le-ați discutat în grup.
9. Încheiați atelierul de lucru cu o discuție de ordin general despre cum amintirile, experiențele, esențele copilăriei și viziunile sunt conectate la standardele normative ale drepturilor umane pentru copii.
10. După șase pași, moderatorii ar trebui să accentueze că participanții, de fapt, au contribuit la elaborarea Convenției. Acum, ei simbolic sunt autori ai Convenției privind Drepturile Copilului în anumite cazuri, pentru că articolele sunt corelate de experiențele lor din copilărie.

Tabelul NECESITĂȚI ȘI DORINȚE

NECESITĂȚI	DORINȚE
Aer curat (articolul 24 – sănătate și serviciile sanitare)	Protecție de discriminare
Apă curată (articolul 24 – sănătate și serviciile sanitare)	Bicicletă
Adăpost decent (articolul 27 – nivel de viață)	Haine la modă
Educație (articolele 28 și 29)	Fast food
Exprimarea opiniei (articolul 12)	Călătorii în vacanță
(Articolul 24 – sănătate și serviciile sanitare)	Bani de cheltuială
Alimente sănătoase (articolul 24)	Computer personal
Joacă (articolul 31)	Telefon mobil
Oportunități de a practica convingeri, cultură și limba și obiceiurile familiei (articolul 30)	Televizor
Protecție împotriva abuzului și neglijării (articolul 19)	Dormitor propriu – lux
Adăpost decent (articolul 27 – nivelul de viață)	

UN Convention on the Rights of the Child In Child Friendly Language

"Rights" are things every child should have or be able to do. All children have the same rights. These rights are listed in the UN Convention on the Rights of the Child. Almost every country has agreed to these rights. All the rights are connected to each other, and all are equally terms of what is the best for children in a situation, and what is critical to life and protection from harm. As you grow, you have more responsibility to make choices and exercise your rights.

Article 1
Everyone under 18 has these rights.

Article 2
All children have these rights, no matter who they are, where they live, what their parents do, what language they speak, what their religion is, whether they are a boy or girl, what their culture is, whether they have a disability, whether they are rich or poor. No child should be treated unfairly on any basis.

Article 3
All adults should do what is best for you. When adults make decisions, they should think about how their decisions will affect children.

Article 4
The government has a responsibility to make sure your rights are protected. They must help your family to protect your rights and create an environment where you can grow and reach your potential.

Article 5
Your family has the responsibility to help you learn to exercise your rights, and to ensure that your rights are protected.

Article 6
You have the right to be alive.

Article 7
You have the right to a name, and this should be officially recognized by the government. You have the right to a nationality (to belong to a country).

Article 8
You have the right to an identity – an official record of who you are. No one should take this away from you.

Article 9
You have the right to live with your parents, unless it is bad for you. You have the right to live with a family who cares for you.

Article 10
If you live in a different country than your parents do, you have the right to be together in the same place.

Article 11
You have the right to be protected from kidnapping.

Article 12
You have the right to give your opinion, and for adults to listen and take it seriously.

Article 15
You have the right to choose your own friends and join or set up groups, as long as it isn't harmful to others.

Article 16
You have the right to privacy.

Article 17
You have the right to get information that is important to your well-being, from radio, newspapers, books, computers and other sources. Adults should make sure that the information you are getting is not harmful, and help you find and understand the information you need.

Article 18
You have the right to be raised by your parents (if possible).

Article 19
You have the right to be protected from being hurt and mistreated, in body or mind.

Article 20
You have the right to special care and help if you cannot live with your parents.

Article 21
You have the right to care and protection if you are adopted or in foster care.

Article 22
You have the right to special protection and help if you are a refugee (if you have been forced to leave your home and live in another country), as well as all the rights in this Convention.

Article 23
You have the right to special education and care if you have a disability, as well as all the rights in this Convention, so that you can live a full life.

Article 24
You have the right to the best health care possible, safe water to drink, nutritious food, a clean and safe environment, and information to help you stay well.

Article 25
If you live in care or in other situations away from home, you have the right to have these things: environment, food, and information.

Article 28
You have the right to a good quality education. You should be encouraged to go to school to the highest level you can.

Article 29
Your education should help you use and develop your talents and abilities. It should also help you learn to live peacefully, protect the environment and respect other people.

Article 30
You have the right to practice your own culture, language and religion – or any you choose. Minority and indigenous groups need special protection of this right.

Article 31
You have the right to play and rest.

Article 32
You have the right to protection from work that harms you, and is bad for your health and education. If you work, you have the right to be safe and paid fairly.

Article 33
You have the right to protection from harmful drugs and from the drug trade.

Article 34
You have the right to protection from any kind of exploitation (being taken advantage of).

Article 37
No one is allowed to punish you in a cruel or harmful way.

Article 38
You have the right to protection and freedom from war. Children under 15 cannot be forced to go into the army or take part in war.

Article 40
You have the right to legal help and fair treatment in the justice system that respects your rights.

Article 41
If the laws of your country provide better protection of your rights than the articles in this Convention, those laws should apply.

Article 42
You have the right to know your rights! Adults should know about these rights and help you learn about them, too.
Articles 43 to 54
These articles explain how governments and

Canadian
Heritage

Patrimoine
canadien

GÂNDEȘTE

Întrebări de reper

- Cum vi s-a părut exercițiul? Ce ați observat în urma activității?
- Ce sunt drepturile? (Răspundeți cu propriile cuvinte).
- Ați putea spune că în comunitatea dv. se realizează toate drepturile? De ce da sau de ce nu?

Activitate: „Figuri înghețate”

Pentru a iniția participanții în tehnica de a face imagini sau picturi înghețate, sugerăm ca timp de cinci-zece minute să efectuați următorul exercițiu de joc care se numește *Figuri înghețate*.

Desfășurare:

1. Participanții se deplasează prin sală. Apoi se aranjează în grupuri a câte doi, trei, patru sau în orice alt număr pe care îl numiți.
2. De exemplu, când strigați „trei”, ei trebuie să formeze grupuri a câte trei. Nu contează dacă se vor obține una sau două perechi sau un grup de patru. Dacă majoritatea alcătuiesc grupuri din trei, activitatea se va desfășura normal.
3. După ce s-au format grupurile, spuneți un cuvânt pe care ei vor trebui să-l reprezinte.
4. De exemplu, ați putea spune „un om și doi cai”. Fiecare grup din trei va trebui să se aranjeze repede pentru a reprezenta un tablou înghețat (sau „statui”) *un om și doi cai*. Reamintiți grupurilor că nimeni nu are voie să se miște sau să producă sunete. La început participanților le va fi dificil să înțeleagă activitatea, însă în curând se vor obișnui să execute exercițiul.
5. Mai jos este prezentată o listă cu idei și numărul necesar pentru fiecare reprezentare. Acestea sunt doar niște sugestii. Participanții au libertatea de a realiza propriile idei. Grupurile rămân înghețate până mergeți pe lângă ei, verificându-le și, afirmându-le lucrul, evidențiind orice aspecte pe care le puteți depista imediat.
 - a. Grup din doi – un părinte și un copil
 - b. Grup din cinci – o nuntă
 - c. Grup din trei – o persoană și doi câini
 - d. Grup din cinci – o companie
 - e. Grup din patru – o trupă rock
 - f. Grup din trei – o casă
 - g. Grup din doi – cifra opt
 - h. Grup din patru – cineva care bate un gol
 - i. Grup din opt – un păianjen
 - j. Grup din doi – o masă
 - k. Grup din patru – un avion
 - l. Toți! – învățătorul cu elevii
 - m. Toți! – un moderator și participanții la seminar

După ce încheiați exercițiul, mulțumiți fiecărui participant pentru efort. Spuneți-le că acum veți încerca cu toții să practicați această activitate la un nivel mai înalt, pentru a analiza situații în care copiii nu le sunt respectate drepturile. Folosiți teatrul-imagie, pentru a analiza exemplele copiilor și tinerilor cărora le-au fost negate drepturile.

Activitate Teatru – imagine

Desfășurare:

1. Începeți prin a demonstra ce înseamnă o pictură înghețată sau o imagine de grup. Rugați patru voluntari să se ridice și să se aranjeze într-un rând. Spuneți-le că îi veți „sculpta”, adică puneți-i să stea în poziții statice și să nu se miște sau să vorbească. Ar fi o idee bună să îi aranjați așa, încât să arate ca patru muzicieni, ceilalți participanți, fiind spectatori, să vă poată înțelege intenția.
2. Întrebați participanții-spectatori cum s-ar numi, după ei, tabloul. Dacă cineva răspunde „patru muzicieni” sau „o trupă”, veți ști că tabloul reprezentat a fost clar. Niciodată nu spuneți auditoriului că nu a avut dreptate. Dacă auditoriul vede altceva decât ceea ce au vrut să arate actorii, atunci aceștia nu au creat o imagine destul de clară.
3. Formați subgrupuri a câte patru-șase participanți. Spuneți-le să lucreze în grup timp de cinci minute la pregătirea a trei picturi înghețate, prezentând următoarele idei:
 - Ceva ce mă întristează
 - Ceva ce mă sperie
 - Ceva ce mă face bucuros
1. Subliniați că atunci când își arată picturile, auditoriul trebuie să înțeleagă de ce oamenii din pictură sunt triști, speriați sau bucuroși. Invitați fiecare grup să reprezinte în fața celorlalți emoțiile în ordinea preferată de ei, fără a le numi auditoriului.
2. Întrebați auditoriul dacă poate să spună ce pictură reprezintă și de ce. Rugați să comenteze pictura. E clară? E interesantă?
3. Participanții ar fi trebuit să prindă tehnica de funcționare a Teatrului-imagine. Acum e timpul să aplice tehnica în contextul drepturilor copilului. Participanții formează din nou subgrupuri și lucrează de sine stătător la pregătirea reprezentării a trei tablouri, fiecare din acestea reprezentând un articol din Convenției privind Drepturile Copilului.
4. Urmează ca grupurile să prezinte picturile lor și să ofere feed-back.
5. Întrebați: „Ce ați învățat din sesiunea de astăzi?”
6. Invitați-i să pună întrebări.
7. Mulțumiți tuturor pentru participare.

Jurnalul personal

- Credeți că este util să existe drepturi speciale pentru copii?
- Cum ați putea folosi Convenția cu privire la Drepturile Copilului pentru a vă soluționa problemele și a schimba societatea?

3.2. ACTIVITĂȚI AXATE PE VALORIFICAREA EDUCAȚIEI PENTRU DREPTURILE OMULUI, ȘI A SEMNIFICAȚIEI VALORILOR ACESTORA

Activitățile axate pe valorificarea educației pentru drepturile omului, și a semnificației valorilor acestora au ca scop dezvoltarea gradului de participare, de implicare, precum și dezvoltarea valorilor incluziunii: acceptare, respect, toleranță.

Activitate 1: „Care este nivelul meu de viață?”

Art. 27 Nivelul de viață (Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor).

Desfășurare:

Aranjați scaunele în formă de cerc și rugați elevii să stea în picioare, fiecare lângă scaunul său. Explicați-le că veți citi, pe rând, câteva afirmații. Fiecare răspuns este individual și personal. Dacă răspunsul la afirmația citită este „Nu”, elevul trebuie să se așeze pe scaun.

Dacă răspunsul este „Da”, va rămâne în picioare. După ce s-au așezat, chiar dacă la alte afirmații elevii ar răspunde cu „Da”, ei nu mai au dreptul să se ridice. Deși unor elevi această condiție li s-ar părea incorectă, insistați ca ea să fie respectată.

Rugați elevii să se ridice, apoi începeți a citi afirmațiile, pe rând:

- Eu locuiesc cu ambii părinți.
- În fiecare zi iau masa de 3 ori.
- Am posibilitatea să-mi fac prieteni.
- Părinții mă învață să fac lucruri bune și să fiu cu frică de Dumnezeu.
- Familia mea are un loc de trai stabil.
- Iarna în locuința noastră este cald.
- Părinții nu mă silesc să fac munci mai grele decât îmi permite vârsta și sănătatea.
- Frecventez regulat școala, chiar dacă nu are cine lucra pe câmp și în gospodărie.
- Mama îmi cumpără întotdeauna hainele de care am nevoie.
- Eu consum alimente bogate în vitamine, proteine, minerale.
- Nu fumez (Dacă copiii sunt de vârstă mai mică: Tatăl meu nu fumează).
- Nu consum alcool (Dacă copiii sunt de vârstă mai mică: Părinții mei nu consumă alcool).
- Am posibilitate să citesc cărțile pe care le doresc.
- Merg regulat la stomatolog (o dată la jumătate de an).

Debrifare:

- De ce nu a rămas în picioare nimeni?
- La care afirmație s-au așezat cei mai mulți? Credeți că aceasta este o problemă serioasă? De ce *da* sau de ce *nu*?
- Ce au în comun toate afirmațiile citite?

Dacă nu răspunde nimeni, spuneți-le copiilor că în toate aceste afirmații se reflectă nivelul nostru de viață, care include cele mai diverse aspecte ale ei, și anume: fizic, mintal, spiritual, moral, social – art. 27.

- Care credeți că este nivelul de viață strict necesar vieții și sănătății copilului? Referiți-vă la afirmațiile de mai sus.
- Cine este vinovat că nu avem un nivel de viață adecvat? Împrejurările în care ne-am născut și trăim, părinții, conducerea țării sau noi înșine?
- Cine se face vinovat că avem dinții cariți? Cei care ne dau dulciuri sau cei care le consumă?
- Cine este vinovat că nu avem un nivel de dezvoltare intelectuală înalt: Ministerul Educației și Tineretului, profesorii sau cei care nu au voința să-și pună mintea la contribuție?
- Care este concluzia pe care o puteți extrage din acest exercițiu?

Activitate 2: „Eu pot fi de folos”

Art. 24 Sănătatea și serviciile sanitare (Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor.)

Materiale: borcane de sticlă de 3 litri.

Desfășurare:

Anunțați elevii că le veți oferi posibilitatea de a simți realmente efectele aplicării / practicării articolului 24 din Convenție, antrenându-i într-o acțiune de colectare de fonduri.

Propuneți elevilor să se gândească la un copil cu probleme de sănătate din localitate (un copil care are nevoie fie de o intervenție chirurgicală, fie de un tratament de lungă durată, fie că are o dizabilitate de la naștere). Rugați-i să faceți o scurtă prezentare a cazului.

Pregătiți atâtea borcane, câte clase vreți să antrenați în acțiunea de colectare de fonduri. Căpăciți-le, însă tăiați delicat mijlocul capacului, astfel încât să rămână câte o fisură prin care să încapă monede și bancnote (bani și lei MD). Încleiați pe ele câte un mesaj sau o inscripție scurtă, eventual cu rimă, referitor la scopul acțiunii. De exemplu, „*Un leuț / 25 de bănuți pentru Ionuț*”.

Anunțați-i că peste o săptămână, vor participa, împreună cu alte clase, la o acțiune de colectare a mijloacelor bănești pentru ajutorarea acestui copil. Sarcina este ca elevii să fie repartizați pe mici teritorii / mahalale pentru a merge din casă în casă și, descriind scopul planului lor, să colecteze cât mai mulți bani pentru vindecarea copilului în cauză.

După o săptămână, mergeți, împreună cu câțiva elevi din fiecare clasă, și donați acești bani copilului/ părinților acestuia, pentru a demonstra atitudinea voastră civică, omenească față de cel care suferă.

Activitate 3: „Ambaleză cum poți!”

Art. 23. Copiii cu nevoi speciale (Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor)

Materiale: Câte un obiect pentru ambalare „cadou”, hârtie de ambalaj.

Desfășurare:

Împărțiți elevii în 3 grupuri: ambalatorii, observatorii și evaluatorii. Numărați elevii de la 1 la 3. Numărul 1 vor fi ambalatorii, 2 – observatorii și 3 – evaluatorii. Ambalatorii vor fi persoanele care au anumite probleme de sănătate, și anume, au câte o singură mână. Ei vor trebui să țină la spate cealaltă mână, (ea poate fi legată). Observatorii vor fi împărțiți în 2 grupuri; ambele primind câte o sarcină scrisă pe care nu trebuie să o vadă nimeni. Pentru jumătate din observatorii activi, sarcina va fi să îi încurajeze pe ambalatori prin vorbe, fără a-i atinge și fără a contacta vreun element al cadoului. Pentru al doilea grup, sarcina este să-i descurajeze pe ambalatori, fără a-i atinge sau a contacta vreun element al cadoului.

Debriefare:

Rugați evaluatorii să pună câte o notă pentru calitatea, respectarea timpului și aspectul lucrării efectuate de ambalatorul evaluat. Câțiva evaluatori justifică nota pusă.

– Care din ambalatori – cei încurajați sau cei descurajați – au luat notele cele mai înalte?

– De ce credeți că s-a întâmplat astfel?

Întrebați ambalatorii din ambele categorii cum s-au simțit la realizarea acestei sarcini.

– Care a fost influența observatorilor constructivi? Dar a celor distructivi?

– Ce emoții ați avut? Ce ați simțit?

Activitate 4: „Transplantul de inimă”

Art. 2. Nondiscriminarea; Art. 6. Supraviețuirea (și dezvoltarea)

Articole aderente: Art. 24 Sănătatea și serviciile sanitare; Art. 13. Libertatea de expresie (Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor).

Materiale: hârtie A4, carioca, eventual fișe multiplicare pentru fiecare grup.

Desfășurare:

Împărțiți elevii pe grupuri. Rugați-i să-și imagineze că sunt o echipă de medici-chirurghi care se află în fața unui caz foarte dificil: efectuarea unui transplant de inimă unei persoane.

Pentru această intervenție au nevoie de 8 pacienți.

Afișați pe tablă lista pacienților însoțită de o scurtă descriere a acestora. Pentru fiecare grup puteți folosi o foaie de flipchart sau multiplica foi. Timp de 7 minute, membrii echipei trebuie să analizeze „biografia” pacienților și să decidă, conform importanței acestora pentru comunitate / societate, cui i se va transplanta inima, susținându-și poziția cu cele mai convingătoare argumente.

Chiar dacă unii vor încerca să se opună, zicând că se încalcă drepturile altora, ignorați-le spusele sau insistați pe faptul că dacă mai continuă discuțiile, vor muri toți pacienții. Motivați-i pe oponenți să se implice atât rațional, cât și afectiv. Se prezintă lista pacienților pentru transplant. (Ceea ce este menționat în paranteze se va discuta la etapa *debriefing*-ului).

1. O femeie în vârstă de 64 de ani, mamă a 5 copii adulți. (Discriminare pe bază de vârstă).
2. O fetiță de 13 ani bolnavă de cancer. (Discriminare pe baza stării fizice).
3. O persoană de etnie romă de 37 de ani, neangajat în câmpul muncii. (Discriminare pe bază de etnie).
4. O femeie, de 50 de ani, fostă deținută, actualmente îngrijește de 10 bătrâni fără adăpost. (Discriminare în baza statutului social).

Acordați câte 1 minut prezentării rezultatelor dezbaterilor. Precizați care dintre cei trei pacienți din capul listei au obținut cele mai multe voturi.

Debriefare:

- Meditați pentru 10 secunde asupra la ceea ce ați făcut. Cine recunoaște că a săvârșit o crimă față de cei care au rămas să moară din cauza că nu le-ați acordat șansa pentru transplant?
- Ce drepturi credeți că le-ați încălcat acestor persoane?
- Cum procedeați, de obicei, medicii în atare situații? (În primul rând, se ia în considerare dimensiunea inimii: propuneți-le să-și închidă strâns pumnul și să vadă cam cât de mare este inima fiecărui pacient. În al doilea rând, pacienții nu sunt aduși la spital în același timp, unii se află încă pe drum spre spital. Și, nu în ultimul rând, inima pentru transplant se utilizează într-un termen limitat).
- Citați art. 2, 6, 13 și 24 din Convenția cu privire la Drepturile Copilului.

Informații utile:

Sursă – Ziarul „Jurnal de Chișinău” din 9 iulie 2009: „Micuțul Jamie din Liverpool s-a născut cu o problemă la inimă: îi lipseau 2 valve. Inițial, medicii credeau că bebelușul nu va supraviețui, dar, ulterior, i-au salvat viața într-un mod miraculos. Când Rebecca Goodier, de 26 de ani, mama lui Jamie, a aflat că medicii vor să încerce să-i pună fiului ei valvele luate de la o inimă de vacă, a rămas înmărmurită. Dar, pentru că alte șanse nu se întrezăreau pentru micuț, mama și-a dat acordul. Operația a durat mult și a fost destul de dificilă, deoarece pacientul era foarte mic. Totuși, după intervenția chirurgicală, James s-a recuperat într-un mod uimitor, ajungând să se simtă bine într-un timp record. Acum, la aproape 2 anișori, băiețelul are o viață normală...

Meniul călător

Obiective: Activitatea îi va ajuta pe participanți:

- să alcătuiască un meniu pentru o alimentare sănătoasă.

Materiale: foi și pixuri pentru fiecare participant, fișe.

Concepte: alimentație sănătoasă, regim alimentar, menținerea greutateii în limitele corespunzătoare, consumarea moderată a produselor zaharoase, prezența în meniu a fructelor, legumelor, pâinii și cerealelor, laptelui, cărnii, vitaminelor, proteinelor, glucidelor.

Desfășurare:

1. Realizați un asalt de idei, folosind fișe pe care participanții scriu câte un produs alimentar necesar organismului uman pentru o zi. Fișele scrise se lipesc pe perete. Grupați-le în categorii: lactate, carne și înlocuitorii ei, legume și fructe, paste făinoase, dulciuri. Spuneți participanților să memoreze categoriile din care fac parte alimentele numite.
2. Repartizați fiecărui participant câte o fișă cu câte un aliment din cele enumerate.
3. Fiecare participant face pe o foaie „pașaportul” alimentului scris pe fișa primită. În „document” include informații despre condițiile de păstrare, norma necesară pentru o zi, caloriele pe care le conține, originea produsului, rolul lui vital.
4. Spuneți participanților că vor merge într-o călătorie cu trenul, care va face cinci staționări. La fiecare stație vor lua masa respectivă: dejun, gustare, prânz, chindii, cină. Pentru fiecare masă vor avea nevoie de câte un meniu.
5. Desenați pe podea calea ferată pe care sunt marcate orele meselor: 7.30 – „dejun”, 10.30 – „gustare”, 13.00 – „prânz”, 16.00 – „chindii”, 19.00 – „cină”.
6. Anunțați pe rând stațiile, adică mesele. Pentru fiecare stație se menționează alimentele necesare pentru masa respectivă. Călătorii trebuie să ia o masă măcar la una din stații.
7. Fiecare grup reprezintă pe o coală de hârtie modul în care combină alimentele și le prepară pentru a fi consumate.
8. Grupurile prezintă ceea ce au realizat.

Debriefare:

Discutați despre rolul fiecărei categorii de produse alimentare și modul în care pot fi combinate pentru un regim sănătos.

Activitate 5: Casă nouă

Obiective: Activitatea îi va ajuta pe participanți:

- să numească obiectele necesare pentru amenajarea locuinței;
- să se gândească la modalitățile de îngrijire a locuinței.

Materiale: foi, pixuri, plicuri.

Concepte: locuință, îngrijirea locuinței, confort, amenajarea locuinței

Desfășurare:

1. Decupați din timp imagini din reviste, selectați materiale despre amenajarea locuinței. Propuneți copiilor să contribuie și ei la colectarea unor asemenea materiale. Faceți o expoziție cu acestea. Discutați despre ceea ce au văzut în materialele adunate.
2. Veți continua activitatea propunându-le participanților să se gândească la obiectele și piesele necesare pentru amenajarea unei locuințe. Discutați despre regulile amenajării unor spații specifice din casă. Solicitați fiecărui participant să aleagă un obiect care servește la amenajarea locuinței. Prin gesturi să arate care este obiectul și unde îl plasează în cameră. Participantul ocupă locul obiectului plasat în cameră și rămâne acolo până toți își reprezintă obiectul.

3. Se vede imaginea camerei și copiii își spun părerea despre aranjarea obiectelor și pieselor. Dacă este necesar, participanții spun cu ce ar mai dori să completeze camera.
4. Distribuți fiecărui participant câte o foaie și un pix și sugerați-le să scrie un bilețel cu recomandările de îngrijire a acestui obiect de către stăpânul casei imaginare.
5. Cine dorește, citește bilețelul. Moderatorul adună toate bilețelele, le pune în plicuri și la sfârșitul sesiunii scrie toate ideile de pe bilețele pe poster, alcătuind *Regulamentul de îngrijire a locuinței*.

Debrifare:

Cum v-ați simțit în locul obiectului necesar unei camere de locuit? Ce cameră ați intenționat să amenajați? A fost nevoie pe parcurs să vă schimbați obiectul? De ce? Care sunt recomandările de îngrijire pe care le-ați învățat la această activitate? Cum procedați în viața cotidiană când doriți să amenajați o cameră sau propriul loc de muncă?

3.3. PARTICIPAREA COPIILOR

Participarea copiilor este un proces continuu care îi implică activ în luarea deciziilor în probleme referitoare la ei în mod direct. Acest proces presupune schimburi de informații și dialog între copii și adulți pe bază de respect reciproc. O participare autentică le oferă copiilor puterea de a modela atât procesul, cât și rezultatele acestuia. Participarea are un caracter proactiv.

Biroul regional al Organizației “Salvați Copiii” din Asia Centrală și de Sud

Cum pot fi implicați copiii în discuții referitoare la ceea ce fac adulții pentru a le îmbunătăți viața? Cum apreciem că opiniile și punctele de vedere ale copiilor au fost ascultate și respectate? Cum constatăm că atât adulții, cât și copiii sunt pregătiți pentru astfel de discuții? Ce învață copiii participând la asemenea dezbateri?

Acestea sunt doar câteva din întrebările la care vom căuta răspunsuri. *Participarea* este un proces complex ce urmărește influențarea deciziilor și determinarea schimbării sociale. Participarea copiilor reprezintă implicarea lor voluntară în chestiuni care îi privesc în mod direct sau indirect, indiferent de situația lor socio-economică, de apartenența la grupuri defavorizate sau grupuri de risc. Participarea nu este posibilă fără existența unor condiții elementare, un mediu favorabil implicării copiilor, un mediu în care aceștia să se simtă ocrotiți și încurajați să-și exprime în mod liber opiniile.

Participarea copiilor reprezintă o schimbare conceptuală, ei fiind considerați nu doar ca simpli „beneficiari” ai intervențiilor întreprinse de adulți, ci ca cetățeni activi cu drepturi recunoscute, care pot interveni în mod activ în modelarea propriilor vieți. Este important, pentru că aceasta se referă în mod special la grupurile cele mai defavorizate de copii (copiii cei mai săraci sau marginalizați), care sunt adesea excluși din viața socială, culturală, politică sau economică a comunității.

Participarea copiilor la luarea deciziilor ce le afectează viața este un drept fundamental, reflectat în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată de către Republica Moldova, adoptată la 20 noiembrie 1989 la New York. Prin ratificarea acestui document, Republica Moldova și-a asumat angajamentul să respecte și să promoveze drepturile copilului ca subiect independent cu drept la ajutorare și ocrotire specială, să promoveze o politică națională consecventă în domeniul protecției copilului și familiei, să întreprindă măsuri legislative, administrative, sociale și educative necesare pentru protejarea familiei, care este mediul cel mai favorabil de creștere și educație a copilului.

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, în particular, în cuprinsul articolelor 2, 3, 12, 13, 17, 19, 34 și 36 prevede:

- Copiii au dreptul de a fi ascultați, de a-și exprima în mod liber opiniile în legătură cu chestiuni care îi privesc în mod direct; ei au, de asemenea, dreptul la libera asociere și acces la informații;
- Participarea trebuie să promoveze interesul superior al copilului și să susțină dezvoltarea personală a fiecărui copil;
- Toți copiii, fără discriminare, au dreptul de a participa;
- Toți copiii au dreptul de a fi protejați de orice formă de manipulare, violență, abuz sau exploatare.

Legea cu privire la drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994 stabilește statutul juridic al copilului ca subiect independent, prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, formarea conștiinței civice vizând dreptul fiecărui copil de a participa la jocuri și la activități recreative proprii vârstei sale, precum și la viața culturală și artistică. Din punct de vedere juridic, participarea nu este doar un singur drept, ci o sumă de mai multe drepturi, după cum se prezintă mai jos.

Drepturile de participare ale copiilor	Convenția ONU cu privire la drepturile copilului	Legea cu privire la drepturile copilului
Ascultarea opiniei copilului și luarea în considerație a acesteia Dreptul de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia copilului	Articolul 12	Articolul 8
Dreptul la libertatea de exprimare	Articolul 13	
Dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și religie	Articolul 14	
Dreptul la libera asociere	Articolul 15	Articolul 13
Capacitățile în continuă dezvoltare ale copilului ca bază a modului de îndrumare și orientare de către părinți	Articolul 5	Articolul 18

Pentru a asigura participarea copiilor, este necesar ca adulții să respecte 4 principii de bază:

1. Transparența, onestitatea, responsabilitatea.
2. Etica participării copiilor și interesul superior al copilului.
3. Un mediu prietenos copiilor.
4. Egalitatea șanselor.
5. Siguranța și protecția copiilor.

Participarea copiilor presupune, în principal, faptul că aceștia au dreptul de a-și exprima liber opiniile asupra oricăror probleme care îi privesc în cadrul familiei, la nivelul comunității locale, la școală, chiar și la nivelul politicii naționale. Adulții trebuie să ia în considerare opiniile copiilor ținând seama de vârsta și de gradul lor de maturitate. Copiii au astfel dreptul de a fi implicați în mod activ în viața societății și de a fi consultați în luarea deciziilor care îi privesc. Ei au dreptul de a se apăra atunci când le sunt încălcate drepturile și de a încerca să acționeze pentru respectarea drepturilor lor. Permițându-le copiilor să participe la rezolvarea problemelor care îi privesc, putem obține rezultate precum:

- Vom consolida democrația, deoarece atunci când copiii sunt respectați pentru opiniile lor ei descoperă importanța de a respecta opiniile celorlalți și încep să înțeleagă procesele și valorile democrației, să combată rasismul și alte forme de discriminare, precum și să învețe toleranța;

- Vom avea o mai bună protecție a copiilor împotriva abuzului și violenței, întrucât astfel de încălcări ies mai ușor la iveală atunci când ei pot reacționa și dispun de mecanismele necesare;
- Vom lua decizii mai bune ca societate;
- Vom avea copii puternici și responsabili pentru viața lor.

De ce este important să ascultăm copiii?

Este important ca opinia copiilor să fie expusă în toate împrejurările care le pot afecta viața și dezvoltarea. Având această posibilitate, copiii vor contribui la crearea unei culturi sociale, care să țină cont de părerea lor, să le faciliteze implicarea în procesul decizional.

SFATURI UTILE PENTRU CA COPIII SĂ PARTICIPE EFICIENT

1. Asigură condiții egale de participare tuturor copiilor, indiferent de vârstă, gen, naționalitate, clasă socială etc.
2. Asigură informarea tinerilor cu privire la chestiunile și problemele care îi preocupă.
3. Manifestă încredere față de copii, cultivă-le responsabilitatea, deleghează-le însărcinări.
4. Dezvoltă la tineri abilitățile necesare pentru o participare eficientă prin intermediul dialogului, discuției, acumulării experienței practice.
5. Respectă dreptul copilului de a greși ca ceva firesc în procesul de dezvoltare.
6. Acordă timp participării. Creează relații de încredere între adult și copil. Instruirea, discuțiile, investigațiile – toate acestea exclud graba.
7. Ține cont de interesele copiilor.
8. Fii deschis.
9. Fii onest.
10. Fii democratic.

Treptele „scării de participare”

Roger A. Hart, folosind în mod metaforic noțiunea de scară, a elaborat un excelent instrument pentru analiza nivelului de participare. Această concepție se bazează pe principiile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și vizează relațiile dintre copii și adulți. Pentru cadrele didactice, metoda lui Hart reprezintă un instrument eficient de cercetare, evaluare și planificare în activitățile cu copiii. Scara participării este desemnată să servească drept tipologie inițială pentru participarea copiilor la viața comunității. De obicei, adulții consideră că cunosc de ce anume au nevoie copiii și nu țin cont de opinia lor. În consecință, tot se referă la luarea deciziilor cu privire la copii are loc fără aceștia.

Scara participării servește drept tipologie inițială pentru înțelegerea gradului de participare a copiilor la realizarea activităților. Înțelegerea „scării” are importanță pentru adulți, pentru ca să creeze condiții favorabile activității copiilor la orice nivel dorit de ei. Copilul poate să aleagă o activitate pentru a participa la orice nivel dorit, să aleagă diferite activități. Nu toți copiii sunt inițiatori din fire, dar ei se pot angaja într-o activitate. Este important ca această activitate să nu se desfășoare la cele trei trepte de jos ale neparticipării sau ale „falsei participări”. Termenul „participare falsă” se folosește pentru a descrie cazurile în care copiii li se acordă dreptul de vot, dar, de fapt, ei nu au sau, practic, nu au acest drept și aproape că nu au posibilitate să-și formuleze o opinie personală.

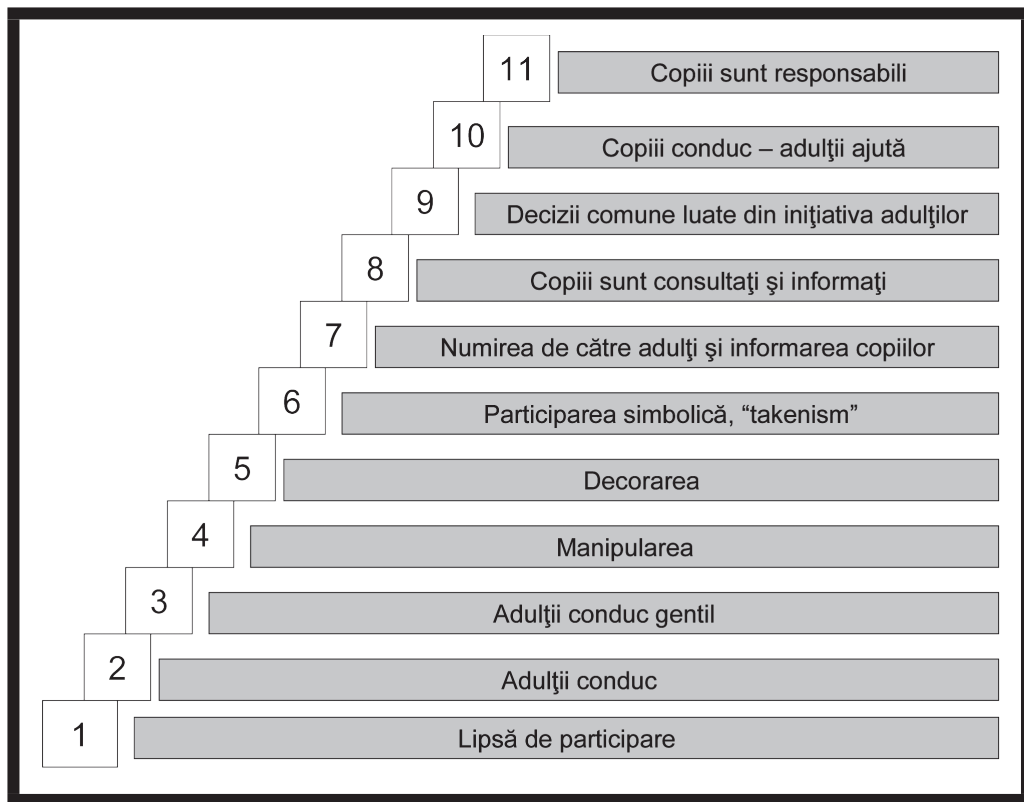

Fig. 1. Scara participării după Roger A. Hart

NONPARTICIPARE. Treptele 1, 2 și 3 nu atestă participarea copiilor și tinerilor la activități. Aici persistă conducerea din partea adulților, pe când copiilor și tinerilor nu le este permis să ia vreo decizie sau să se implice în planificarea și evaluarea activităților, ei fiind simpli beneficiari pentru care se face totul. Copiii și tinerii sunt pasivi, deoarece nu este stimulată implicarea lor, considerându-i neajutorați, imaturi și nu au nimic important de spus.

PARTICIPARE RUDIMENTARĂ. Cea mai joasă treaptă a participării rudimentare este treapta 4 – **manipularea**. De regulă, copiii nu înțeleg esența participării și rostul propriilor acțiuni. Uneori cauza unor asemenea acțiuni este faptul că adulții nu cunosc posibilitățile copiilor și tinerilor.

DECORAREA. Treapta 5 – este situată aproape de manipulare, dar în acest caz adulții nu se prefac că copiii au fost inițiatorii activității, ei folosesc copiii pentru a susține și a „înfrumuseța” o activitate. *De exemplu*, participarea copiilor la o conferință pedagogică. Copiii participă recitând versuri, dansând etc., adică sunt utilizați ca „decor”, însă ei nu au o imagine clară despre obiectivele conferinței.

„**TOKENISM**” (din limba engleză – desemnează activitate simbolică, reformă de dragul reformelor) – treapta 6 – această treaptă presupune participarea simbolică a copiilor și tinerilor. *De exemplu*, în cadrul unui eveniment public dedicat zilei copiilor sunt invitați copii selectați și pregătiți în prealabil. În această situație copiii nu exprimă opiniile și năzuințele proprii.

NUMIREA DE CĂTRE ADULȚI ȘI INFORMARE – treapta 7 – participarea copiilor generează motivația care duce la creșterea competenței, aceasta, la rândul ei, dă naștere

motivației pentru participare la diverse acțiuni. *De exemplu*, pentru a participa la o conferință internațională, se organizează un concurs, participanții iau parte la concurs, se prezintă la interviu etc., adică împărtășesc și înțeleg sarcinile evenimentului organizat.

PARTICIPARE. Treapta **8 – Consultarea și informarea** – scopurile și sarcinile se elaborează de către adulți, dar copiii participă la proces întrucât au fost consultați la etapa de elaborare și părerea lor a fost luată în considerare. Conform evaluării recomandărilor exprimate de copii se colectează rezultatul final. Cu toate acestea, luarea deciziei finale aparține adulților. *De exemplu*, consultarea opiniei copiilor cu privire la elaborarea concepției unei emisiuni școlare poate duce la îmbunătățirea calității acestei emisiuni. Treapta **9 – Decizii comune** – sunt luate din inițiativa adulților, dar și a copiilor. *De exemplu*, fondarea unui centru de resurse pentru copii implică participarea copiilor, ceea ce îi îndeamnă să fie activi, doar acest centru va fi pentru ei. Treapta **10 – Copiii conduc, adulții ajută.** Deciziile sunt luate din inițiativa copiilor sub conducerea adulților. *De exemplu*, în cadrul unei tabere de vară a fost lansată ideea de a organiza competiții sportive. La început această inițiativă nu a fost susținută din cauza rigorilor prevăzute de tehnica securității. Copiii și tinerii au elaborat un plan de acțiuni, implicând adulții în această activitate. Astfel i-au atras de partea lor pe adulți și drept rezultat au apărut câteva propuneri comune de organizare a acestor competiții. Treapta **11 – Deciziile se iau din inițiativa copiilor și a adulților.** Scara participării poate contribui la dezvoltarea participării copiilor și tinerilor, dar nu va fi privită ca un aparat de măsurare a calității unei oarecare activități, deoarece există o mulțime de factori care influențează asupra gradului de participare a tinerilor, inclusiv atitudinea adulților față de participare.

Forme și modalități prin intermediul cărora putem facilita participarea copiilor Consiliul Consultativ al Copiilor (CCC)

CCC reprezintă o formă de asociere a copiilor și tinerilor care le permite să-și exprime opiniile și să realizeze propriile proiecte corespunzătoare necesităților și intereselor specifice comunității lor. Această structură poate fi constituită în instituția de învățământ sau pe lângă autoritățile publice locale.

Obiectivul general al CCC este de a oferi copiilor și tinerilor oportunitatea de a-și exprima opiniile și de a fi ascultați – de școală și familie, de toate procedurile judiciare sau administrative care îi privesc, precum și de către politicieni, autorități locale, media etc. CCC va contribui la mobilizarea copiilor, părinților și comunității pentru protecția și promovarea drepturilor copiilor în viața lor de zi cu zi.

Membrii CCC participă cu regularitate la ședințele Consiliului profesoral, în care se vor lua decizii cu privire la viitorul copiilor, venind cu recomandări și propuneri de îmbunătățire a activităților școlare și extrașcolare. Copiii și tinerii consilieri vor ajuta ca vocile tinerei generații să fie auzite și luate în considerare la luarea deciziei ce-i privește.

În cadrul CCC, copiii pot fi implicați în dezbateri pe subiecte extrem de importante pentru ei: calitatea educației, discriminarea, schimbul de experiență între diverse grupuri de copii, modalitățile de petrecere a timpului liber, violența în școli.

CCC poate include:

- întâlniri/ grupuri de lucru;
- dezbateri;
- conferințe;
- întâlniri cu factorii de decizie, inclusiv din sistemul de educație;
- spectacole și concursuri;
- activități de sprijin comunitar, inclusiv activități de voluntariat.

Responsabilitățile membrilor CCC sunt de a promova drepturile copilului la nivel local și național, de a negocia cu factorii de decizie privind promovarea politicii și programelor adresate copiilor și tinerilor la nivel local, face tot posibilul ca vocile copiilor să fie auzite și luate în considerație, de a sensibiliza opinia publică privind respectarea drepturilor copilului.

CCC este constituit din copii cu vârsta cuprinsă între 12-17 ani, care au diferită experiență. Copiii vor fi recrutați în bază de concurs. Pentru buna desfășurare a activității CCC este necesar de organizat cu regularitate instruirea membrilor, astfel ca ei să fie bine pregătiți pentru a-și expune și a-și argumenta punctele de vedere. Membrii CCC vor fi ajutați să observe modul în care sunt respectate drepturile copilului în comunitate, să identifice actorii care trebuie implicați în realizarea drepturilor copilului, să informeze responsabilii de drepturile copiilor la nivel local și național despre cele mai acute probleme pe care le trăiesc ei, să prezinte diferitor membri ai societății opinia copiilor referitoare la respectarea drepturilor lor, să sugereze acțiuni care sunt necesare pentru îmbunătățirea situației.

Voluntariatul

Omul cel mai fericit este acela care îi face fericiți pe cât mai mulți semeni.

Voluntariatul este identic cu compasiunea pentru cei din jur, cu realizarea ideilor, obținerea succesului, dezvoltarea personalității, responsabilitatea, lucrul în echipă, abnegația și interesul profesional, implicarea în soluționarea problemelor comunității.

Voluntariatul contribuie, concomitent, la construirea unei comunități sănătoase și puternice care respectă demnitatea tuturor oamenilor; învață oamenii să își exercite drepturile ca ființe umane și astfel să-și amelioreze viațile; contribuie la ameliorarea calității vieții, precum și la dezvoltarea unei mari solidarități între oameni; contribuie la dezvoltarea economică și socială mai echilibrată; construiește o societate mai umană și mai dreaptă prin colaborare.

DE CE ESTE IMPORTANT CA COPIII SĂ SE IMPLICE ÎN ACTIVITĂȚI DE VOLUNTARIAT?

- A ajuta la rezolvarea unei probleme din comunitate;
- A ajuta alte persoane;
- A obține abilități;
- A se simți utili;
- A învăța ceva nou;
- A obține prestigiu;
- A face parte dintr-un grup prestigios;
- A fi responsabil;
- A întâlni persoane importante din comunitate;
- A obține recunoaștere în comunitate;
- A obține experiență;
- A întâlni oameni noi și a-și face prieteni;
- A fi util comunității;
- A beneficia de stimulări administrative (voluntarul anului, scrisori de mulțumire etc.);
- A fi implicat în activități de perfecționare (seminare, tabere etc.);
- A căpăta experiență de viață.

Legea Voluntariatului Nr.121 din 18.06.2010 prevede că voluntariatul reprezintă o modalitate prin care pot fi consolidate valorile legate de comunitate, că persoanele au posibilitate să-și exercite drepturile și responsabilitățile de membri ai comunităților și să stabilească puncte de legătură între diferite culturi.

Misiunea activității de voluntariat este îmbunătățirea serviciilor pentru comunitate prin implicarea comunității.

Voluntar poate fi orice cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid, care în sprijinul solidarității civice, se implică în activități de voluntariat organizate de persoane juridice de drept public sau de drept privat. În țările Europei Occidentale și SUA, voluntariatul este practicat de către oricine, fie elevi, studenți, angajați sau pensionari. După modelul din Occident, voluntariatul este dezvoltat și în R. Moldova de către organizațiile nonguvernamentale, care realizează acțiuni de caritate și de ajutorare a unor categorii de persoane aflate în dificultate.

În Declarația Universală cu privire la voluntariat se menționează că acesta este o componentă fundamentală a societății civile, care însuflețește cele mai nobile aspirații ale omenirii – pacea, libertatea, oportunitatea, siguranța și justiția pentru toate persoanele. Drepturile voluntarului sunt stipulate în Carta drepturilor și obligațiilor, elaborată de Centrul Național de Voluntariat din Paris. Printre acestea evidențiem: dreptul de a fi tratat ca persoană cu drepturi egale; dreptul de a fi luate în calcul preferințele personale, temperamentul, experiența de viață, studiile și experiența profesională de a delega sarcini; dreptul de a participa la sesiuni de formare în domeniul activității sale; dreptul de a fi ascultat și de a juca un rol în planificarea activităților; dreptul de a se simți liber și de a-i fi respectate opiniile.

Voluntariatul este participarea benevolă la oferirea de servicii, cunoștințe și abilități sau la prestarea unor activități în domenii de utilitate publică, din proprie inițiativă, a persoanei denumită voluntar. Voluntariatul poate fi desfășurat în baza contractului de voluntariat sau în afara acestuia și se fundamentează pe următoarele principii:

- participarea ca voluntar, pe baza consimțământului liber exprimat;
- implicarea activă în viața comunității;
- desfășurarea voluntariatului excluzând orice remunerare financiară sau materială din partea beneficiarului voluntariatului sau a instituției-gazdă, cu excepția acoperirii cheltuielilor legate de realizarea activității;
- recrutarea voluntarilor pe baza egalității șanselor, fără nici un fel de discriminare;
- cunoașterea de către voluntar a drepturilor și obligațiilor sale;
- cunoașterea activității relevante care implică contribuția voluntară;
- participarea la voluntariatul internațional.

NOUĂ PAȘI PENTRU A DEZVOLTA VOLUNTARIATUL

1. Pregătirea comunității pentru implicarea voluntarilor

Este etapa pregătitoare, aceea de planificare, implicând schimbări la nivelul atitudinilor din cadrul școlii și comunității. Ea presupune: declararea voluntariatului ca o valoare; analiza nevoilor comunității în ceea ce privește implicarea de voluntari; elaborarea unui set de proceduri; numirea / angajarea unui coordonator de voluntari etc.

2. Recrutarea voluntarilor

Recrutarea este procesul prin care școala atrage și invită copiii și tinerii să se implice în activități de voluntariat. Planificarea atentă a recrutării de voluntari desfășurată în strânsă legătură cu elaborarea procedurilor de selecție a voluntarilor și bazate pe analiza nevoilor comunității va duce la recrutarea acelor voluntari de care organizația are nevoie pentru îndeplinirea activităților propuse și pentru împlinirea misiunii sale.

3. Selecția voluntarilor

Se referă la procesul de a găsi voluntarul potrivit pentru activitățile școlii și a dezvolta acțiuni la nivel de comunitate.

4. Orientarea și instruirea voluntarilor

Sesiunea de orientare sau de bun venit este o oportunitate pentru voluntar nu numai pentru a se familiariza cu activitățile concrete ale acesteia, dar și pentru a cunoaște posibilitățile de instruire existente. Sesiunea de orientare trebuie să răspundă obligatoriu la câteva întrebări simple pe care oricine și le pune în momentul în care dorește să devină voluntar: De ce să mă implic? Cum să mă implic? Cu cine voi lucra?

5. Supervizarea

Odată ce voluntarii au fost recrutați, selectați, orientați privind sarcinile potrivite profilului lor și eventual instruiți, activitatea poate începe. La această etapă începe monitorizarea continuă a activității voluntarilor, sarcină care aparține coordonatorului de voluntari. Acesta trebuie să se asigure că implicarea voluntarilor în programul respectiv se desfășoară corespunzător, că obiectivele de lucru sunt atinse în timp util și la parametrii de calitate optimi, că echipa este unită și nu are conflicte interne.

6. Motivarea voluntarilor

Pentru a putea motiva voluntarii, coordonatorul de voluntari va ține cont de complexitatea și diversitatea motivelor care i-au determinat pe aceștia să-și dedice timpul și abilitățile în slujba misiunii organizației.

7. Recunoașterea meritelor voluntarilor

Recunoașterea meritelor voluntarilor nu se rezumă la un eveniment, un cadou sau un premiu oferit voluntarilor ca răsplată pentru contribuția lor, ci este un proces, o atitudine care trebuie să se manifeste continuu pentru a atrage, a inspira și a menține motivația voluntarilor.

8. Asigurarea bunei relații dintre voluntari și cadrele didactice, alți actori comunitari

Munca eficientă într-o echipă presupune o excelentă colaborare între elevi, cadre didactice și alți actori comunitari.

9. Evaluarea voluntarilor

Pentru a motiva activitățile întreprinse sau pentru a implica publicul în inițierea, continuarea sau sprijinirea unor activități este nevoie de rezultate măsurabile, care să justifice activitățile și să demonstreze efectele pozitive pe care acesta le va avea asupra beneficiarilor.

3.4. PROIECTE DIDACTICE

3.4.1. Subiect: CONVENȚIA ONU CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Subcompetența: *Identificarea situațiilor de exercitare a drepturilor copilului și responsabilităților asociate.*

Obiective operaționale

Elevii vor fi capabili:

O1 – să descrie Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului;

O2 – să clasifice drepturile copilului din Convenție;

O3 – să argumenteze necesitatea cunoașterii și respectării drepturilor copilului.

Desfășurarea activității

EVOCARE

Comentați motto-ul dat prin *scriere liberă*: „**Noi suntem nu numai viitorul... Noi suntem prezentul!**” (*Din Declarația copiilor și tineretului din Europa și Asia Centrală la Sesiunea specială privind drepturile copiilor de la Budapesta, anul 2001*).

REALIZAREA SENSULUI

Activitatea 1. “*Un musafir din spațiu*”

Imaginați-vă că într-o seară când priveați televizorul cu familia pe ecranul TV apare o creatură ciudată – singurul lucru familiar era că vorbea românește. Ea anunță că a pus stăpânire pe întreaga rețea de comunicație a țării.

Discursul ei: „Numele meu este THGX2, vin de pe planeta THX2TU, care face parte dintr-o altă galaxie, ai cărei locuitori sunt mult mai avansați. Suntem în măsură să punem stăpânire pe oricare persoană de pe Pământ – dorim să deținem controlul asupra lucrurilor, dar să trăim pașnic cu pământeni. Am studiat metodele de activitate ale guvernului, parlamentului și am ajuns la concluzia că oferă prea multă libertate individului. Nu vă iau toate lucrurile și nici drepturile, dar nu vă pot permite să trăiți tot așa – aveți prea multe libertăți.

Vă voi da 10 drepturi și vă dau voie să păstrați 5 dintre ele (care strâng mai multe voturi). Notați cu 1 dreptul la care țineți cel mai mult și cu 10 – cel la care renunțați cel mai ușor.

Iată cele 10 drepturi:

- *Dreptul de a purta armă;*
- *Libertatea cuvântului;*
- *Dreptul la dezvoltare;*
- *Dreptul la protecție;*
- *Libertatea presei;*
- *Dreptul la o judecată corectă;*
- *Libertatea religiei;*
- *Dreptul la participare;*
- *Dreptul la protecție împotriva auto-incriminării;*
- *Dreptul la inviolabilitate.*

1. După ce elevii discută în grup elaborează lista drepturilor la care au convenit.
2. Fiecare grup își alege un reprezentant, care prezintă poziția grupului.
3. Se organizează o discuție dirijată, în cadrul căreia se va reflecta asupra faptului de ce au fost selectate anume aceste drepturi, în ce măsură copii beneficiază de respectarea acestor drepturi.
4. Profesorul solicită elevilor să elaboreze o listă de responsabilități corespunzătoare drepturilor pe care le-au numit. Elevii lucrează în grup, apoi prezintă lista cu responsabilități. Se fac unele concluzii, generalizări.

Activitatea 2.

1. Profesorul împarte clasa în 4 grupuri (*supraviețuire, dezvoltare, protecție, participare*) și le repartizează câte un set de fișe-imagini cu drepturi, propunându-le să selecteze din set fișele-imagini ce corespund categoriei de drepturi care le-a revenit grupului. Se fixează pe poster și se afișează pe perete.
2. Elevii decupează din materialele distribuite aceste fișe cu drepturi, le fixează pe postere, apoi ele se afișează pe perete.
3. Elevii verifică corectitudinea aplicării fișelor de către colegi.
4. Se prezintă posterele. Se organizează o discuție/ dezbateră.

REALIZAREA SENSULUI + REXLECȚIE

Activitatea 3. Luarea temperaturii drepturilor copilului în școala noastră

1. Profesorul prezintă scara de evaluare: 1 – nu / niciodată; 2 – rar; 3 – des; 4 – da / mereu.
2. Profesorul prezintă elevilor chestionarul, rugându-i să pună în dreptul fiecărui enunț cifra care o consideră de cuviință.

Nr.	Enunțul	Valoarea
1.	Școala mea este un loc unde elevii se află în siguranță.	
2.	Membrii comunității școlii nu sunt victimele discriminării ca urmare a modului de viață ales (de ex., a manierei de a se îmbrăca, frecventării sau participării la anumite activități extrașcolare, adoptarea religiei).	
3.	În școală mea toți au acces egal la resurse și activități.	
4.	Membrii comunității școlii se vor opune tuturor măsurilor sau remarcilor discriminatorii sau degradante din școală.	
5.	Când apar conflicte, suntem tentați să le rezolvăm prin măsuri neviolente și negociate.	
6.	În chestiuni legate de disciplină toate persoanele au garanția de a fi tratate corect și imparțial pentru determinarea culpabilității lor și sancțiunilor.	
7.	O persoană acuzată că a reacționat greșit este considerată nevinovată până la dovedirea greșelii.	
8.	Spațiul meu și bunurile mele personale sunt respectate.	
9.	În școala mea vin elevi, profesori, persoane din sectorul administrativ și alte persoane cu diverse orizonturi și culturi diferite.	
10.	Persoanele din școală au posibilitatea de a participa (individual sau prin intermediul asociațiilor) la procesele democratice de luare a deciziilor pentru dezvoltarea politicilor și regulamentelor școlare.	
12.	Membrii comunității școlare dispun de timp pentru a se odihni în timpul zilei și au un orar rezonabil în condiții convenabile.	
13.	În școală îmi asum responsabilitatea să veghez ca alte persoane să nu fie victime ale discriminării și acestea să se comporte astfel, încât să promoveze siguranța și buna înțelegere în mediul nostru școlar.	
14.	Temperatura posibilă totală = 48 grade Temperatura în școala noastră _____	

Notă: Elevii pot să nu-și facă publice răspunsurile. În acest caz profesorul va colecta chestionarele, le va amesteca, astfel încât să se poată păstra anonimatul. După examinarea chestionarelor, se va purta o discuție despre respectarea drepturilor copilului în școală, despre cazurile de încălcare a acestora, de asemenea copiii vor propune soluții de ameliorare a situației privind respectarea drepturilor copilului în școala lor.

TEMA PENTRU ACASĂ:

De realizat un desen sau o poezie cu genericul: „Toți copiii au dreptul...”

3.4.2. Subiect: AGRESIVITATE ȘI VIOLENȚĂ

Subcompetența: *Recunoașterea manifestărilor violenței în viața cotidiană*

Obiective operaționale

Elevii vor fi capabili:

O1 – să definească ce este agresiunea și violența;

O2 – să deosebească formele de agresivitate umană;

- O3 – să adopte comportamente nonviolente individuale și colective;
- O4 – să identifice acțiunile violente la care sunt expuși și cauzele acestora;
- O5 – să ia atitudine împotriva actelor violente și/ sau comportamentelor violente.

Desfășurarea activității

EVOCARE

Eseul de 5 minute. Pornind de la ideea „*Fii atent! Ți se poate întâmpla*” scrieți un mic eseu.

Se prezintă (la dorință) câteva eseuri.

REALIZAREA SENSULUI

Lucrați în grup cu materialul dat și prezentați rezultatul activității prin poster, tabel, joc de rol, sculptură colectivă etc. (la alegere).

Agresivitatea umană este o modalitate de a intra în relație cu alții; reprezintă o expresie a acțiunilor și proiectelor individului și nu se transformă obligatoriu în atitudini sau comportamente violente. În *sens pozitiv*, agresivitatea este îndreptățită atâta timp cât nu prejudiciază natura, viața și demnitatea omului (dorința de a trăi, dinamism, capacitatea de afirmare, de schimbare, de adaptare). În *sens negativ*, agresivitatea are efecte distrugătoare asupra unei persoane sau unui grup, afectând relațiile interumane.

Cum putem combate agresivitatea? Prin:

- Semnale de liniștire
- Un zâmbet prietenos
- Strângere de mână
- Cadouri
- Cultură (lectură, muzică, pictură)
- Sport
- Prietenie

Violența reprezintă deteriorarea relațiilor interumane, presupunând lezarea integrității fizice, psihice și morale; utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup sau clasă socială în scopul impunerii voinței asupra altora.

Unde poate fi întâlnită violența?

- În familie (violența domestică)
- În școală (violența între elevi; violența profesori-elevi)
- În grupul de prieteni
- În societate (comportament antisocial, comportament infracțional)

REALIZAREA SENSULUI + REFLECȚIA

Exercițiu-joc: Fiecare elev va găsi un simbol pentru violență și-l va prezenta în fața clasei, explicând semnificația acestuia. Elevii vor lucra în 4 echipe pentru a îndeplini sarcinile menționate în fișele de lucru:

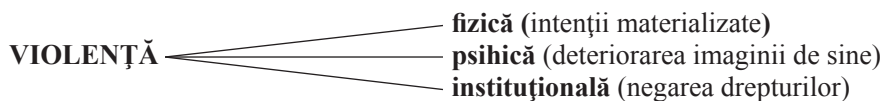
Fișă de lucru în echipă:

Analizați semnificația următoarelor acțiuni și precizați formele agresivității în care se pot încadra:

- Îmbrâncire vs rănire accidentală
- Poreclă vs diminutiv
- Sentimente rănite vs afectivitate
- Intrigă vs surpriză

- Furt vs dăruire

Identificați acțiuni violente și încadrați-le în schema de mai jos:

Există sporturi agresive sau violente? Justificați și exemplificați.

Fiecare echipă va analiza pe rând fiecare caz propus și va completa următorul tabel:

Violența observată	Cauzele ce au dus la întâmplarea relatată	Persoane/ împrejurări	Modalități de rezolvare	Cum ați continua povestirea?

Cazul I.: De mai multă vreme, elevul C. îi spunea colegului său „grășanul”. Acest lucru se întâmpla nu numai între ei, între colegi, dar și în curtea școlii, în pauze, încât și elevii din celelalte clase au început să i se adreseze la fel. L-a rugat o dată, de două ori, să înceteze, dar degeaba. Când i-a repetat să înceteze, l-a lovit și astfel s-a iscat bătaia, deși erau prieteni...

Cazul II.: Un elev din clasa a VIII-a șicana un elev mai mic. Îi puneia piedică, îl înghiontea, îl urmărea, îi lua mâncarea și banii... până când un coleg i-a luat apărarea celui mic și a început bătaia...

Cazul III.: Un elev foarte bun nu a dat colegului său tema să o copieze, deși acesta nu o cerea prima dată. De data asta însă, s-a iscat și bătaia...

Cazul IV.: Un simplu mesaj pe telefonul mobil – un act de teribilism. De aici a fost un pas până la bătaie între doi colegi care au apelat și la „găștile” de cartier...

Se vor analiza fișele fiecărei echipe și se vor fixa cauzele care au generat aceste situații: lipsa comunicării, a respectului, a afecțiunii și a voinței.

TEMA PENTRU ACASĂ: Realizați o expoziție cu imagini, publicații la tema „**Mass-media și violența**”.

3.4.3. Subiect: CONFLICTE – CAUZE ȘI CĂI DE SOLUȚIONARE

Subcompetența: *Identificarea cauzelor de apariție a conflictelor și a căilor de soluționare.*

Obiective operaționale

Elevii vor fi capabili:

- O1 – să identifice sursele principale ale conflictelor;
- O2 – să descrie modul în care pot fi rezolvate conflictele în contexte diferite;
- O3 – să-și formeze o atitudine tolerantă și responsabilă;
- O4 – să înțeleagă cum le influențează propriile valori căile pe care le aleg pentru rezolvarea conflictelor.

Desfășurarea activității

EVOCARÉ

Brainstorming: Fiecare elev va asocia un cuvânt termenului „*conflict*” și unul termenului „*toleranță*” pe o foaie de hârtie comună, care va circula pe la fiecare într-un timp foarte scurt (1 min.).

Discuție dirijată: 1. Cine a reușit să-și înscrie ideile pe coală? 2. Cine nu a reușit? 3. Ce i-a împiedicat? 4. S-ar putea numi această situație de „conflict”?

REALIZAREA SENSULUI

Agenda cu notițe paralele. Citiți textul și completați tabelul de mai jos.

Idei importante pentru mine	Comentariu. De ce?

Societatea ne influențează sistemul de valori, principii și credințe, comportamentul și punctele de vedere asupra conflictelor. Conflictul este o realitate a vieții sociale și a propriei vieți. Cauzele agravării conflictului pot fi: disconfortul, incidentele, neînțelegerile, tensiunea și criza.

Conflictul poate fi soluționat pe *căi pozitive* (devine o sursă de maturizare și învățare, ajută la descoperirea propriilor valori și credințe) sau *negative* (devine o sursă de distrugere în plan emoțional, spiritual și fizic).

Sursele conflictelor: nevoile fundamentale insuficiente (aer, apă, hrană); valorile diferite (oamenii fac parte din culturi diferite și împărtășesc credințe diferite); percepțiile diferite (oamenii văd diferit un anumit lucru sau gândesc diferit despre el); interesele diferite (oamenii au preocupări diferite); resursele limitate; nevoile psihologice alterate (iubirea, libertatea, fericirea, respectul de sine și corectitudinea).

Conflictele pot fi soluționate atunci când suntem mai toleranți (să înțelegem, să aflăm ce dorește cel de lângă noi, ce vrea să facă). Toleranța nu înseamnă însă umilință, lașitate, acceptare de a se încălca drepturile, pasivitate, indiferență, superioritate. 16 noiembrie – Ziua Internațională a Toleranței.

Studiu de caz. Se împart elevii în 3 grupuri. Fiecare grup va analiza apariția conflictului și va încerca să găsească modalități de rezolvare:

A. *Marian, un băiat de etnie romă, îi fură lui Silviu banii de buzunar. Silviu se ceartă cu Marian și toată clasa e de partea lui Silviu – să-l bată pe Marian, deoarece „toți romii fură”.*

B. *La școală se fac pregătiri pentru sărbătoarea de Crăciun. Ahmed este musulman și stă deoparte, fără a participa alături de colegii săi.*

C. *Există un bloc în apropiere. Unul dintre apartamente e închiriat unui grup de tineri care are deseori musafiri și organizează frecvent petreceri. Câțiva vecini, în special cei care locuiesc în apartamentele apropiate de cel al tinerilor sunt deranjați și se plâng că aceștia fac zgomot, nu-i lasă să se odihnească.*

Prezentarea: Fiecare grup își va prezenta după aceea răspunsul, motivând alegerea soluției pentru rezolvarea problemei. Persoanele trebuie să știe să comunice, să fie sensibile la nevoile altora, și să aibă imaginație și încredere, astfel încât să poată explora problemele în mod cinstit. E mai ușor când persoanele discută despre interesele lor și încearcă să găsească un teren comun sau consens pentru câștigul comun.

Discuția. Fiecare grup va da exemple de conflicte întâlnite: în clasă, în școală, în comunitate, în familie, între prieteni. Ce comportamente ați aborda în aceste situații? Cum se poate evita un astfel de conflict?

REFLECȚIE

Exercițiu: Fiecare grup de elevi va alege cinci idei de pe fișa următoare, pentru a stabili reguli de a face față conflictelor.

Când este vorba de un conflict, cei mai mulți oameni:

• - se ceartă	se ajută	au încredere
• - se mint	strigă unii la alții	își zâmbesc
• - se află în competiție	se lovesc	
• - se înșală	lucrează împreună	ascultă
• - înțeleg ce simt alții	sunt suspicioși	se iartă
• - încearcă să câștige	cer ajutor	se înfurie.

După aceea, se va realiza „**arborele lui Daniel Sapiro**”:

Solul – mediile sociale în care izbucnesc conflicte

Rădăcina – cauzele conflictelor

Tulpina – părțile implicate

Scorbura – problema clară a conflictelor

Florile – emoțiile celor implicați în conflicte

Frunzele – acțiunile concrete ale persoanelor implicate

Fructul – soluția rezolvării conflictelor

Elevii vor fi conștienți și vor ști să facă diferențe între atitudinile pe care le adoptăm față de străini sau de persoanele care sunt diferite și modul în care tratăm problemele de zi cu zi ce implică abilități de comunicare și interpretare.

IV. PLANIFICAREA ȘI BUGETAREA

Responsabilitatea de a cheltui bani este într-o legătură interdependentă cu responsabilitatea de a face economii. Este o abilitate care necesită disciplină și planificare minuțioasă. Acest modul familiarizează participanții cu pașii practici care duc spre cheltuirea banilor cu responsabilitate.

Valori, atitudini:

- Decizie rațională;
- Responsabilitate în gestionarea bugetului personal;

Competențe specifice:

- Elaborarea bugetului personal;
- Proiectarea unui buget propriu, utilizând ca venituri banii de buzunar primiți de la părinți;
- Aplicarea cunoștințelor cu privire la operațiunile bancare în rezolvarea unor situații de împrumut.

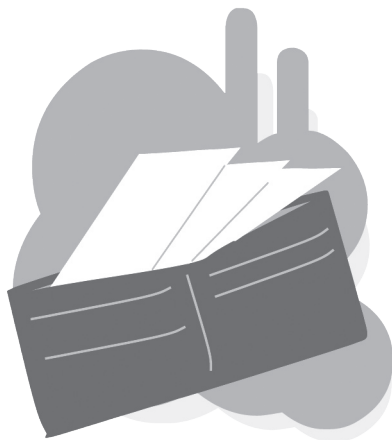
4.1. PROIECT: Să învățăm despre cheltuieli

Scop:

1. Distingerea dintre necesități și dorințe.
2. Luați decizii privitor la prioritățile de cheltuire.
3. Elaborați un buget simplu.

Întrebări de investigat:

- Cheltuirea responsabilă se referă, în linii mari, la distingerea necesităților și dorințelor noastre. Este esențial de a cheltui banii după necesități.
- A învăța să optimizezi cheltuielile este o abilitate importantă de administrare rațională a banilor.
- Bugetele sunt instrumente utile pentru a ne ajuta să planificăm și administrăm banii. E ușor să înveți să elaborezi un buget.

PROIECT

Opțiunea 1: Propuneți participanților să intervieveze membrii familiei lor despre cheltuielile de trai; să identifice primele trei necesități pentru care se cheltuiește în gospodărie.

Opțiunea 2: Rugați participanții să facă o listă cu trei decizii de a face cheltuieli utile și cu trei inoportune. De exemplu, o decizie bună de a cheltui ar putea fi plata taxelor școlare pentru un curs de limbă engleză, iar o decizie proastă este cumpărarea hainelor la modă care s-au dovedit incomode.

EXPLOREAZĂ

Activitatea: Răspunsuri și mingea

Este un joc pentru a constata motivele de a cheltui bani.

Materiale: flipchart și stilou, o minge (de ex.: minge din stofă, ghem sau o șosetă rulată).

Desfășurare:

1. Rugați participanții să formeze un cerc.
2. Explicați-le că veți rosti un enunț care este neterminat și veți arunca mingea cuiva din cerc. Acea persoană trebuie să încheie propoziția. De exemplu: „La vârsta mea oamenii cheltuiesc pentru... (a cumpăra haine noi)”.
3. După răspuns, repetați aceeași propoziție neterminată și aruncați mingea altcuiva din cerc, care trebuie să răspundă înainte de a arunca mingea spre altcineva din cerc.
4. Continuați următoarele propoziții:
 - Oamenii de vârsta mea cheltuiesc pe ...
 - Adulții cheltuiesc adesea pe ...
5. Dacă e posibil, rugați un voluntar sau un comoderator să scrie unele răspunsuri în trei variante: „Folosire personală”, „Urgențe” (cum ar fi îmbolnăviri spontane sau accidente) și „Oportunități de viitor”.
6. *Notă:* nu așteptați până cineva spune sfârșitul fiecărei propoziții. E bine să mențineți un ritm vioi. Opriți-vă pentru câteva secunde la fiecare propoziție înainte de a trece la următoarea.
7. După trei propoziții, întrebați participanții: „Care sunt similitudinile între obiceiurile de cheltuire a tinerilor și adulților?”

Instrucțiuni moderatorului

Întrerupeți jocul și permiteți participanților să știe când să schimbe propoziția introductivă.

Activitatea: Cheltuieli individuale/ personale

Este un joc în care participanții practică luarea deciziilor de cheltuire.

Materiale:

- 20 de obiecte de numărat pentru fiecare participant (de ex.: fasole, clame pentru hârtie, pietricele, chibrituri)
- Materialul distributiv „Jocul de-a cheltuiala”
- Flipchart cu „Jocul de-a cheltuiala”: Transportul

Desfășurare:

1. Distribuți fișa de lucru „**Jocul de-a cheltuiala**” și 20 de obiecte de numărat fiecărui participant. Participanții urmează să se asigure că au primit 20 de obiecte.
2. Explicați: Materialul distributiv oferit listează toate lucrurile pentru care puteți să vă cheltuiți veniturile. Fiecare categorie oferă câteva opțiuni și numărul de „X” lângă acestea indică costul pentru fiecare articol. Pentru fiecare categorie, selectați o opțiune care se potrivește cel mai bine și puneți atâtea obiecte câte sunt necesare pentru a o plăti. Opțiunile care nu au un „X” sunt gratuite. Nu trebuie să le plătiți din venitul vostru.
3. Faceți un exemplu împreună. Arătați flipchart-ul „**Jocul de-a cheltuiala: transportul**”.
4. Explicați: Selectați opțiunea de transport care vă place cel mai mult. Puteți să vă opriți la opțiunea dorită în locul transportului folosit în realitate. Dacă vreți să vă deplasați cu taxiul, puneți trei obiecte alături de „taxi frecvent”. Însă dacă credeți că puteți să mergeți pe jos sau pe bicicletă spre cele mai multe destinații, nu trebuie să cheltuiți nimic pentru transport.
5. Încurajați întrebările.
6. Indicați-le participanților să continue și să încheie jocul „**De-a cheltuiala**”.
7. Mergeți prin sală și asigurați-vă că participanții înțeleg ce trebuie să facă. Acordați acestui exercițiu cinci – zece minute, apoi puneți următoarele întrebări:
 - Ce a fost dificil la acest exercițiu?
 - Ce alegeri ați fost nevoiți să faceți?
8. Propuneți să noteze cu un semn transportul ales în funcție de economie.
9. Explicați participanților că venitul lor a fost redus la 13 obiecte. Sarcina lor este să găsească o modalitate de a cheltui banii rămași. Cinci minute pentru runda a doua.
10. Puneți următoarele întrebări orientative:
 - Care a fost primul articol la care ați renunțat? De ce?
 - Care a fost ultimul obiect la care ați vrut să renunțați? De ce?
 - Cine a inclus economii în planul de cheltuieli? Cum v-ar fi putut ajuta acestea în runda a doua?
 - Compară planul tău de cheltuieli cu a persoanei de lângă tine.
 - Cum s-au schimbat planurile de cheltuieli?
 - Ce vă spun schimbările în alegerile voastre despre preferințele individuale; vă influențează alegerile?

Instrucțiuni moderatorului:

- Asigurați-vă de pregătirea tuturor materialelor necesare pentru activitățile menționate.
- Pregătiți din timp copii ale materialelor distributive: „Jocul de-a cheltuiala”.

Tabelul *Jocul de-a cheltuiala*

TRAI		ÎMBRACAMINTE	
Trai cu părinți		Nu cumperi	
Împarte camera cu un prieten	X	Pantofi	XXX
Împarte apartament cu prieteni	XX	Tricouri	X
Închiriază de un singur	XXX	Blugi	XX
TELEFON		ÎNGRIJIRE	
Fără abonament	X	Igienă (lame, șampon)	X
Cu abonament	XX	frizerie	XX
HRANA		TIMP LIBER	
Mănânci întotdeauna acasă		Vizite la prieteni	
Ceai/gustări în oraș	X	Cinema	XXX
Mănânci prânzul în oraș	XX	Salon jocuri video	XXX
Prînz + ceai/gustări în oraș	XXX	Concerte/ evenimente sportive	
TRANSPORT		CONTRIBUȚII LA CHELTUIELI CASNICE	
Merg pe jos sau cu bicicleta		Nu se cer	XX
Autobuz	X	Ocazional după necesitate	XXXX
Autobuz și câteodată taxi	XX	25% a veniturii lunare	X
Deseori taxi	XXX		
ECONOMII			
Ocazional monede într-un borcan			
O sumă mică pe o săptămână pe un cont		X	
Depozit lunar regulat într-o bancă		XX	

Flipchart: *Jocul de-a cheltuiala: transportul*

JOCUL DE-A CHELTUIA LA: TRANSPORTUL	
Tipul de transport	Valoare
Mergi pe jos sau cu bicicleta	XXX
Autobuz	XXXX
Autobuz și taxi ocazional	XX

Activitatea: *Care sunt sursele de venituri și cheltuieli?*

Aceasta este o activitate de grup, în care participanții vor elabora un buget ipotetic pentru un personaj imaginar, la alegere.

Materiale:

- Fișe de două culori diferite (o culoare pentru venituri, altă culoare pentru cheltuieli).
- Un premiu mic.
- Foi flipchart, markere și bandă adezivă.

Desfășurare:

1. Divizați participanții în patru grupuri.
2. Oferiți fiecărui grup o foaie albă de flipchart și câteva markere de culori diferite.
3. Rugați-i pe participanți să creeze o „persoană”, desenând un elev de vârsta lor. Unul sau doi participanți pot fi pictori.
4. Persoana creată trebuie să aibă un nume, o vârstă și câteva trăsături, care va sugera personalitatea, interesele și pasiunile ei.
5. Pentru a crea persoana, se dă timp de 5 minute.
6. În timp ce participanții desenează, distribuiți 12-15 fișe de două culori și bandă adezivă fiecărui grup.
7. Identificați potențialele surse de venit pentru tânărul/ tânăra imaginară. Includeți în sursele sale orice credeți: indemnizații, cadouri de la rude sau banii pe care-i câștigă. Alegeți o culoare care va fi folosită exclusiv pentru venituri. Scrieți o sursă de venituri pe fiecare fișă. Puneți fișele de partea stângă a desenului.
8. Pentru acest proces se dau trei minute. Când termină să scrie, spuneți-le participanților:

Acum decideți care sunt cheltuielile tipice ale acestei persoane tinere. Scrieți fiecare cheltuială pe o fișă separată. Folosiți fișe de culoarea respectivă pentru a scrie cheltuielile. Puneți fișele de partea stângă a desenului.

9. Dați-le un răgaz de trei minute pentru aceasta și apoi grupurile își prezintă persoana imaginată celorlalți, menționându-i numele, vârsta, interesele, sursele de venituri și cheltuielile.
10. Puneți fiecărui grup următoarele întrebări:
 - Are tânărul/ tânăra surse permanente de venit?
 - Are tânărul/ tânăra destui bani ca să-și acopere toate cheltuielile?
 - Care este modalitatea ei preferată de a cheltui bani?
11. Invitați alți participanți să pună întrebări despre persoana imaginată.
12. După finalizarea tuturor prezentărilor, întrebați:
 - Ce alte surse de venit nementionate au persoanele create?
 - Ce alte cheltuieli ordinare au fost omise?
13. Participanții vor scrie orice surse adiționale de venituri sau cheltuieli pe fișe și le vor posta pe desene.
14. Acum, participanții împart cheltuielile persoanelor în categorii, apoi analizează cheltuielile tânărului/ tinerei și separă aceste cheltuieli pe categorii. De exemplu, îmbrăcămintea, încălțăminte și articolele de igienă personală pot constitui o categorie a „obiectelor de uz personal”. Biletele la evenimente sportive, jocuri video și cinema pot fi considerate „distracții”. Cărțile, stilourile și hârtia nimeresc în categoria „rechizite școlare”.
15. Pentru a finaliza sarcina se dau trei minute. Un voluntar raportează categoriile separate de grupul său. Întrebați dacă celelalte grupuri au depistat altfel de categorii.
16. *Explicați:* Aceste categorii de cheltuieli ne vor ajuta să reușim în sarcina ulterioară de elaborare a unui buget?

Instrucțiuni moderatorului

- Pregătiți-vă pentru această sesiune luând notă despre veniturile și cheltuielile tipice copiilor din localitatea voastră.
- Pregătiți mai multe fișe pentru cheltuieli, deoarece acestea depășesc, de regulă, numărul fișelor cu sursele de venit.

- Puneți întrebările: Reflectă veniturile și cheltuielile imaginare și veniturile și cheltuielile voastre reale? Care sunt similitudinile și diferențele constatate?
- A fost acest exercițiu util pentru voi?

GÂNDEȘTE

Întrebări orientative

- Ce părere aveți despre activitate?
- Ce ați învățat din acest exercițiu? Cum acesta vă va fi de ajutor în propria voastră viață?

INVESTIGHEAZĂ

Activitate: *Cheltuielile mele proprii*

Această activitate ajută participanții să reflecteze asupra propriului comportament de cheltuire.

Materiale: hârtie și stilouri.

Desfășurare:

1. Formați grupuri din 4-6 participanți.
2. Dacă au făcut Proiectul (Opțiunea 2), propuneți participanților să împărtășească grupului lor mic lista deciziilor bune și proaste de cheltuire. Dacă nu, rugați-i să se gândească la două exemple de decizii bune de a cheltui și două decizii proaste de a cheltui.
3. Participanții își vor împărtăși motivele care au stat la baza deciziilor lor.
4. Rugați-i să reflecteze asupra următoarelor întrebări, pentru a le discuta mai apoi.
 - Ce înseamnă să „trăiești după posibilități”?
 - Ce părere aveți despre cugetarea: „trăiește simplu, astfel încât și alții să poată pur trăi”?
 - Ce factori vă determină comportamentul la cheltuire? De exemplu, dorințele sau presiunea din partea altora?
 - Sunteți de acord că cheltuielile reflectă valorile de care vă conduceți?
5. Instruați fiecare grup să-și împărtășească și să-și prezinte punctele discutate cu alți participanți și permiteți o discuție în grupul largit.

4.2. PROIECT: Cum să elaborezi un buget

„Arta de a trăi cu ușurință în ceea ce vizează banii este de a-i ajusta nivelul de trai cu o treaptă mai jos decât mijloacele disponibile” – Henry Taylor.

Alcătuirea unui buget ar putea să nu pară cea mai captivantă activitate din lume pentru tineri, însă este un pas vital în a-i ajuta să-și atingă scopurile financiare. Acest modul vă sugerează cum să elaborați o balanță bugetară. Luați aminte că cheltuielile se împart în *necesare* și *neesențiale*. Această distincție ar putea fi un subiect interesant de discuții sau un subiect pentru reflectare.

Ce este un buget?

Un buget este un rezumat scris al veniturilor și cheltuielilor estimate, inclusiv al economiilor, pe o anumită perioadă de timp. Este un plan de a cheltui și economisi bani cu chibzuință.

Dacă cheltuiești mai mulți bani decât câștigi, vei avea deficit bugetar. Aceasta înseamnă că nu vei dispune de bani pentru a face economii sau a plăti pentru lucrurile pe care le dorești sau de care ai nevoie. Dacă cheltuiești mai puțin decât câștigi, vei avea un surplus bugetar. Acesta reprezintă banii pe care-i poți economisi pentru a-ți atinge scopurile financiare, pentru a-i folosi în cazuri urgente sau cheltui în cazuri oportune.

Ce îți permite un buget?

Primul pas spre a atinge siguranță financiară este de a trăi în limita mijloacelor. Dacă dezvolți o deprindere de a elabora un buget săptămânal sau lunar, întotdeauna vei ști unde îți se duc banii. Un buget te poate ajuta să:

- îți evidențiază banii câștigați, economisiți și cheltuiți;
- decizi cât poți să cheltuiești;
- controlezi situația financiară și să trăiești în limita mijloacelor.

Cum poți să-l elaborezi?

Pasul 1: *Estimează-ți venitul scontat în mediu pe o săptămână sau lună, inclusiv venitul obținut de la lucru, bursă, cadouri sau alte surse. Calculează-ți venitul total.*

Pasul 2: *Estimează-ți cheltuielile scontate pe aceeași perioadă de timp.*

Gândește-te la toate lucrurile pentru care cheltuiești bani și estimează suma medie pe care o cheltuiești pentru fiecare articol în fiecare săptămână sau lună. Calculează cheltuielile totale.

- Include plata pentru necesitățile indispensabile, cum ar fi hrana, chiria, taxele academice, îmbrăcămintea, transportul și îngrijirea medicală.
- Adaugă și articolele neesențiale, la care apelezi mai rar, cum ar fi cheltuieli pentru cinema sau tratamente.
- Estimează suma pe care o vei economisi săptămânal sau lunar. Aici carnetul de economii (vezi ulterioara secțiune) este util.
- La cheltuielile pentru necesități adaugă și articolele neesențiale, pentru a obține suma totală a cheltuielilor.

Pasul 3: *Scade venitul total din cheltuielile totale, pentru a obține surplusul sau deficitul total*

Exemplu:

Balanță bugetară

Nume: Teresa Villa

Săptămâna: din octombrie 2010

Articole buget	Suma (media estimată pe săptămână sau lună)
<i>Venit</i>	
Muncă după școală	50 lei
Burse	30 lei
Cadou	8 lei

<i>Total venituri</i>		88 lei
Cheltuieli		
<i>Necesare</i>		
Hrană		17 lei
Transport		7 lei
Sănătate / Medicină		11 lei
Educație		30 lei
Haine (pantofi noi din cauciuc)*		22 lei
<i>Neesențiale</i>		
Cinema		0 lei
Cadou pentru colegul de clasă		3 lei
Haine (Tricou)**		6 lei
<i>Economii</i>		8 lei
<i>Total cheltuieli</i>		104 lei
Total Surplus / Deficit		P 99.50 lei

* Pantofii noi din cauciuc se consideră articol necesar pentru că pantofii vechi ai Terezei s-au distrus definitiv.

** Tricoul nu era absolut nevoie să-l cumpere.

Model: Balanță bugetară

Nume:	
Săptămâna / Luna:	
Articole bugetare	Suma (media estimată pe săptămână sau lună)
<i>Venit</i>	
<i>Total venituri</i>	
Cheltuieli	
<i>Necesare</i>	

Neesențiale

Economii

Total cheltuieli

Total Surplus / Deficit

Participanții vor elabora un buget pentru o persoană (tânăr/ tânără) imaginară, însușind astfel pricepera elementară pentru elaborarea unui buget mai amplu.

4.3. Activități privind elaborarea bugetului personal

Activitățile privind elaborarea bugetului personal vizează planificarea economiilor; înțocmirea responsabilă a bugetului personal.

Activitate 1: Elaborarea bugetului

Aceasta este o activitate de grup în cursul căreia participanții vor elabora un buget comun.

Materiale:

- Flipchart cu „Definițiile bugetului”.
- Flipchart cu „Planul de buget”.
- Flipchart cu „Bugetul”.
- Flipchart cu „Definiția surplusului și a deficitului”.
- Fișe pentru notițe (aceleași două culori pentru venituri și cheltuieli) cu sume scrise pe ele (vezi instrucțiunile de mai jos).

Pregătiți din timp fișele cu diverse sume de bani scrise pe ele și puneți-le într-o cutie. Folosiți același sistem de codificare prin culori pe care l-ați folosit la venituri și cheltuieli. Asigurați-vă că suma totală pe fișele de venituri este aproape, ca valoare, de suma totală a fișelor de cheltuieli. Folosiți numere simple (de exemplu, cifre cu zece), pentru ca participanților să le fie ușor să le adune. Sumele sugerate pentru venituri: 100, 50, 20, 200, 30, 50. Sume sugerate pentru cheltuieli: 20, 50, 100, 20, 10, 50.

Desfășurare:

1. Explicați că urmează să elaborați un buget pentru adolescenți imaginari.
2. În primul rând definiți bugetul. Citiți „Definiția bugetului”.
3. Afișați foaia curată de buget pe flipchart, astfel încât toată lumea să o poată vedea. Explicați secțiunile cu venituri și cheltuieli ale bugetului. Propuneți participanților să completeze formularul din perspectiva unui adolescent imaginar, creat de grup mai devreme. Adolescentul imaginar va fi „starul” activității. Puneți desenul (cu fișele de cheltuieli și venituri anexate) pe perete lângă formularul de buget curat.
4. Arătați spre sursele de venituri ale „starului” (numele persoanei imaginare), apelați la un voluntar care să ia fișele de venituri ale „starului” și să le pună pe linii sub secțiunea venituri.
5. Arătați spre categoriile de cheltuieli și cereți un voluntar ca să introducă fișele de cheltuieli ale „starului” în buget. Fiecare fișă trebuie pusă în categoria cheltuieli acolo unde-i este locul.

6. Rugați fiecare participant să ia o fișă din cutie. Explicați: Acestea sunt fișe cu sume. Cifra pe care o vedeți pe fișă este suma de bani cheltuită pentru un articol. Trebuie să decideți unde o puneți în formularul de buget. Dacă extrageți din cutie o fișă de venituri (în funcție de culoare), atunci trebuie să o puneți în colonița cu *sumă*, alături de articolul de venituri sau de un articol pe linia care vă place. Dacă extrageți o fișă de cheltuieli, puneți-o în colonița cu sume, alături de un articol de cheltuieli, ales la discreție.
7. În același timp trimiteți doi sau trei participanți la flipchart.
8. Odată ce toate liniile de articole din buget sunt completate, rugați participanții să vă ajute să adunați veniturile și cheltuielile. Întrebați:
 - Care secțiune a bugetului are cea mai mare valoare?
 - Ce altceva ați observat în buget?
9. Accentuați ultima linie din formularul de buget. Explicați că linia de la urmă este cea mai importantă din formular. Numărul pe care-l punem aici poate fi pozitiv sau negativ, în funcție de faptul dacă sunt destule venituri care să acopere cheltuielile. Dacă numărul este pozitiv, atunci înseamnă că persoana are mai multe venituri decât cheltuieli. Dacă este negativ, înseamnă că cheltuielile persoanei sunt mai mari decât veniturile sale.

Întrebări orientative și notițe

- Arătați coala cu definițiile de **surplus** și **deficit**.
- Care alt cuvânt, în orice limbă, ați putea întrebuința pentru a descrie un **surplus**?
- Care alt cuvânt, în orice limbă, ați putea utiliza pentru a descrie un **deficit**? Scrieți orice fraze sau folosiți de elevi, echivalenți deficitului.
- În cazul bugetului, pe care l-am elaborat, cum poate apărea un surplus? (*Aceasta ar însemna că au rămas bani după achitarea tuturor cheltuielilor*).
- Cum poate apărea un deficit? (*Venitul insuficient pentru a acoperi toate cheltuielile generează deficit*).
- Cum ne dăm seama de cifra care vine pe acea linie a bugetului? (*Trebuie să scădem totalul cheltuielilor din totalul veniturilor. Un număr pozitiv este un surplus, iar un număr negativ indică deficit*).
- Demonstrați calcularea, scăzând totalul cheltuielilor din totalul veniturilor pe flipchartul cu buget folosit ca exemplu. Întrebați participanții următoarele:
 - Ce indică acest buget: un surplus sau un deficit?
 - De ce este important de a ține evidența veniturilor și a cheltuielilor?

Faceți un rezumat, afirmând următoarele: Ținerea evidenței veniturilor și cheltuielilor vă ajută să știți unde se duc banii voștri. Dacă aveți mai mulți sau un surplus, puteți să-i economisiți pentru o nevoie viitoare. Dacă bugetul vă spune că nu aveți destui bani pentru a vă acoperi cheltuielile sau aveți un deficit, atunci vă dați seama că trebuie să reduceți cheltuielile.

Instrucțiuni moderatorului

- Ca o activitate adițională, ați putea să puneți o întrebare de încheiere grupului, în funcție de surplusul sau deficitul „starului”:
- Ce ar putea să facă el/ ea, dacă ar avea un surplus sau dacă i-ar rămâne bani?
- Ce ar putea să facă el/ ea când are un deficit bugetar?
- Pentru răspuns se dau trei minute de gândire. Grupul cu cele mai multe sugestii câștigă un premiu.
- Încurajați participanții să țină evidență în scris pentru tot ce cumpără și cheltuiesc timp de o săptămână (sau între această sesiune și următoarea, dacă sesiunile au loc la

câteva zile. Astfel participanții vor avea destul timp pentru a cheltui bani în realitate și a analiza cum își mențin în echilibru veniturile și cheltuielile. Accentuați că ei pot apela la cadrul bugetar pe care l-au folosit în clasă pentru a-și urmări propriile venituri și cheltuieli.

- Din cauza complexității acestui modul, se recomandă moderatorilor să învețe și să practice activitatea „Elaborarea bugetului” înainte de a conduce sesiunea.

Jurnalul personal

Dacă ai doar 1000 lei la dispoziție în fiecare lună și trebuie să faci cheltuieli, cum le-ai planifica?

Fișă de lucru

Planul/ planificarea de buget

Definiția bugetului: Bugetul este un rezumat al veniturilor estimate și a modalității de cheltuire a acestora într-o anumită perioadă de timp.

Definiția surplusului și a deficitului: Surplusul este suma de bani sau cantitatea de bunuri care rămân după ce s-au efectuat toate cheltuielile. Deficitul este un neajuns de bani sau de alte bunuri necesare.

Buget	
Articole linie de buget:	Săptămâna 1: Cantitatea
<i>Venit</i>	
TOTAL VENIT:	
<i>Cheltuieli</i>	
Personale	
Distrații	
Educație	

Transport	
Familie	
TOTAL CHELTUIELI:	
TOTAL SURPLUS /DEFICIT (Soldul)	

Activitate 2: Cutia Aflatoun

Această activitate are ca scop ghidarea copiilor în procesul confecționării propriei Cutii Aflatoun. Este o activitate veselă, deoarece copiii își dezvoltă creativitatea și însușesc valoarea economisirii.

Materiale: cutii de carton vechi, ziare, cutii de conserve, materiale reciclabile, clei, markere, ilustrații din reviste vechi, imagini cu diferite tipuri de pușculiță – purceluș din întreaga lume.

Desfășurare:

1. Pentru a confecționa o Cutie Aflatoun, copiii vor utiliza foi de carton sau o cutie de carton.
2. Rugați copiii mai mari să taie cartonul în așa mod, încât cei mici să-l poată plia în formă de cutie.
3. Plițați cartonul pentru a forma o cutie. Încleiați marginile. Asigurați-vă că ați lăsat o deschizătură în partea de sus unde copiii pot introduce banii lor.
4. Decorați cutia vopsind-o sau aplicați, fâșii de hârtie colorată, în jurul cutiei. Încurajați copiii să facă cutia cât mai colorată și mai atractivă.
5. Cutia trebuie să fie trainică, ca să nu poată fi deschisă.

Notă pentru moderator

Drept alternativă, copiii pot folosi o cutie de conserve în care se face o fantă suficient de mare pentru a introduce monedele sau bancnotele. Decorați cutia de conserve. Copiii mai mari pot utiliza și alte materiale, cum ar fi lemnul, obiecte din lut ars, hârtie mâche etc.

Proces:

1. Cutia Aflatoun este la fel ca și o pușculiță – purceluș, un container pentru monede din bambus, un container pentru monede din coajă de nucă de cocos sau o alcancie. Demonstrați-le diferite imagini ale pușculițelor de bani.
2. Importanța economisirii nu poate fi însușită de copii într-o ședință. Fiți răbdători și insistenți atunci când îi învățați să economisească și referiți-vă la valoarea banilor în toate activitățile lor.
3. Stabilirea scopurilor pentru economisirea banilor îi va motiva mai mult pe copii ca să economisească.
4. Amintiți-le copiilor să păstreze cutiile Aflatoun în locuri sigure.

O idee sugestivă!

Solicitați-le copiilor să meșterească două cutii *Aflatoun*. O pușculiță poate fi destinată pentru cheltuielile imediate (ex.: pentru a cumpăra haine, rechizite etc.). Copiii trebuie să economisească bani suficienți pentru cheltuielile lor planificate. Aceasta le va permite să cumpere lucrurile de care au nevoie și pe care și le doresc. A doua cutie *Aflatoun* poate fi destinată economisirii banilor pentru a-i utiliza mai târziu.

Activitatea 3: Planificarea bugetului

Activitatea 1: Procurăm lucrurile pe care le dorim și de care avem nevoie (se va aplica în cu elevi cl. V).

Obiectivul activității: A familiariza copiii cu conceptul banilor și cu conceptele de schimb și cheltuieli.

Materiale: bancnote de valoare diferită (pentru a le ajuta copiilor să efectueze operații simple de adunare și scădere), imagini cu bunuri care reprezintă necesitățile și dorințele lor.

Desfășurare:

1. Explicați copiilor că există valută diferită, care se folosește în întreaga lume. Întrebați-i ce valută circulă în țara noastră. Demonstrați-le diverse mostre de valoare, inclusiv bancnote și monede. Permiteți-le să numere bancnotele și monedele. Spuneți-le să efectueze operații simple de adunare și scădere cu bancnote și monede.
2. După ce îi familiarizați cu bancnote și monede de valoare diferită, divizați participanții în două grupuri. Un grup va pretinde să cumpere bunuri, iar celălalt grup – să vândă bunuri.
3. Distribuți bani de valoare diferită. Asigurați-vă că toți au bani suficienți, inclusiv vânzătorii care vor trebui să le dea rest.
4. Distribuți vânzătorilor imagini cu bunuri. Asigurați-vă că ați aplicat o etichetă cu prețul pe fiecare din acestea.
5. Cumpărătorii vor procura orice doresc fără a lua în considerație necesitățile sau dorințele lor. Imaginile ar putea include produse alimentare calitative, produse alimentare nesănătoase, articole de îmbrăcăminte, încălțăminte, telefoane mobile sau orice alte obiecte care sunt actualmente în vogă. Lipiți eticheta cu prețul pe fiecare din acestea.

Proces:

1. Întrebați copiii: ce s-a întâmplat cu banii voștri când ați cumpărat tot ce doriți? Câți bani v-au rămas? E convenabil să cumpărați tot ce doriți? Câte dintre lucrurile pe care le-ați cumpărat vă sunt cu adevărat necesare?
2. Accentuați faptul că cumpărând bunuri fără a avea un buget ați putea face cheltuieli inutile. Trebuie să identificați de ce aveți nevoie înainte de a face cumpărături. De asemenea limitați-vă la suma de bani pe care ați planificat (intenționat) să o cheltuiți.

Activitatea 2: Planificarea unei serate

Copiii planifică o serată. Li se oferă un buget cu care trebuie să lucreze. Pot ei planifica rațional suma mică pe care o au pentru a organiza o sărbătoare a zilei de naștere?

Obiectivul activității: A practica un exercițiu simplu de planificare a bugetului

Materiale: fișa pentru buget, bani din hârtie de valoare diferită, materiale convenționale care ar putea servi drept bunuri de vânzare.

Desfășurare:

1. Divizați participanții în grupuri a câte cinci membri. Copiii vor planifica o serată pentru un membru al grupului care „își sărbătorește” ziua de naștere.

2. Ei vor prepara două feluri de bucate, vor decora camera și vor cumpăra în comun un cadou pentru fetița/ băiatul omagiat.
3. Pregătiți imagini care reprezintă bunurile care urmează să fie cumpărate: componente pentru bucate (pregătiți bucate simple, încât să nu aveți prea multe probleme), cadouri (jucării, telefon mobil, cămașă etc.), elemente pentru decorarea camerei (baloane, ghirlande din hârtie, flori, etc.). Asigurați o varietate de bunuri pentru a face acest joc de simulare mai captivant și pentru a oferi participanților diverse opțiuni. Aplicați o etichetă cu prețul de cumpărare pe fiecare din bunuri.
4. Propuneți grupurilor un buget concret cu care să lucreze (spre exemplu, 500 lei). Obiectivul este ca ei să economisească cât mai mult posibil. Omagiatul trebuie să fie satisfăcut de atenția colegilor, de aceea grupurile nu se vor zgârci prea mult la procurarea decorațiilor, cadourilor etc.
5. Solicitați grupurile să introducă în Fișa bugetului suma pe care au primit-o și suma pe care au cheltuit-o. Toate cheltuielile trebuie enumerate și calculate. Multiplicați la copiator **Fișa** de buget și distribuiți-o grupurilor.

Model: Fișă de buget completată

De unde am obținut banii?	Câți bani?	Toate articolele pentru care am cheltuit banii mei	Cât am cheltuit?	Banii rămași (<i>banii primiți minus banii cheltuiți</i>)
	500 lei	Cămașă	75	425
		Tortă	55	370
		Carne de găină	17.50	352.50
		Ceapă	2.75	349.75
		Baloane	38.35	311.40
Suma totală a banilor rămași:			311.40	

Fișa de buget (pentru distribuire)

De unde am primit banii	Câți bani?	Toate articolele pentru care am cheltuit banii mei	Cât am cheltuit?	Banii rămași (<i>banii primiți minus banii cheltuiți</i>)
Suma totală a banilor rămași:				

Proces:

1. Întrebați grupul: „Ce a fost ușor de realizat lucrând în cadrul bugetului? Ce a fost dificil? De ce credeți că planificarea bugetului este utilă? Ați putea alcătui singuri bugetul?”
2. Accentuați beneficiile planificării bugetului.
3. Este posibil să practicați cele aflate la lecții în viața reală?
4. Fișă de buget și un plan bugetar ne va ajuta să devenim mai precauți cu cheltuielile noastre.

5. Când faceți cumpărături, comparați prețurile și calitatea produselor. Uneori nu este suficient doar să cumperi lucruri ieftine. Dacă unele produse sunt puțin mai scumpe, calitatea lor poate fi, de fapt, mai bună. Bunurile de calitate mai înaltă durează timp mai îndelungat, de aceea, procurându-le economisiți mai mulți bani.
6. Spuneți elevilor că uneori publicitatea promovează necesități false, de parcă articolele laudate ne-ar face fericiți, mulțumiți, împliniți etc. Amintiți-le despre activitatea precedentă cu privire la necesitățile false propagate prin publicitate. Este esențial să facem distincție între necesitățile noastre adevărate și dorințe, în special, atunci când planificăm bugetul.

O idee sugestivă!

Ajutați-le copiilor să organizeze o serată adevărată, să o planifice minuțios. Mai întâi trebuie să enumere toate articolele de care au nevoie. Aduceți-i la supermarket pentru a afla cât costă produsele. Pe o listă ei urmează să scrie prețurile produselor. Comparați prețurile, valoarea și calitatea produselor. Faceți lista prețurilor articolelor mai ieftine, dar de calitate bună. La finele acestei vizite a supermarketului propuneți copiilor să calculeze de câți bani au nevoie pentru serată.

După ce copiii finalizează lista lor, ajutați-le să colecteze mijloace bănești. Mijloacele se pot colecta prin vânzarea materialelor reciclabile, cum ar fi ziarele, sticlele și alte articole adunate. O altă sursă ar fi solicitarea banilor de la persoane care acordă susținere școlii.

Rugați copiii să completeze Fișa de buget astfel încât să poată planifica cheltuielile lor în mod adecvat.

Situația-problemă:

I. Adrian vrea să economisească 300 de lei pentru a cumpăra o minge de fotbal și are șanse de a câștiga niște bani prin munca proprie:

- spălarea câinilor: 10 lei (*o dată*);
- îngrijirea copiilor: 20 de lei (*o oră*);
- vânzarea limonadei 2 lei / *un pahar*.

- a. Câți câini trebuie el să spele?
- b. Câte ore trebuie el să îngrijească copiii?
- c. Câte pahare de limonadă trebuie să vândă?

Răspunsuri:

- a) _____
- b) _____
- c) _____

Adrian a decis să îngrijească copiii pentru a aduna suma necesară.

Adrian întocmește bugetul pentru săptămână:

Descriere	Venituri (lei)	Cheltuieli (lei)	Banii disponibili
Bani de buzunar	+30		30
Îngrijirea copiilor	+100		130
Dejun		- 50	80
Transport		- 30	50

Economii de o săptămână – 50

În cât timp va aduna Adrian suma necesară pentru a cumpăra mingea?

Răspunsul:

II. Adrian a văzut un aparat de fotografiat cu prețul de 1500 de lei. Cât timp va face Adrian economii pentru a procura acest aparat conform bugetului său?

Răspunsul:

Adrian a hotărât să spele mașini pentru a câștiga cu 100 de lei mai mult pe săptămână. Cât timp va economisi Adrian bani pentru a-și procura aparatul dorit?

Descriere	Venituri	Cheltuieli	Banii disponibili
Economii de o săptămână			

E rândul tău! Elaborează propriul buget pe săptămână:

Descriere	Venituri	Cheltuieli	Banii disponibili
Economii de o săptămână			

4.4. Activitate: Planificarea bugetului familiei

Scopul acestei activități este de a familiariza copiii cu conceptele economice precum: buget, venituri, cheltuieli și economii.

Cereți elevilor să spună ce și-ar dori mai mult să-și cumpere sau să facă, dacă ar câștiga o sumă mare de bani, de exemplu 50 000 \$ (exemplu: Dacă aș avea mulți bani, aș putea să-mi construiesc o casă; Dacă aș avea mulți bani, aș călători prin lume).

Desfășurarea activității

Fiecărui grup i se repartizează câte o foaie A4 cu noțiunile de buget, venit, cheltuieli și economii pe care trebuie să le completeze (*Anexa 1*). Sarcina de lucru a fiecărui grup este de a completa schema cu informațiile pe care le dețin referitor la noțiunile date. Fiecare grup va prezenta informația.

Participanții sînt solicitați să definească noțiunea de calitate (Ce este calitatea?) și să enumere factorii care o determină (Care sunt factorii care determină calitatea?). Având la dispoziție două produse (de exemplu: cafea, biscuiți, apă), participanții vor compara ca-

litatea acestora, după care, participanții vor fi solicitați să-și amintească despre reclamele (privite la televizor sau auzite la radiu) privind aceste produse și să completeze fișa de lucru primită (*Anexa 2*).

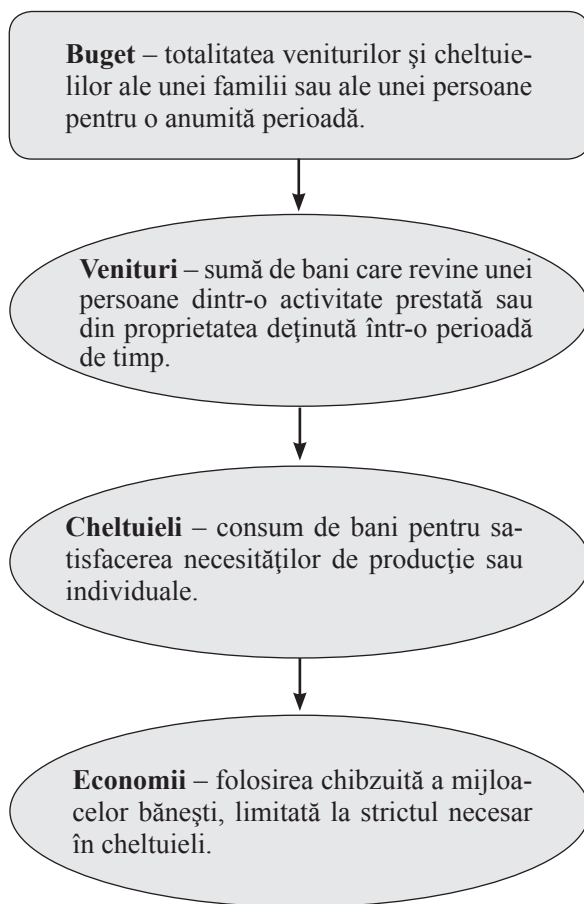
Profesorul va solicita participanții ca printr-o propoziție să explice ce înțeleg prin noțiunile de *nevoi și dorințe*. Apoi fiecare grupă va primi câte o fișă de lucru și va identifica legătura dintre termeni (participanții vor completa tabelul din *Anexa 3*). În mijlocul tabelului se vor scrie două cuvinte: *Nevoi și Dorințe*. Participanții vor fi solicitați să găsească legătura dintre cuvintele propuse și cuvântul – nucleu prin trasarea unor săgeți care evidențiază legătura dintre ele.

Fiecărui grup i se va repartiza un exemplu de buget (*Anexa 4*), sarcina de lucru fiind echilibrarea bugetului, astfel încât *Veniturile* să fie mai mari ca *Cheltuielile*. Fiecare grup își va prezenta soluțiile identificate pentru echilibrarea bugetului. Se vor discuta argumentat soluțiile. Important este ca elevi să rețină:

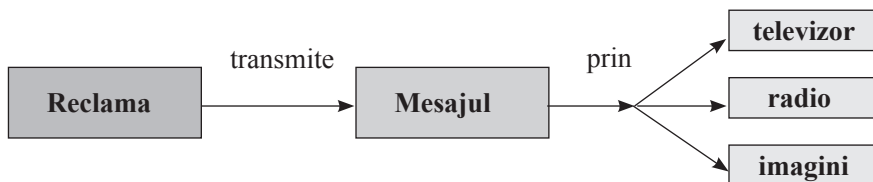
- bugetul se poate echilibra prin creșterea veniturilor și reducerea cheltuielilor;
- reducerea cheltuielilor se analizează pornind de la cheltuielile fixe care asigură o echilibrare bugetară de durată și sigură.

Anexa 1

Definiți noțiunile: buget, venituri, cheltuieli și economii

Decizia privind cumpărarea unui produs se face prin reclamă ce are drept scop crearea unei imagini asupra produsului care să influențeze pozitiv decizia cumpărătorului.

Stabiliți mesajul transmis de reclama produsului pe care ați privit-o la televizor, radiou sau imagine conform:

Atragerea atenției

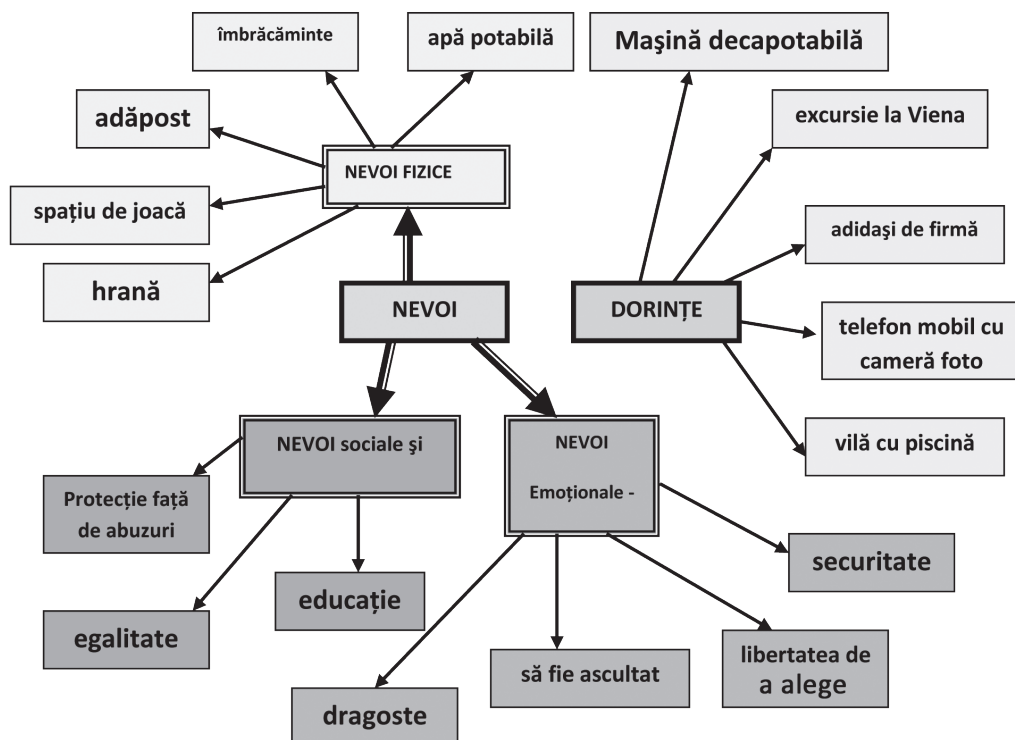
Captarea interesului

Decizia de a cumpăra

Determină procurarea

În centru se vor scrie două noțiuni: NEVOI și DORINȚE. Se pot scrie următoarele cuvinte: apă potabilă, excursie la Viena, mașină decapotabilă, adăpost, spațiu de joacă, adidași de firmă, nevoi fizice, egalitate, dragoste, securitate, libertatea de a alege, telefon mobil cu cameră foto, nevoi sociale și culturale, nevoi emoționale sau psihologice, să fie ascultat, hrană, îmbrăcăminte, vilă cu piscină, protecție față de abuzuri, educație etc.

În următoarea schemă scrieți cuvintele propuse mai sus.

Bugetul personal

Imaginați-vă că aveți un venit lunar de 2000 lei.

Din acești bani, timp de o lună, cheltuiți:

- întreținerea casei/apartamentului – 400 lei
- alimentație (pentru toată familia) – 500 lei
- comunicații (telefonul fix, mobilul, cablul, internetul) – 350 lei
- energia electrică – 100 lei
- transportul – 200 lei
- produse de igienă – 100 lei

Total cheltuieli fixe – 1650 lei

- încălțăminte, îmbrăcăminte, accesorii – 500 lei
- timp liber (excursii, cinematograful, reviste, distracții) – 250 lei
- medicamente (dacă sunt necesare) – 150 lei

Total cheltuieli variabile – 900 lei

Total cheltuieli – 2550 lei

Sarcina de lucru:

Găsiți cât mai multe modalități de echilibrare a bugetului, astfel încât veniturile să fie mai mari decât cheltuielile și să poți face niște economii.

V. INIȚIATIVE SOCIALE ȘI FINANCIARE ALE COPIILOR

5.1. PROIECT: *Cum să-ți stabilești scopuri financiare*

*„Lipsa de bani nu este un obstacol.
Lipsa unei idei este un obstacol.”*

Ken Hakuta

Să știi să-ți stabilești scopurile financiare la o vârstă timpurie în viață poate fi o modalitate de a abilita tinerii. Mulți adulți au probleme financiare, pentru că nu au abilitatea de planificare financiară. Învățarea acesteia la o vârstă fragedă poate fi numai un avantaj, deoarece aceasta ajută tinerii să facă primul pas practic și structurat în realizarea aspirațiilor mari.

Ce este un scop financiar?

Un scop este ceva ce vrei să realizezi în viitor. De exemplu: să-ți cumperi o bicicletă nouă sau să-ți termini studiile. Siguranța financiară este starea când câștigi destui bani, ceea ce-ți permite să-ți atingi scopurile. Un scop financiar este un plan de a câștiga destui bani pentru a-ți atinge rezultatul final sau obiectivul dorit. Scopul poate fi urmărit în termen scurt sau lung.

- Un scop financiar pe termen scurt este ceva ce vrei să realizezi sau să obții imediat ori în câteva săptămâni sau luni, de ex.: să cumperi un cadou de ziua de naștere pentru mama.

- Un scop financiar pe termen lung este ceva ce dorești să realizezi peste un interval de vreme mai mare, de ex.: să agonisești bani și să studiezi la universitate.

Să ai un scop financiar este important, deoarece el te stimulează să transformi în realitate o aspirație.

- Scopul financiar te poate ajuta să te disciplinezi și să te motivezi în tendința de a economisi.
- Te poate ajuta să-ți îndeplinești visele sau ambițiile într-o manieră realistă, lucrativă și organizată.
- Poate să te pregătească pentru ca să faci față unor responsabilități financiare mai mari.

Cum să-ți realizezi scopul financiar?

Pasul 1: Scrie niște obiective pe care vrei să le atingi până la următoarea ta zi de naștere, și precizează de ce sunt ele importante pentru tine.

Pasul 2: Scrie niște scopuri pe care vrei să le atingi peste cinci ani și explică-ți de ce sunt importante pentru tine.

Pasul 3: Gândește și mai departe: scrie scopuri pe care vrei să le atingi în viață la maturitate și clarifică de ce sunt importante pentru tine.

Pasul 4: În cazul realizării tuturor scopurilor pe care ți le-ai pus, vor juca oare banii vreun rol? De câți bani vei avea nevoie pentru ca să atingi aceste scopuri?

Pasul 5: Cum vei câștiga și vei economisi banii pentru fiecare scop proiectat?

Fișa de lucru

SCOPURILE MELE FINANCIARE

Unele scopuri pe care vreau să le ating până la următoarea mea zi de naștere:

1. Vreau să am adidași noi pentru fotbal, ca să mă pot antrena mai bine, deoarece vreau să devin căpitanul echipei.
2. Vreau să încep să vând biscuiți la școală ca să câștig bani pentru a-mi ajuta familia, ceea ce e important pentru mine.

Scopuri pe care vreau să le ating în 5 ani:

1. Vreau să învăț arta de baterist și să am propria formație. Asta e important pentru mine: visez să devin un muzician faimos.
2. Vreau să absolvesc liceul, deoarece intenționez să-mi urmez studiile la universitate – un factor foarte important pentru viitorul meu.

Alte scopuri pe care vreau să le realizez în viață:

1. Vreau să absolvesc universitatea pentru a avea șansa importantă de a găsi un loc de lucru bun.
2. Vreau să-mi încep propria afacere în *catering*. Important pentru mine este să-mi câștig propriii bani și să-mi aplic în practică talentul și abilitățile.

Vârsta (ani)	Scop / Importanță	Economii necesare	Cum să câștigi bani
13	<ul style="list-style-type: none"> • Am noi adidași pentru fotbal, aceasta mă poate ajuta să mă antrenez mai bine și să devin căpitanul echipei. 	120 lei	<ul style="list-style-type: none"> • Economisesc bursa făcându-mi singur/ă sandviciuri în loc să le cumpăr la școală. Tata mi-a spus că dacă câștig jumătate din sumă, el va plăti cealaltă jumătate.

14	Încep să vând biscuiți la școală (am nevoie de bani pentru a cumpăra marfă săptămânal de la un furnizor). • Vreau să câștig bani pentru a-mi ajuta familia.	90 lei pe lună (22 lei / săptămână)	<ul style="list-style-type: none"> • Să curăț curțile vecinilor în weekend pentru o plată. • Să ajut furnizorul la ambalarea biscuiților pentru fiecare 100 de biscuiți pe care-i ambalez, obțin o cutie gratis.
16	Să învăț arta de baterist și să inițiez propria formație. • E visul meu să devin muzician vestit.	224 lei (set de tobe de mâna a doua)	<ul style="list-style-type: none"> • Economisesc bursa. • Cer bani drept cadou la ziua mea de naștere, în loc de haine. • Fac un prototip de tobe din sticle de plastic cu apă și încep să mă antrenez (<i>nu e nevoie de bani – vecinii îmi vor dona recipientele de plastic</i>).
17	Absolvesc liceul. • Trebuie să termin școala pentru a putea depune actele la universitate.	Niciuna – părinții mei vor plăti. Însă e bine să am economii pentru urgențe.	<ul style="list-style-type: none"> • Să o ajut pe mătușa mea la piață în schimbul unei remunerări.
24	Absolvesc universitatea. • Am nevoie de diplomă pentru a avea șansa să-mi găsesc un loc bun de lucru.	2985 lei pe an pentru taxa de studii.	<ul style="list-style-type: none"> • Obțin un loc de muncă cu program redus în timp ce studiez. • Sper să am bursă. • Primesc note bune pe tot parcursul anului. Nașa mi-a promis că va contribui la taxa de studii, dacă voi avea note bune.
28	Să-mi pornesc afacerea în <i>caterring</i> . • Vreau să-mi câștig propriii bani și să-mi aplic talentul și abilitățile.	8955 lei	<ul style="list-style-type: none"> • Găsesc o slujbă bună și economisesc din salariu. • Solicit un împrumut de la bancă, după ce voi avea ½ din sumă. • Voi ruga-o pe sora mea să fim parteneri. Îi voi demonstra că va face o investiție bună.

5.2. ACTIVITĂȚI AXATE PE FORMAREA CAPACITĂȚII DECIZIONALE ȘI REALIZĂRII SOCIALE

Activitățile axate pe formarea capacității decizionale și realizării sociale vizează dezvoltarea propriului potențial în contextul progresului personal/social.

Activitatea 1: *Învățăm să luăm decizii*

În permanență, oamenii trebuie să adopte decizii. Dintr-o perspectiva economica, unele decizii sunt mai convenabile decât altele. Nu există decizii care să nu ne coste nimic. De fiecare dată când optăm pentru ceva, renunțăm la altceva. De aceea putem considera că cea mai bună alternativă la care am renunțat reprezintă, de fapt, costul deciziei pe care am luat-o.

Scopul nostru este de a-i familiariza pe elevi cu un model rațional de adoptare a deciziilor. Avantajul acestui model constă în aceea că elevilor li se demonstrează cum să evalueze diferite alternative, conform criteriilor stabilite. Elevii sunt puși în situația de a cântări costurile și beneficiile fiecărei alternative și de a stabili costul real al unei decizii.

Modelul nostru îi va ajuta pe elevi să anticipeze comportamentul oamenilor și să explice de ce ei au păreri diferite despre aceleași lucruri, chiar dacă dispun de aceleași informații. Pentru a îndeplini această sarcină, elevii pornesc de la două presupozii fundamentale.

Prima: oamenii economisesc (ei nu risipesc resursele de care dispun).

A doua: oamenii au un comportament previzibil, determinat de motive.

Pe baza lor și, folosind o matrice pentru luarea unei decizii, elevii vor explica opțiunile diferitelor persoane.

Materiale: Foliile 1 și 2, Fișele de lucru 1, 2, 3 – câte un exemplar pentru fiecare elev.

Desfășurare:

1. Întrebați: **Ce decizii pot lua tinerii privind modul în care intenționează să-și cheltuiască banii sau să-și petreacă timpul?** Cereți elevilor să indice cât mai multe alternative, cum ar fi: să cumpere un laptop, să meargă la școală, să se uite la televizor, să-și facă temele, să-și ia un serviciu cu jumătate de normă. Notați aceste alternative la tablă.
2. Întrebați: **Cum puteți prognoza dacă o persoană va lua o anumită decizie sau nu?** De exemplu, ce ar trebui să știm pentru a putea spune dacă un elev va dori sau nu să se angajeze la Mc Donald's, cu jumătate de norma? Subliniați faptul că putem face predicții, iar după ce analizăm toate alternativele posibile și scopurile urmărite, determinăm importanța relativă a acestora. Putem utiliza prognozele economice pentru a prevedea ce decizie vor lua oamenii.
3. Explicați că elevii au posibilitatea să învețe cum se adoptă decizii, știind că totodată renunță la ceva.
4. Explicați etapele luării unei decizii (Proiecția nr. 1).
5. Distribuți elevilor fișe de lucru (1 și 2). Cereți-le să citească materialul intitulat *Alexandra merge la facultate* și apoi să identifice problema pusă în discuție, alternativele existente și criteriile pe baza cărora trebuie judecate alternativele.
6. Discutați cu elevii etapele luării unei decizii. Propuneți elevilor să parcurgă etapele luării unei decizii, ajutându-vă să completați matricea prin aplicarea proiecției nr. 2. Întrebați:
 - A. **Care este problema?** (*Alegerea unei facultăți unde să-și continue studiile*)
 - B. **Care sunt alternativele?** (*UPS din Bălți, UB, USM*)
 - C. **Care sunt criteriile?** (*Taxe școlare mici, independența în raport cu părinții, prietenii apropiați, calitatea educației (studiilor)*)
 - D. **Cum ar trebui ierarhizate criteriile?** (Cereți elevilor să ierarhizeze criteriile pe o scală pe care 1 reprezintă poziția cea mai înaltă, 2 este poziția imediat următoare ș.a.m.d.)
 - E. **Cum ar putea fi evaluate alternativele?** De exemplu, facultatea care corespunde în cea mai mare măsură cerinței referitoare la taxele școlare ar putea fi notată cu 1, următoarea – cu 2, iar ultima – cu 3. În cazul în care există egalitate, diferențierea se va face cu ajutorul punctajului total. Se procedează la fel pentru toate criteriile și toate facultățile. După completarea matricei, se stabilește scorul final obținut de fiecare facultate.

Cea mai bună alternativă are punctajul cel mai mic. Oricum, elevii pot aprecia în mod diferit finalitățile, așa încât considerarea lor că sunt la fel de importante poate induce în eroare.

Criterii	Taxe mici	Independența	Prieteni	Calitatea educației
Ierarhia criteriilor	2	3	4	1
Alternative				
USB „Alec Russo”	1	3	2	2
UB	2	1	1	1
USM	3	2	3	1

7. Cereți elevilor să spună ce decizie cred că va lua Alexandra, precizând, totodată, și scopurile pe care ei le consideră cele mai importante, precum și la ce trebuie să renunțe, în fiecare caz în parte. De exemplu, un elev ar putea susține ideea după care Alexandra ar trebui să urmeze facultatea la USB „Alec Russo”, deoarece pentru ea prioritatea nr. 1 ar fi plata unei taxe școlare cât mai mici; în acest caz, ar renunța la UB.

8. Distribuți fișa de lucru nr. 3 și împărțiți clasa în grupuri mici. Lucrând în grup, elevii trebuie să aplice matricea pentru luarea unei decizii în cazul lui Vasile, care urmează să se angajeze la lucru. Precizați că nu este obligatoriu ca toți elevii să fie de aceeași părere atunci când ierarhizează criteriile.
9. Cu toată clasa se discută modul în care elevii au evaluat alternativele pe care le are Vasile. De exemplu:

Ierarhia criteriilor	Bani 1	Independența 3	Absolvirea școlii 2
METRO	2	2	2
Atelier auto	1	1	3
Nici o schimbare	3	3	1

11. Întrebați: Ce decizie va lua Vasile?
12. Finalizați activitatea, revăzând fiecare etapă a modelului folosit pentru luarea unei decizii. Cereți elevilor să repete cele 6 etape. (Proiectați folia 1).

Proiecția (folia) nr. 1

ETAPELE LUĂRII UNEI DECIZII:

Care este problema?

Ce decizie încerci să iei?

Care sunt alternativele?

Ce hotărâre dorești să iei?

Care sunt criteriile?

Ce sperii să realizezi luând decizia respectivă?

Ierarhizează criteriile.

Care este criteriul cel mai important? Dar cel mai puțin important? Ierarhizează criteriile în ordinea importanței, notând cu 1 criteriul cel mai important, cu 2 – pe următorul ș.a.m.d.

Evaluează alternativele.

Ierarhizează alternativele conform criteriilor stabilite. Două alternative care corespund în aceeași măsură criteriilor stabilite vor fi punctate la fel. Alternativele pot fi notate și cu plus (+) sau minus (-), conform gradului de adecvare la criterii.

Ia decizia.

Care alternativă corespunde în cea mai mare măsură scopurilor urmărite? Ce câștigi în fiecare caz în parte? La ce renunți în fiecare caz în parte?

MATRICEA PENTRU LUAREA UNEI DECIZII

1. Care este problema?
2. Care sunt alternativele?
3. Care sunt criteriile?
4. Ierarhizează criteriile.
5. Evaluează alternativele.
6. Ia decizia.

Criterii:

Criterii					
Ierarhia criteriilor					
Alternativa 1					
Alternativa 2					
Alternativa 3					
Alternativa 4					

Fișa de lucru nr. 1

ALEXANDRA MERGE LA FACULTATE

Care este problema?

Alexandra este elevă în clasa a XII-a de liceu. După absolvirea liceului vrea să meargă la facultate. Se gândește să studieze literatura engleză, dar nu a luat încă o hotărâre definitivă. Bani nu sunt o problemă pentru anii de facultate. Problema este că nu știe la ce facultate ar fi mai bine să se înscrie.

Care sunt alternativele?

Alexandra și mama ei au ales trei universități pe care le-au vizitat.

Universitatea de Stat «Alec Russo» din Bălți (USB) se află la o mică distanță de locuința Alexandrei. Are o reputație bună. La această universitate se gândesc să meargă și câteva dintre prietenii Alexandrei, dar nu și prietenii ei cele mai bune, care au optat pentru o altă universitate. Taxa școlară nu este mare. Alexandra ar putea locui acasă, astfel încât cheltuielile de întreținere ar fi mici.

Universitatea București (UB). UB este o universitate mare, renumită pentru facultățile sale de drept și geografie. Fiind o universitate finanțată de stat, taxele școlare sunt mici. Totuși, închirierea unei camere, alimentarea cer cheltuieli mari, la fel ca și transportul de acasă la facultate și invers. Cele mai bune prietene ale Alexandrei intenționează să se înscrie la UB.

Universitatea de Stat din Moldova (USM) este o instituție cu o bună reputație. Facultatea de limbi străine este cunoscută ca una dintre cele mai bune. La USM taxele școlare sunt mari. Nici o prietenă de-a Alexandrei nu intenționează să meargă la USM.

Care sunt criteriile Alexandrei?

Alexandra s-a gândit mult și a stabilit patru criterii pe care le consideră primordiale. În primul rând, taxele școlare sunt pentru ea un criteriu important, deoarece dispune de o sumă limitată de bani. În al doilea rând, Alexandra ar prefera să nu stea acasă, pentru a avea mai multă independență. În al treilea rând, Alexandra ține la compania prietenilor și ar vrea să studieze împreună cu ele la facultate. În cele din urmă, Alexandra vrea să fie sigură că va fi instruită de profesori prestigioși.

Folosiți matricea pentru adoptarea unei decizii și decideți, pe baza criteriilor Alexandrei, ce alegere ar trebui să facă aceasta.

Activitate 2: Învățăm să gândim economic (modul economic de gândire în rezolvarea enigmelor economice)

Materiale: Fișele de lucru nr. 1, 2 – câte un exemplar pentru fiecare elev; proiectie.

Desfășurare:

1. De ce nivelul de viață în Japonia (o țară fără resurse naturale) este mai înalt decât în Rusia (o țară bogată în resurse naturale).
2. Repartizați fiecare Fișa de lucru nr. 1, care conține principiile, Ghidului practic de analiză economică.
3. Prezentați algoritmul de aplicare a principiilor economice analizând enigma economică propusă:
 - aplicați principiul: Oamenii creează sistemele economice care le influențează opțiunile și motivațiile; astfel puteți ajunge la concluzia că posibilitățile, riscurile, temerile, oportunitățile individuale și de afaceri sunt influențate de regulile care funcționează și de obiceiurile tradiționale din economia unei țări. Pe măsură ce regulile care guvernează activitatea economică se schimbă, se schimbă atât motivele care îi determină pe oameni să inițieze activități economice, cât și opțiunile lor. În cazul când regulile nu se schimbă, nu se schimbă nici opțiunile oamenilor de a activa mai productiv și rentabil din perspectiva economică.
 - Aplicând principiul „Opțiunile oamenilor au consecințe în viitor” pentru a explica enigma economică propusă, veți ajunge la concluzia că, la nivel economic, efectul indirect al unor acțiuni ar putea fi total diferit de cel așteptat, de aceea trebuie să anticipăm consecințele acțiunilor noastre prezente.
4. Prezentați elevilor și alte enigme economice. **Proiecția nr. 1.**
5. Împărțiți participanții în grupuri. Cereți-le să-și aleagă unul sau două enigme și să le rezolve cu ajutorul Ghidului. Elevii vor lucra în grupuri pentru a rezolva enigmele. Sfătuiți-i să nu judece lucrurile dintr-o perspectivă noneconomică. Propuneți-le să aplice principiile menționate în Ghid, pentru a înțelege problema dintr-un punct de vedere economic. Verificați algoritmul de aplicare a principiilor economice.
6. Discutați soluțiile găsite de grupuri.
7. Periodic, în cadrul lecțiilor, prezentați clasei diferite enigme, pentru a dezvolta la elevi deprinderi de analiză economică.
8. Îndemnați-i pe elevi să caute ei înșiși asemenea enigme și să le prezinte în clasă; explicați modul în care apare o enigmă economică. Pentru a prezenta o enigmă economică, participanții vor fi sfătuiți să apeleze la exemple locale sau naționale. (Fișa de lucru nr. 3)

Fișa de lucru nr. 1

GHID PRACTIC DE ANALIZĂ ECONOMICĂ

Studiul economiei începe cu șase principii pe care le veți găsi în acest Ghid și care sunt folosite pentru a explica multe probleme economice, inclusiv pentru a rezolva enigmele economice. Principiile la care ne referim sunt valabile pentru toți oamenii, indiferent de vârstă, religie, convingere politică, sex sau tradiții culturale. Să cercetăm aceste principii și să analizăm cum pot fi utilizate pentru a rezolva enigmele economice.

Principiul nr. 1: Oamenii aleg, deci au un comportament economic.

În mod obișnuit, oamenii se confruntă cu problema alegerii. Ei trebuie să aleagă zilnic ce să îmbrace; elevii trebuie să opteze între a învăța sau a ieși la plimbare, între a-și găsi un serviciu sau a continua studiile. Indiferent dacă este vorba despre bătrâni sau tineri, bogați

sau săraci, ei trebuie să aleagă, iar alegerile influențează viața, mai mult chiar, aceste alegeri influențează și viețile celorlalți.

Economiștii consideră că toate acțiunile economice – ale indivizilor, ale diferitelor firme sau ale statului – sunt rezultatele alegerilor pe care le fac indivizii. Dacă înțelegem de ce și cum aleg oamenii, putem înțelege și anticipa acțiunile pe care aceștia le vor iniția. Desigur, nu toți oamenii vor face aceleași alegeri, pentru că fiecare om apreciază lucrurile într-un mod propriu.

Altfel spus, opțiunile personale diferă. Însă fiecare om trebuie să opteze. Toți oamenii acționează urmărind un anumit scop, au un comportament specific. În economie, acest comportament este denumit economic. Prin comportament economic se înțelege faptul că, puși în diferite situații, oamenii aleg alternativa care pare a fi cea mai reușită, pentru că ea implică cel mai mic cost și cel mai mare beneficiu în raport cu orice alternativă existentă. De exemplu, cum se poate explica că într-o fabrică oarecare din Rusia se produc bunuri de o calitate inferioară? Economiștii ar răspunde că trebuie să existe un motiv: managerii fabricii acționează conform unor principii economice perimate, deși comportamentul lor nu este în interesul consumatorilor.

Principiul nr. 2: Orice alegere presupune anumite costuri.

Acest principiu important ne arată că fiecare renunță la ceva, atunci când face o anumită alegere. O alegere presupune, de fapt, doua acțiuni. Atunci când avem în față mai multe alternative, noi alegem și renunțăm în același timp. Deși, în mod obișnuit, se spune “Nu am avut de ales”, de fapt, întotdeauna există alternative, pentru că există substitute pentru orice. Dar uneori costul unei alternative este atât de mare sau atât de mic, încât ni se pare că avem doar o singură alternativă. De exemplu, dacă la desert avem de ales între o prăjitură de ciocolată și niște mere viermănoase, ne costă atât de puțin să renunțăm la respectivele mere, încât ni se pare că nu există decât o alternativă și anume, prăjitura de ciocolată.

Într-o economie de piață, opțiunile oamenilor sunt importante. Consumatorii trebuie să aleagă bunurile și serviciile pe care le vor cumpăra; ei sunt conștienți de faptul că atunci când fac aceste alegeri, sunt nevoiți să renunțe la alte bunuri. Producătorii trebuie să decidă ce bunuri să producă și cum să le producă în mod eficient. Dacă deciziile producătorilor sunt incorecte, ei nu vor putea să-și păstreze afacerile. Într-o democrație, alegătorii optează între diferiți candidați, alegându-și conducătorii. Pentru că avem mai multe nevoi decât resurse, orice alegere pe care o facem presupune un anumit cost.

Principiul nr. 3: Comportamentul uman poate fi anticipat.

Putem anticipa modul în care vor reacționa oamenii în diferite situații. Prin motivație se înțelege orice recompensă sau sancțiune care îi determină pe oameni să acționeze într-un anumit fel. În mod obișnuit, motivația oamenilor se schimbă, dacă beneficiile pe care le obțin sunt mai mari sau dacă costurile pe care trebuie să le suporte sunt mai mici. Iar dacă se schimbă motivația oamenilor, se schimbă și opțiunile lor, dar într-un mod ce poate fi anticipat.

Ce motive ne determină acțiunile? Cât de greu este un test atunci când trebuie să răspunzi la toate întrebările? Ar învăța oare elevii la fel de sânguincios, dacă toți ar primi aceleași note?

Într-o economie de comandă, responsabilitatea deciziilor privind producția o au cei care comandă. Să spunem că aceștia decid să se producă 100 000 perechi de pantofi. Nimeni nu spune că pantofii trebuie să fie de bună calitate sau de mărimi diferite. În aceste condiții, o fabrică ar produce 100 000 de perechi de pantofi pentru copii și ar considera că a acționat rațional, pentru că pantofii de copii, având dimensiuni mai mici, s-ar putea produce dintr-o cantitate mai mică de piele.

Într-o economie de piață, motivația firmelor este profitul. Pentru a obține profit, firmele

produc ceea ce solicită cumpărătorii. O fabrică de pantofi trebuie să determine ce tip de pantofi doresc și dacă consumatorii sunt dispuși să cumpere. Dacă reușește, atunci obține profit. Dacă nu reușește, atunci alte firme vor obține profit.

Principiul nr. 4: De pe urma schimbului pot câștiga atât cumpărătorii, cât și vânzătorii.

Oamenii din întreaga lume fac comerț pentru a obține bunurile și serviciile de care au nevoie. Comerțul a existat din cele mai vechi timpuri. De ce? Pentru că astfel oamenii își pot satisface mai bine nevoile. Posedând un surplus (relativ) de bunuri subapreciate, ei le schimbă pe bunuri supraapreciate de care duc lipsă (în mod relativ).

Japonezii comercializează în SUA televizoare și aparate de fotografiat, cumpără din alte țări grâu și cherestea. Lucrătorii și patronii schimbă timp de muncă contra salariu. De fiecare dată, oamenii decid, urmărind anumite scopuri. Cei implicați într-un act de schimb cedează anumite valori pentru a câștiga ceva ce are pentru ei o valoare mai mare; astfel, în urma tranzacției efectuate, situația lor se îmbunătățește. De pe urma comerțului, oamenii obțin mai mult decât bani; ei pot câștiga timp liber, sănătate, o mare diversitate de bunuri de consum sau servicii.

Studiind comportamentul economic, ne dăm seama dacă oamenii sunt încurajați sau descurajați să facă comerț conform reglementărilor juridice existente.

Principiul nr. 5: Opțiunile oamenilor au în viitor atât efecte (consecințe) directe, cât și indirecte.

Frederic Bastiat, un economist francez din secolul al XIX-lea, susținea că diferența dintre un economist bun și unul prost este că economistul prost ia în considerare numai efectele imediate, vizibile, pe când un economist bun prevede efectele indirecte ale cauzei inițiale. De exemplu, dacă o persoană consumă alcool, pe moment, devine bine dispusă (efectul imediat), dar, mai apoi, va avea o durere de cap (efectul indirect al consumului de alcool). La nivel economic, efectul indirect al unei acțiuni ar putea fi total diferit de cel imediat. Modul economic de gândire cere să anticipăm consecințele pe care acțiunile noastre prezente le pot avea în viitor. De exemplu, debarasarea de deșeurile chimice prin deversare în apele râurilor poate ieftini, în prezent, produsele chimice, dar va avea consecințe nefaste asupra sănătății oamenilor. Să presupunem că statul intervine și impune prețuri mici la produsele din carne. Această măsură poate fi considerată foarte bună, pentru că este luată din dorința de a-i ajuta pe oameni, dar ea va avea drept efecte indirecte scăderea ofertei de carne sau comercializarea unor produse din carne de calitate inferioară și apariția piețelor negre.

Principiul nr. 6: Oamenii creează sisteme economice care le influențează opțiunile indivizilor și motivațiile.

Opțiunile individuale sunt influențate de regulile care funcționează în economia unei țări și de obiceiurile tradiționale. Oamenii de pretutindeni pot colabora pentru a-și asigura hrana, îmbrăcămintea, locuințele, mijloacele de transport și toate bunurile sau serviciile de care au nevoie. Modul în care oamenii colaborează este guvernat de regulile nescrise ale cooperării și aceste reguli influențează motivația personală.

Legile și contractele economice sunt exemple de reguli scrise, în timp ce comportamentul curtenitor (“Clientul are întotdeauna dreptate”) este o regulă nescrisă sau un obicei. Pe măsura ce regulile care guvernează activitatea economică se schimbă, se schimbă atât motivele care îi determină pe oameni să inițieze activități economice, cât și opțiunile lor.

ENIGME ECONOMICE

1. Cel mai adesea, se consideră că prin reciclarea hârtiei protejăm natura, salvând pădurea. Cum se poate explica atunci faptul că, deși reciclăm hârtia, avem mai puțini copaci?
2. În avion, copiii sunt mai în siguranță în scaune special asigurate, decât în brațele părinților. Însă, în prezent, Guvernul SUA nu impune utilizarea scaunelor de siguranță. În mod corect, s-a ajuns la concluzia că, dacă s-ar proceda așa, numărul accidentelor ar fi mai mare. Cum este posibil așa ceva?
3. În zilele noastre, automobilele sunt echipate cu sisteme de siguranță, ca frânele anti-blocaj sau pernele de aer. Cu toate acestea, în prezent, oamenii sunt victimele mai multor accidente. De ce?
4. De ce, în Rusia, fațada și scările unui bloc de locuințe sunt neîngrijite, spre deosebire de interiorul apartamentelor, care nu e la fel?
5. De ce ar da un om de știință israelian jucării puilor de găina?
6. Cum se explică faptul că străinii de diferite religii, chiar și cei care s-au luptat unii cu alții, fac totuși comerț?
7. Cum poate fi explicată atitudinea unui politician onest și bine intenționat care cere scumpirea zahărului, știind că aceasta măsura afectează un număr mare de oameni?
8. Fosta URSS era o supraputere în domeniul bogățiilor naturale, militar sau al cercetării spațiului cosmic. Totuși, acest stat puternic și mândru se confruntă cu dificultăți atunci când este vorba de producția unor bunuri de consum obișnuite, cum sunt pantofii, cămășile, hamburgerii. De ce?
9. Cum se explică faptul că în prezent mulți nu se prezintă la vot cu ocazia alegerilor, deși, în trecut, au luptat și chiar au murit pentru dreptul la vot?
10. Cum se explică faptul că brazilienii, cunoscuți ca fermieri înnașcuți și oameni de afaceri prudenți, distrug acri de pădure ecuatorială, deși terenul nu poate fi cultivat și nici nu poate fi transformat în pășuni pentru vite?
11. Cum se explică faptul că persoane mai puțin atrăgătoare din punct de vedere fizic se căsătoresc, în timp ce persoane a căror înfățișare este peste medie nu reușesc să-și găsească un partener în viață?
12. Cum se explică faptul că oamenii comit crime, deși știu că pot fi pedepsiți?
13. Există țări cu populație numeroasă care sunt bogate. Există însă și țări cu populație numeroasă care sunt sărace. Cum se explică acest fapt?

Fișa de lucru nr. 2

CUM SĂ CONSTRUIM O ENIGMĂ ECONOMICĂ

1. Ia seama la lucrurile care par a fi ciudate. Odată ce ai identificat o problemă, prezintă-o într-un mod cu care cei mai mulți oameni ar fi de acord.
2. Formulează un prim enunț **unanim acceptat**. De exemplu: *Hrana este un element esențial pentru viața omului. Noi vrem ca toți oamenii să-și poată procura hrana necesară. De aceea, alimentele ar trebui să aibă prețuri mici.*
3. Pune problema altfel. Construiește o propoziție aflată într-un raport de opoziție (de contradicție sau de contrarietate) cu prima, dar care pare să fie la fel de adevărată ca și aceasta. De exemplu: *Acolo unde prețul alimentelor este mai mic decât prețul pieței, magazinele sunt, de multe ori, goale.*

4. Judecă lucrurile dintr-o perspectivă economică. Aplică principiile menționate în Ghidul practic de analiză economică, pentru a înțelege problema dintr-un punct de vedere economic.

De exemplu: preturile reprezintă motivații economice. Dacă ele sunt menținute la un nivel prea scăzut, fermierii nu vor fi motivați să producă hrana pe care cu toții o considerăm necesară. Preturi mai mari ar stimula creșterea producției.

Materialele sunt adoptate după suporturile didactice, elaborate în cadrul National Council on Economic Education, New York, SUA și Consiliului român pentru Educație Economică

Activitate 3: Suntem consumatori avizați?

În calitate de consumatori, oamenii achiziționează, prin intermediul pieței, bunurile și serviciile necesare satisfacerii trebuințelor. Datorită faptului că dispun de venituri limitate, consumatorii se confruntă permanent cu problema alegerii, fiind în situația de a renunța la unele bunuri, în favoarea altora. Comportamentul consumatorului implică opțiuni responsabile; alegerea consumatorului este determinată de factori ca: utilitatea economică a bunurilor, prețul acestora și cantitatea în care sunt oferite pe piață, venitul disponibil.

- **Ce este utilitatea economică?** – Satisfacția obținută de o persoană în urma consumării unui bun sau serviciu, de exemplu: satisfacția personală în urma procurării unui mantou.
- **Ce factori determină utilitatea economică?** – Preferințele consumatorilor, cantitatea în care bunul este oferit pe piață, prețul bunului ș.a., în exemplul nostru, cu cât un mantou este pe plăcul cumpărătorului, cu cât este mai bună calitatea lui și cu cât prețul este mai accesibil, cu atât crește utilitatea economică și, respectiv, satisfacția cumpărătorului.
- **Ce relație există între utilitate și preț?** – Pentru consumator prețul reprezintă cheltuielile pe care acesta le face în vederea obținerii satisfacției. Raportul utilitate – preț exprimă eficiența actului de cumpărare. În exemplul nostru, eficiența și, respectiv, satisfacția avea să fie mai mare în caz când prețul va fi redus cu cât mai mult.
- **În ce constă comportamentul consumatorului rațional?** – Consumatorul rațional obține maximum de utilitate, cumpărând, cu venitul limitat de care dispune, diferite bunuri și servicii oferite spre vânzare.

În viața reală, alegerea consumatorului poate fi influențată și de alți factori, precum deciziile producătorilor privind sortimentul, calitatea și cantitatea bunurilor pe care le oferă pe piață. Producătorii decid în funcție de interesele lor, care nu coincid, în mod necesar, cu cele ale consumatorilor. Ca și producătorul, consumatorul acționează conform principiului raționalității eficienței, urmărind maximizarea satisfacției obținute în urma cheltuirii venitului limitat de care dispune.

Consumatorul beneficiază de anumite drepturi, care sunt garantate și apărute prin lege. Utilizând reglementările juridice privind protecția consumatorului, putem învăța cum trebuie să acționăm atunci când sunt încălcate drepturile de consumator.

Materiale:

- Carduri pentru vânzători – câte cinci din fiecare produs.
- Bancnote de 50 lei, câte 2 pentru fiecare cumpărător.
- Folia nr. 1: *Drepturile consumatorului.*
- Folia nr. 2: *Atribuțiile Agenției Naționale pentru Protecția Consumatorilor.*
- Fișa de lucru nr. 3: *Sfaturi utile cumpărătorilor.*

Desfășurare:

1. Explicați elevilor că vor participa la simularea unor acte de vânzare-cumpărare pentru a înțelege mai bine comportamentul consumatorului rațional. 5 elevi vor fi „vânzători”, iar restul vor fi „cumpărători”. Solicitați 5 voluntari care să fie vânzători. Dacă nu se oferă nici un elev, numiți-i dvs. Distribuți „vânzătorilor” carduri pentru vânzători – câte cinci din fiecare produs. Explicați „vânzătorilor” că prețurile menționate pe cardurile lor sunt orientative. Ei au interesul să încaseze, din vânzări, o sumă cât mai mare; de aceea, pot vinde la prețuri diferite de cele menționate pe carduri, cu condiția să câștige cât mai mult. Totodată, pentru a atrage cumpărătorii, pot să facă reclamă produselor pe care le oferă spre vânzare. Indicați „vânzătorilor” locul unde își vor deschide „magazinele” și acordați-le 3 minute pentru amenajarea spațiului de vânzare și adoptarea strategiei pe care o vor urma.
2. Distribuți „cumpărătorilor” banii pe care îi vor folosi în tranzacții. Fiecare cumpărător va primi două bancnote de 50 de lei. Puteți apela la un elev să vă ajute să distribuiți materialele mai sus menționate. Amintiți cumpărătorilor că este în interesul lor să maximizeze satisfacția pe care o pot obține cu venitul de care dispun. Subliniați faptul că vor obține satisfacție doar cumpărând bunuri. De aceea, chiar dacă unora li se va părea că prețul pe care trebuie să-l plătească este prea mare, este mai bine să cumpere, decât să păstreze banii. Dacă nu cumpără nimic, nu pot obține satisfacție. Acordați-le 3 minute pentru a studia instrucțiunile și a-și elabora strategia de cumpărare.
3. Dați semnalul de începere a tranzacțiilor. Anunțați elevii că au la dispoziție 10 minute pentru a vinde, respectiv, a cumpăra produse. Cu 1 minut înainte de expirarea timpului alocat cereți-le să finalizeze tranzacțiile și, apoi, să revină la locurile lor.
4. Discutați activitatea desfășurată pe baza următoarelor întrebări:
 - a. *Cum au procedat vânzătorii pentru a-i atrage pe cumpărători?* (Răspuns: *Au amenajat spațiile de vânzare, au pus firme, au făcut reclamă, au redus chiar și prețul, dacă au considerat necesar*).
 - b. *Cum au procedat cumpărătorii pentru a câștiga de pe urma tranzacțiilor efectuate?* (Răspuns: *S-au informat în legătură cu oferta, au evaluat prețurile în funcție de veniturile lor, au negociat cu vânzătorii, au raportat utilitatea bunurilor la prețul lor*).
5. Aduceți-le aminte elevilor că, cumpărând ceva, ei satisfac o necesitate, utilitatea economică se reflectă prin nivelul de satisfacție de la marfa procurată. Consumatorul rațional obține maxim de utilitate cumpărând, cu venitul limitat de care dispune, diferite bunuri și servicii oferite spre vânzare. Întrebați cumpărătorii ce satisfacție au obținut, adică ce au procurat reieșind din veniturile lor și stabiliți care a fost satisfacția maximă obținută. Cereți elevului care a obținut satisfacția cea mai mare să explice clasei cum a procedat. Felicități-l și oferiți-i un premiu (o notă bună sau, poate, „o mostră” din produsul care i-a adus această satisfacție).
6. Cereți vânzătorilor să indice profitul obținut. Cereți elevului care a obținut profitul cel mai mare să explice clasei ce strategie de vânzare a aplicat. Felicități-l și oferiți-i și lui un premiu (de asemenea, o notă bună sau „o mostră” din produsul care i-a adus acest profit).
7. Identificați „consumatorul” care a obținut cea mai mică satisfacție și cereți-i să explice clasei ce s-a întâmplat.

Observație: Este de presupus că acest consumator a achiziționat un produs necorespunzător calitativ, și anume, unt de arahide cu termen de valabilitate expirat. În completarea explicațiilor oferite de elev, discutați situația respectivă pe baza următoarelor întrebări:

- a. Ce satisfacție poate oferi un produs expirat ? (Răspuns: Zero).
- b. Pe cine considerați vinovat de achiziționarea unui produs expirat? (Răspuns: *Atât vânzătorul, cât și cumpărătorul. Vânzătorul nu trebuia să ofere la vânzare un produs expirat. Cumpărătorul trebuia să citească cu atenție informațiile de pe etichetă.*)
- c. Ce poate face, în această situație, cumpărătorul? (Răspuns: *Să returneze produsul și să solicite înlocuirea lui sau restituirea banilor plătiți. În caz contrar, se va adresa Oficiului pentru Protecția Consumatorului.*)
8. Explicați elevilor faptul că drepturile consumatorilor sunt protejate prin lege. Proiectați folia: *Drepturile consumatorului* și explicați fiecare drept în parte. Cereți elevilor să dea exemple de încălcări ale drepturilor consumatorului.
9. Precizați faptul că în Moldova există și funcționează Agenția Națională pentru Protecția Consumatorului care veghează respectarea drepturilor consumatorilor și sancționează încălcările acestora. Proiectați folia: *Atribuții ale Agenției Naționale pentru Protecția Consumatorului* și prezentați fiecare atribuție în parte.
10. Distribuți elevilor fișa: *Sfaturi utile cumpărătorilor* și cereți-le să o completeze.
11. Reluați principalele probleme discutate în cadrul activității pe baza următoarelor întrebări:
- Cum se comportă un consumator rațional? (Răspuns: *Consumatorul rațional obține maxim de utilitate cumpărând, cu venitul limitat de care dispune, diferite bunuri și servicii oferite spre vânzare.*)
 - Care sunt drepturile consumatorului? (Răspuns: *Dreptul de a fi protejat, de a fi informat, de a fi despăgubit, de a reclama, de a se organiza în asociații care să-i promoveze interesele.*)
 - Cum procedăm atunci când ne sunt încălcate drepturile de consumatori? (Răspuns: *Putem să returnăm produsul și să solicităm înlocuirea lui sau restituirea banilor plătiți. În caz contrar ne vom adresa Agenției pentru Protecția Consumatorului.*)

BANCNOTE DE 50 DE LEI

Câte două pentru fiecare cumpărător

Folia DREPTURILE CONSUMATORILOR

LEGAE Nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor

Orice consumator are dreptul la:

- a) protecția drepturilor sale de către stat;
- b) protecție împotriva riscului de a achiziționa un produs, un serviciu care ar putea să-i afecteze viața, sănătatea, ereditatea sau securitatea ori să-i prejudicieze drepturile și interesele legitime;
- c) remedierea sau înlocuirea gratuită, restituirea contravalorii produsului, serviciului ori reducerea corespunzătoare a prețului, repararea prejudiciului, inclusiv moral, cauzat de produsul, serviciul necorespunzător;
- d) informații complete, corecte și precise privind produsele, serviciile achiziționate;
- e) instruire în domeniul drepturilor sale;
- f) organizare în asociații obștești pentru protecția consumatorilor;
- g) adresare în autoritățile publice și reprezentarea în ele a intereselor sale;
- h) sesizarea asociațiilor pentru protecția consumatorilor și autorităților publice asupra încălcării drepturilor și intereselor sale legitime, în calitate de consumator, și la înaintarea de propuneri referitoare la îmbunătățirea calității produselor, serviciilor.

SET DE CARDURI PENTRU VÂNZĂTORI

BOMBOANE DE CIOCOLATĂ Fabrica Bucuria

preț: 30 lei

Termen de valabilitate: 8 luni

data fabricării: 06.07.2011

UNT DE ARAHIDE Produce în Cipru

preț: 50 de lei

Termen de valabilitate: 6 luni

data fabricării: 06.01.2011

NECTAR DE PORTOCAL Produce în Grecia

preț: 25 de lei

data expirării: 06.05.2012

SALAM VIENEZ Producător MEAT HOUSE

preț: 90 de lei

Termen de valabilitate: 6 luni

data fabricării: 06.03.2012

CAFEA DECOFEINIZATĂ Ambalat în România

preț: 25 de lei

a se utiliza înainte de martie 2012

Folia ATRIBUȚIILE

AGENȚIEI NAȚIONALE PENTRU PROTECȚIA CONSUMATORULUI

Agenția are următoarele atribuții:

1. Să elaboreze reglementări privind conservarea, ambalarea, etichetarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor interne sau importate, pentru a nu periclita viața, sănătatea sau siguranța consumatorilor.
2. Să supravegheze respectarea dispozițiilor legale privind calitatea produselor și serviciilor prestate, inclusiv prin efectuarea de inspecții în piețe, la producători și depozite, având acces la documentele referitoare la aceste produse.
3. Să interzică comercializarea produselor de import care pot afecta interesele consumatorilor.
4. Să verifice utilizarea corectă a mijloacelor de măsurare folosite pe piață, interzicându-le pe cele necorespunzătoare.
5. Să oprească temporar sau definitiv comercializarea, importarea sau fabricarea produselor cu deficiențe de calitate.
6. Să dispună retragerea autorizației de funcționare și distrugerea produselor oprite de la comercializare.
7. Să aplice amenzi sau să sesizeze organele de urmărire penală, dacă se constată încălcări ale legii.
8. Să desfășoare activități de educare și informare a consumatorilor.
9. Să primească și să rezolve sesizările consumatorilor sau asociațiilor acestora.
10. Să verifice dacă afirmațiile prezentate prin publicitate, prospecte, cataloage sunt în conformitate cu parametrii ce caracterizează produsele sau serviciile respective.

SFATURI UTILE CONSUMATORILOR

Numele elevului _____

Citiți recomandările de mai jos:

1. Nu cumpărați mărfuri comercializate în spații improprii, neigienice sau oferite de vânzători nepoliticoși.
2. Nu cumpărați produse alimentare cu miros neplăcut sau care și-au schimbat culoarea și aspectul fizic.
3. Citiți cu atenție eticheta produsului, termenul de valabilitate sau de garanție.
4. Nu cumpărați lucruri prea ieftine, pot fi furate, expirate sau falsificate.
5. Solicitați bonul de vânzare, certificatul de garanție. Păstrați aceste documente pentru situații neprevăzute.
6. Adresați-vă Agenției pentru Protecția Consumatorului atunci când drepturile voastre de cumpărător v-au fost încălcate.
7. În cazul achiziționării unui produs necorespunzător cereți vânzătorului să vi-l schimbe sau să vă returneze banii.
8. Dacă doriți să adresați o reclamație scrisă firmei producătoare, acesta trebuie să cuprindă:
 - numele și prenumele, adresa, telefonul;
 - prezentarea succintă a problemei (cauza nemulțumirii);
 - prezentarea clară a modalităților în care doriți să fie rezolvată problema;
 - copii ale bonului de vânzare și ale certificatului de garanție.

Utilizați un limbaj politicos, dar ferm, exprimați-vă ideile clar și concis. Exemplificați un caz de încălcare a drepturilor consumatorului. Redactați o reclamație către patronul firmei producătoare. Analizați modul în care a fost soluționat.

Materialele sunt adoptate după suporturile didactice, elaborate în cadrul National Council on Economic Education, New York, SUA și Consiliului român pentru Educație Economică.

Activitate 4: Învățăm să fim antreprenori (fabrica de jucării)

Pentru a avea o afacere trebuie să produci și să vinzi acele bunuri și servicii pe care și le doresc consumatorii. Firmele cumpără resurse cum sunt forța de muncă, mijloace de producție și materii prime care, pentru procesul de producție reprezintă „intrări”, și se numesc factorii de producție, dar produc bunuri și servicii („ieșiri”) pe care le vând. În acest mod se poate obține un profit, care reprezintă recompensă întreprinzătorului. Toate cheltuielile pe care le face întreprinzătorul pentru a achiziționa factorii de producție necesari se regăsesc în costul de producție. Venitul total al firmei se calculează înmulțind prețul produsului cu numărul de produse vândute. Profitul firmei este definit drept diferența dintre venitul total și costul total de producție. Obiectivul major al firmei este să-și mărească profitul – ceea ce o determină să caute un preț și un nivel de producție la care venitul total să depășească, costul total într-o măsură cât mai mare. În cazul în care costul total depășește venitul total, firma are pierderi.

Materiale:

- Lista prețurilor resurselor de producție.
- Fisa de lucru nr. 1: *Calculul costului de producție*, câte un exemplar pentru fiecare elev.
- Fisa de lucru nr. 2: *Cheltuieli și încasări pentru jucării*, câte un exemplar pentru fiecare elev.
- Fisa de lucru nr. 3: *Calculul profitului*, câte un exemplar pentru fiecare elev.
- Carduri – bancnote de 10 lei pentru fiecare elev.
- Articole mărunte ca: gheme de bumbac, hârtie, paie, markere, stofă, fire, coșulețe etc.

Rețineți: Pregătiți pentru fiecare grup de patru sau cinci elevi câte o pungă/cutie cu materialele necesare creării unui prototip de jucărie.

Desfășurare:

1. Alcătuiți grupuri a câte patru sau cinci elevi. Anunțați-i că fiecare grup are o afacere cu jucării și va produce un prototip de jucărie al căru preț de vânzare va fi de 10 lei.
2. Dați fiecărui grup o pungă (cutie) cu resurse și lista cu prețurile resurselor de producție. Fiecare pungă (cutie) conține resurse care vor fi folosite pentru a produce un prototip de jucărie. Atrageți atenția asupra faptului că resursele necesare producerii jucăriei au un cost.
3. Pentru fiecare elev repartizați câte o Fișă de lucru nr. 1. Explicați faptul că vor avea la dispoziție 15-20 de minute pentru a produce un prototip de jucărie, precum și pentru a completa Fișa de lucru nr. 1. Explicați că va trebui să mențină **costul de producție** (costul resurselor) la un nivel **cât mai scăzut** și să **producă o jucărie** care să fie **atractivă** pentru un preț de 10 lei. Definiți costul de producție ca fiind costul tuturor resurselor folosite la producerea unui bun sau serviciu, incluzând aici și salariile pentru forța de muncă, precum și chiria pentru spațiu.
4. Arătați elevilor cum trebuie completată Fișa de lucru. Explicați că dintre elementele costului, chiria este un cost fix. Fiecare grup va plăti în total 1 leu, indiferent de mărimea acestuia sau de numărul de jucării vândute. Cheltuielile cu munca sunt un cost variabil și depind de

numărul membrilor grupului. De exemplu, dacă grupul are 4 membri, cheltuielile cu factorul munca vor fi de 4 lei (4×1). Toate celelalte costuri sunt variabile și vor depinde de resursele utilizate (dacă folosesc sau nu resurse și, în unele cazuri, cât de multe resurse folosesc).

5. Grupurile au la dispoziție 15-20 de minute pentru a produce jucării. Apoi, câte o persoană din fiecare grup prezintă, timp de 1 minut, jucăria produsă și îi face reclamă în vederea vânzării. Apoi, toate jucăriile se expun pe o masă. (Facultativ: în fața jucăriilor puteți așeza cartonașe sau plicuri cu numele jucăriei, unde se vor pune bonurile de comandă sau banii folosiți pentru plată).
6. Explicați, în clasă, că fiecare elev va primi câte o bancnotă de 10 lei pe care o va pune în fața jucăriei preferate (alta decât cea realizată de grupul propriu). De asemenea, trebuie să comande jucăria respectivă, scriindu-și numele pe bonul de comandă sau punând banii lângă jucărie, sau în plicul din față acesteia.
7. Dați fiecărui elev câte un exemplar din Fișa de lucru nr. 2. Spuneți-le să presupună că firmele pot produce toate jucăriile care le-au fost comandate cu același cost ca al prototipului. Completați împreună cu elevii coloanele 1 și 2. Amintiți elevilor că fiecare jucărie se vinde cu 10 lei și, din moment ce firmele pot onora comenzile, venitul total al fiecărei firme va fi egal cu 10 lei înmulțit cu numărul de jucării comandate.
8. Distribuți fiecărui elev câte un exemplar din fișă nr. 3. Asigurați-vă că ați definit venitul total (ca fiind prețul de vânzare al produsului înmulțit cu cantitatea de produse cerute pe piață) și costul total (ca fiind costul total al resurselor în cazul nostru, resursele folosite la producerea prototipului – înmulțit cu cantitatea de bunuri produsă). Explicați faptul că profitul rezultă atunci când venitul total e mai mare decât costul total, iar pierderea rezultă atunci când venitul total e mai mic decât costul total.
9. Împreună cu elevii completați coloanele 3, 4 și 5 din Fișa nr. 2.
10. Discutați pe baza următoarelor întrebări:
 - **Care sunt resursele necesare pentru producerea de bunuri și servicii?** (*Muncitori, spațiu de lucru etc.*).
 - **Ce decizii iau producătorii referitor la bunurile și serviciile pe care le produc?** (*Ce, cum și cât de mult să producă*).
 - **De ce sunt nevoiți producătorii să aleagă cu grijă resursele pe care le vor cumpăra?** (*Resursele costă și afectează, astfel, profitul*).
 - **Ce este profitul?** (*Venitul total – costul total = profit*. Posibil, elevii vor răspunde că „profitul este ceea ce rămâne după ce ai plătit pentru resurse”. Amintiți-le elevilor că întreprinzătorii obțin banii din vânzări (venitul total) și plătesc pentru resursele utilizate (costul total). Profitul este diferența dintre venitul total și costul total. Pierderile apar în cazul în care costul este mai mare decât venitul total).
 - **De ce este profitul important pentru producător?** (*Profitul realizat determină continuarea producției; oferă producătorului o recompensă, în bani, pentru activitatea sa și servește ca stimulent material pentru a produce în continuare*).
 - **Cum acționează costul de producție asupra consumatorilor?** (*Prețul de vânzare include costul de producție*).
 - **Când întreprinzătorul are un profit mai mare?** (*Când reduce prețurile etc.*).
 - **De ce unii întreprinzători înregistrează pierderi?** (*Cererea a fost mică, prețul ridicat etc.*).
 - **De ce n-au putut unii dintre întreprinzători să vândă nici o jucărie?** (*Consumatorii au preferat alte jucării*).
 - **Ce se poate întâmpla cu un întreprinzător, dacă nimeni nu dorește să cumpere bunurile produse de el?** (*Dă faliment*).
 - **În calitate de consumator, cum ați decis ce jucărie să cumpărați?**

Alte activități vs această problemă:

- I) Organizați o vânzare de produse de panificație pentru a strânge bani pentru școală, sau pentru o acțiune de caritate. Nu acceptați donații. Calculați costul de producție pentru toate produsele – ingrediente, munca, mijloace folosite, chiria pentru spațiul de producție. Stabiliți un preț pentru bunurile produse. Calculați profitul obținut în urma vânzării. Asigurați-vă că ați inclus toate costurile de producție.
- II) Împărțiți elevii în grupe de câte trei. Scrieți numele unui produs diferit pentru fiecare grup pe o foaie mare de hârtie și așezați-o într-un loc accesibil. Fiecare grup va scrie cât mai multe costuri de producție pentru produsul care i-a fost repartizat. După două minute, fiecare grup va trece la un alt produs, va citi ce a scris grupul anterior și va adăuga alte costuri de producție. Se continuă până ce toate grupurile vor termina rotația.
- III) Împărțiți elevii în grupuri a câte patru. Fiecare grup își va imagina că are o afacere, conștând în furnizarea bunurilor necesare pentru o petrecere, și că i s-a cerut să facă acest lucru pentru o aniversare la care invitați vor fi copii. Fiecare furnizor (grup) va avea în vedere o petrecere pentru 20 de persoane. Elevii vor face o listă cu costurile de producție pentru petrecere, asigurându-se că au inclus și costul bucatelor și celelalte costuri. Apoi vor determina costul la care se ridică furnizarea produselor necesare pentru petrecere. Lăsați timp fiecărui grup pentru a-și prezenta meniurile și prețul petrecerii. Apoi rugați elevii să voteze pentru compania furnizoare pe care ar alege-o.
- IV) Invitați un mic întreprinzător în clasă să le vorbească elevilor despre costurile pe care majoritatea nu le iau în considerare, conducând o afacere.

LISTA PREȚURILOR RESURSELOR DE PRODUCȚIE

nr.	Resurse	Prețuri	Nr.	Resurse	Prețuri
1.	Lipici	50 de bani	10.	Cană de cafea	2 lei
2.	Creion roșu	1 leu	11.	Dantela	1 leu
3.	Creion verde	1 leu	12.	Cutie de carton	1 leu
4.	Foarfece	2 lei	13.	Bucată de hârtie	50 de bani
5.	Cană de hârtie	25 de bani	14.	Bandă de cauciuc	50 de bani
6.	Bucata de stofa	50 de bani	15.	Pungă de hârtie	50 de bani
7.	Folie de aluminiu	1 leu	16.	Pungă de plastic	50 de bani
8.	Bucată de fir	50 de bani	17.	Munca / muncitor	1 leu
9.	Chirie pe spațiul de lucru	3 lei	18.		

Puteți folosi o mulțime de obiecte mărunte.

Faceți o listă a obiectelor folosite. Fiecare cutie cu resurse conține aceleași obiecte pentru fiecare grup. Când vă decideți asupra resurselor care vor fi utilizate, trebuie să aveți în vedere faptul că prețul de vânzare al fiecărei jucării este de 10 lei; plata forței de muncă și a spațiului trebuie să fie reflectată în prețul prototipului realizat.

CALCULAREA COSTULUI DE PRODUCTIE

Numele _____

numele companiei:

denumirea produsului

Instrucțiuni: Alcătuiți o listă cu toate resursele pe care grupul de elevi (companie) le folosește pentru producerea jucăriilor. Notați resursele în **coloana 1**. Stabiliți câte tipuri de resurse au fost folosite. Alcătuiți o listă cu numărul de tipuri de resurse în **coloana 2**. Scrieți prețul în **coloana 3**, folosind lista de preturi ale resurselor.

Înmulțiți datele din coloana 2 cu cele din coloana 3 pentru a completa coloana 4.

1	2	3	4
Resurse	Numărul de resurse folosite	Prețul resurselor	Costul resurselor
chirie	1	3 lei	3 lei
munca			
Prețul jucăriei (<i>adunați cifrele din ultima coloană</i>)			

CHELTUIELI ȘI ÎNCASĂRI PENTRU JUCĂRII

Numele _____

1. Scrieți numele fiecărei jucării produse de fiecare companie, în **coloana 1**, și numărul de jucării cerute, în **coloana 2**.
2. După ce ați completat fișa de lucru nr. 3, completați coloanele 3, 4 și 5.

1	2	3	4	5
Numele produsului	Cantitatea vândută	Venitul total	Costul total	Profitul sau pierderea

SET DE BANCNOTE DE 10 LEI

10 lei	10 lei
10 lei	10 lei
10 lei	10 lei

CALCULAREA PROFITULUI (PIERDERII)

1. Prețul de vânzare al unei jucării produse este de
2. Câte jucării au fost comandate (cantitatea ceruta)
3. Pentru a determina venitul total obținut din vânzări, folosiți formula:

Prețul de vânzare (10 lei) × Cantitatea vânduta = Venitul total
--

Costul unei jucării (costul resurselor pentru a produce o jucărie) × Cantitatea produsă = Costul total

4. Pentru a determina costul total, folosiți formula:

$$\text{Prețul de vânzare (10 lei)} \times \text{Cantitatea vândută} = \text{Venitul total}$$

5. Dacă venitul total este mai mare decât costul total, folosiți această formulă pentru a determina profitul:

$$\text{Venitul total} - \text{Costul total} = \text{Profit}$$

6. În cazul în care costul total este mai mare decât venitul total, folosiți această formulă pentru a determina pierderea:

$$\text{Costul total} - \text{Venitul total} = \text{Pierderea}$$

Materialele sunt adoptate după suporturile didactice elaborate în cadrul National Council on Economic Education, New York, SUA și Consiliului român pentru Educație Economică

Activitate 5: De ce fac oamenii comerț?

Comerțul este un schimb de bunuri și servicii, în care părțile implicate urmăresc obținerea unui anumit câștig. Comerțul va exista atât timp cât oamenii cred că le va fi mai bine dacă fac schimb decât dacă nu fac. Dacă unul sau altul dintre partenerii comerciali se convinge că nu mai poate câștiga nimic, schimbul va înceta. Schimbul economic nu garantează satisfacția. Satisfacția obținută de partenerii unui act de schimb este apreciată dintr-o perspectivă economică (ei cântăresc câștigurile și pierderile posibile). Oamenii utilizează raționamentul economic, pentru a explica deciziile pe care le iau ca participanți ai actelor de schimb. Costul schimbului este determinat de lucrul la care renunță omul în cadrul schimbului, dar beneficiul obținut reflectă lucrul dobândit.

În această activitate elevii sunt puși în situația de a schimba diferite bunuri, simulând o piață a bunurilor și a serviciilor. Ei folosesc această experiență, pentru a cerceta condițiile care favorizează sau frânează schimburile comerciale între indivizi.

Materiale: Multe lucruri mici, ușor de tranzacționat – de exemplu: bomboane, pachetele cu stafide, punguțe cu semințe, creioane, abțibilduri, fructe, legume, lista cu subiecte de examen – puse în pungi de hârtie maro.

Rețineți: Pregătiți pentru fiecare elev câte o pungă / cutie. Pregătind pungile, străduiți-vă să creați contraste puternice, cum ar fi:

- pungi cu puține lucruri de tranzacționat;
- pungi cu multe lucruri pe care ceilalți nu le apreciază;
- pungi cu lucruri căutate, dar în cantități mici;
- pungi cu o mare varietate de obiecte.

Procedee:

1. Anunțați elevii că astăzi au posibilitatea de a participa la o activitate de schimb economic. Scopul acestei activități este de a identifica motivele pentru care oamenii fac comerț.
2. Întrebați clasa: **De ce fac oamenii comerț?** Notați la tabla câteva răspunsuri date de elevi. Ele vor fi ipotezele pe care clasa va trebui să le verifice, aducând dovezi prin care să le confirme sau să le infirme.
3. Prezentați clasei următoarea situație: Imaginați-vă că un șofer tânăr oprește mașina la o pompă de benzină cu autoservire. El pune în rezervor benzina în valoare de 100 de lei și apoi plătește suma corespunzătoare proprietarului pompei. Cine a câștigat și cine a pierdut în urma tranzacției? (Răspuns: *Amândoi au câștigat și au pierdut: șoferul a pierdut o sumă de bani în valoare de o 100 de lei și a câștigat câțiva litri de benzină, iar proprietarul a pierdut câțiva litri de benzină și a câștigat o sumă de bani în valoare de o 100 de lei*).
4. Dați fiecărui elev câte o pungă în care se găsesc diferite obiecte, distribuite inegal. Pungile sunt de culoare închisă, astfel încât lucrurile din interior să nu poată fi văzute; doar posesorul pungii va cunoaște conținutul pachetului.
5. Îndemnați elevii să facă schimb cu lucrurile pe care le-au primit. Timpul pus la dispoziție este de 5 minute. Elevii pot schimba orice obiect doresc, după propria decizie, nefiind însă obligați să participe la schimb.
6. După 5 minute de tranzacționare, cereți elevilor să revină la locurile lor și să expună pe bănci lucrurile pe care le-au obținut în urma schimburilor efectuate. Comentați actul de comerț simulat. Puneți următoarele întrebări:
 - A. Câți dintre voi ați făcut schimb cu diferite obiecte? (*Elevii care au făcut tranzacții ridică mâna*).
 - B. Ce lucruri ați schimbat? (*Cereți elevilor să exemplifice*).
 - C. Care a fost lucrul cel mai întrebant? Dar cel mai puțin cerut?
 - D. A făcut cineva mai mult de o singură tranzacție? (*În această situație pot fi mai mulți elevi*).
 - E. De ce ați făcut schimb? (*Făcând schimb oamenii renunță la lucrurile pe care le apreciază mai puțin în favoarea celor pe care le apreciază mai mult*).
 - F. De ce sunt tentați oamenii să ofere la schimb un număr mare de lucruri pe care le apreciază? (*Cineva renunță la o ciocolată Snickers atunci când are cel puțin zece bucăți, decât atunci când are o singură bucată de ciocolată*).
 - G. Cei care au avut mai puține lucruri au participat în egală măsură cu ceilalți la tranzacții? (*Nu, participarea acestora a fost redusă*).
 - H. Felul în care v-ați comportat în timpul tranzacțiilor confirmă sau infirmă răspunsurile pe care le-ați dat la întrebarea: De ce fac oamenii comerț?
 - I. Ați fost cu toții mulțumiți de rezultatele tranzacțiilor? De ce unii nu au fost mulțumiți?
 - J. Dacă și mâine s-ar organiza o activitate de acest tip, cine ar mai face schimb? (*Acei care cred că beneficiile ar putea depăși costurile, dar nu cei care cred contrariul*).
 - K. În ce măsură simularea realizată în clasă corespunde situațiilor din viața reală? (*Comparați această activitate cu exemplul dat cu șoferul care cumpăra benzina de 100 de lei*).
7. Amintiți-le elevilor ce este **beneficiu, cost, schimb**. Întrebați-i: în cazul cu șoferul ce a fost beneficiu, ce a fost cost și cum s-a efectuat schimbul?

Materialele sunt adoptate după suporturile didactice, elaborate în cadrul National Council on Economic Education, New York, SUA și Consiliului român pentru Educație Economică.

Activitate 6: Cum au apărut banii?

Apariția banilor a fost comparată cu invenția alfabetului și a constituit una dintre cele mai ingenioase creații ale omenirii. Banii au apărut ca urmare a dezvoltării schimbului de bunuri între oameni. Odată cu apariția banilor schimbul se divide în două operațiuni succesive: vânzarea și cumpărarea, spre deosebire de trocul inițial la nivelul căruia se derula o operațiune unică – schimbul direct, marfă contra marfă.

În esența lor banii au fost, mii de ani, o **marfă specială** cu valoare intrinsecă, îndeplinind funcția de echivalent general al tuturor mărfurilor. În prezent, banii nu mai sunt o marfă.

Banii reprezintă **unul dintre instrumentele** majore ale economiei de piață, pentru că **fac posibilă exprimarea în aceeași unitate de măsură a tuturor bunurilor**. Ceea ce numim astăzi bani sunt titluri de valoare emise de stat, investite cu putere de cumpărare și de plată. Cele mai multe țări au monedă națională proprie.

În consecință, banii sunt utilizați pentru achiziționarea bunurilor și serviciilor, facilitează desfășurarea procesului de circulație a mărfurilor, sunt etalonul pentru a măsura și compara bunurile și serviciile aflate într-o mare diversitate. Totodată, ei pot fi împrumutați, economisiți sub forma unor depozite de valoare sau investiți.

Fără bani viața economică ar fi rămas mult în urmă. Relevând importanța banilor pentru orice economie, profesorul Paul Samuelson, laureat al Premiului Nobel pentru economie, spunea că aceștia reprezintă sângele care irigă sistemul economic.

Pe parcursul activității elevii vor simula atât un act de schimb direct, marfă contra marfă, cât și un act de schimb prin intermediul banilor. În final, comparând cele două mecanisme, elevii ajung să înțeleagă de ce a fost necesară apariția banilor, cum au influențat și au simplificat aceștia viața economică.

Materiale:

- Carduri care reprezintă bunuri oferite la schimb și bunuri solicitate – câte o pereche pentru fiecare elev.
- Monede și bancnote de diferite valori confecționate din carton.
- Mai multe carduri care reprezintă diferite mărfuri cu un anumit preț.
- Fișa de lucru nr. 1: *Ce facem cu banii?*
- Fișa de lucru nr. 2: *Ce știm despre apariția banilor?*
- Folia: FUNCȚIILE BANILOR

Desfășurare:

1. Anunțați elevii că în această oră vor avea o activitate de schimb direct, marfă contra marfă, pentru a avea o imagine mai exactă asupra vieții economice de acum sute de ani când nu existau bani. Explicați-le faptul că această formă de schimb se numește troc. Precizați-le că această activitate îi va ajuta să înțeleagă mecanismul schimbului, consecințele lui pentru producători și consumatori, cauzele și condițiile care au determinat apariția banilor, precum și importanța lor pentru viața economică.
2. Distribuți fiecărui elev câte o pereche de carduri, din care unul reprezintă bunul pe care îl oferă la schimb și celălalt, bunul pe care îl solicită. Explicați elevilor că ei sunt producătorii și proprietarii bunurilor pe care le oferă spre vânzare. Fiecare „producător” obține cantități mai mari ale produsului decât are nevoie pentru consumul personal și este cointerestat în realizarea surplusului a produsului dat. Surplusul îl poate oferi la schimb, încercând să intre în posesia unui anumit bun, cel menționat pe cardul pe care scrie „Cumpăr...”
3. Pentru desfășurarea schimbului elevii au la dispoziție 10 minute. Vor schimba între ei, efectiv, doar cardurile pe care scrie „Vând...””, fiecare urmărind să obțină cardul pe care este menționat bunul pe care trebuie să-l cumpere. La finalul tranzacțiilor fiecare elev ar trebui să aibă o nouă pereche de carduri, pe care să fie menționat același bun, atât pentru

vânzare, cât și pentru cumpărare. De exemplu, elevul care trebuia să cumpere lână, va avea, evident, cardul nr. 8 bis pe care scrie „Cumpăr lână” și cardul nr. 16 pe care scrie „Vând lână”. Pe acesta din urmă l-a obținut schimbând cardul nr. 8 „Vând miere” pe care l-a deținut inițial.

4. Explicați elevilor că nu trebuie să schimbe cardurile decât dacă au găsit cumpărători pentru bunurile pe care le oferă spre vânzare și în cantitatea cerută.

De reținut: Concepeți cardurile în așa fel, încât să existe anumite inegalități, care să-i pună în dificultate pe elevi în realizarea schimbului, și pe care ei să încerce să le soluționeze. De exemplu, cineva care are de vânzare un miel și vrea să cumpere grâu (perechea de carduri nr. 3); dar cel care are grâu (cardul nr. 1) nu vrea să cumpere miel (cardul nr. 3 bis), ci pește (cardul nr. 1 bis). Sau, persoana care cumpără pește (cardul nr. 1 bis) trebuie să negocieze ce cantitate poate primi în schimbul unei banițe de grâu (cardul nr. 2). Sau, elevului care cumpără piei de animale (cardul nr. 7 bis) nu-i va conveni să dea un porc în schimbul a trei piei, chiar dacă a găsit un vânzător (cardul nr. 4). Sau, elevii care dețin perechile de carduri cu numerele 10, 13 și 19 pot efectua schimbul dacă și numai dacă se întâlnesc toți trei în același loc.

În aceeași situație se găsesc și posesorii perechilor de carduri cu numerele 21, 22, 23 și 24, care pot efectua schimbul numai în patru.

5. După expirarea celor 10 minute, alocate pentru derularea tranzacțiilor, cereți elevilor să revină la locurile lor. Discutați activitatea desfășurată. Puneți următoarele întrebări:

- a) **Cine a efectuat schimbul și cum?** (*Cei care au primit la început cardurile cu numerele 1-2, 5-6, 8-16, 11-17, 18-20, 10-13-19, 21-22-23-24, fiecare vânzător a găsit un cumpărător pentru marfa lui*).
- b) **Cine nu a efectuat schimbul și de ce?** (*Cei care au primit cardurile cu numerele 3, 4, 7, 9, 12, 14, 15 deoarece mărfurile nu erau corelate din punct de vedere cantitativ. În aceste condiții ei nu au realizat nici o tranzacție*).
- c) **Ce s-ar putea spune despre mecanismul trocului?** (*Este foarte anevoios, dificil, neeconomic, deoarece, dacă unui om îi prisosea un bun, trebuia să găsească un altul care dispunea de un excedent din produsul de care avea el nevoie și care, la rândul său, era interesat de bunul pe care el putea să-l ofere. De asemenea, trebuiau găsite și obiecte de aceeași valoare. De aceea, trocul pur funcționa cu inconveniente (dezavantaje) foarte mari*).

6. Menționați și alți factori care îngreunau desfășurarea schimbului și de care trebuie să ținem seama: târgurile se aflau la distanțe mari de localitățile producătorilor și, în plus, se organizau doar periodic; drumurile erau greu accesibile, hoții pândeau la tot pasul, animalele trebuiau hrănite și adăpate, carele care transportau mărfuri se puteau strica, înseși mărfurile se alterau, se pierdeau etc. În aceste condiții se impunea găsirea unui intermediar în actele de schimb. Așa au apărut banii.

7. Faceți apel la cunoștințele generale ale elevilor despre bani pentru a crea cadrul necesar activității pe care urmează să o desfășurați. Puneți următoarele întrebări:

- a) Când au apărut banii? (*În Antichitate*)
- b) De ce au apărut banii?
- c) Cum arătau primii bani și cum arată ei astăzi: există diferențele?

8. Invitați elevii la o nouă rundă de tranzacții, de data aceasta prin intermediul banilor. Împărțiți-le bani, monede și bancnote de diferite valori (confectionate tot din hârtie). Pe o măsurașă așezați alte carduri, reprezentând mărfurile pe care elevii le-au schimbat în runda anterioară: grâu, pește, lapte, ouă, miere, lână, animale, metale etc. Fiecare marfă are un anumit preț. „Vindeți” elevilor „mărfurile” pe care le solicită primind, în schimb, sumele de bani corespunzătoare.

9. Comentați actul de schimb desfășurat, punând următoarele întrebări:
- Prin ce se diferă această rundă de tranzacții față de prima?
 - Ce efect au avut banii asupra schimbului de mărfuri?
 - În ce au constat tranzacțiile efectuate și cum se numesc ele? (Profesorul a cedat bunul în schimbul banilor, iar elevii au cedat banii în schimbul bunului. Schimbul a constat în cele două operațiuni: vânzare și cumpărare).
 - În ce condiții s-ar fi putut întâmpla ca unii elevi să nu cumpere nimic?
 - Ce urmări credeți că au avut banii asupra vieții economice?
 - Sunt banii unica valoare într-o societate?
 - Cum ar putea fi definiți banii? (Banii reprezintă un echivalent general al valorii mărfurilor; monedă de metal sau de hârtie recunoscută ca mijloc de schimb și de plată).
10. Scrieți pe tablă (folie) care sunt funcțiile banilor și explicați fiecare funcție în parte.
11. Distribuți elevilor Fișa de lucru nr. 1: *Ce facem cu banii?* Și cereți-le să identifice funcțiile pe care le îndeplinesc banii în situațiile prezentate. Acordați-le 10 minute timp de lucru, după care numiți câțiva elevi care să prezinte clasei situațiile analizate și funcțiile identificate.
12. Distribuți elevilor fișe de lucru nr. 2 pe care să le completeze în 5 minute. Propuneți elevilor să realizeze o autoevaluare a chestionarului efectuat.
13. Reluați principalele aspecte ale activității, cu ajutorul următoarelor întrebări:
- De ce au apărut banii? (*Banii au apărut ca intermediar în actele de schimb și ca etalon al mărfurilor*).
 - Ce condiții au favorizat apariția banilor? (*Diviziunea muncii, specializarea producătorilor și schimbul de mărfuri*).
 - Ce efect au avut banii asupra schimbului de mărfuri? (*Cu ajutorul banilor schimbul de mărfuri a fost simplificat enorm*).
 - Care este importanța banilor pentru economia de piață? (*Banii îndeplinesc funcția de mijloc de schimb, intermediază schimbul, sunt etalon universal și permanent pentru a comensura (a măsura prin comparație) bunuri, servicii și activități. De asemenea, banii sunt mijlocul de plată, prin care se sting obligațiile economice asumate la un moment dat, precum și mijlocul de acumulare și de păstrare a valorii*).

CARDURI DE SCHIMB

1. Vând o baniță de grâu	1 b. Cumpăr pește
2. Vând pește	2 b. Cumpăr grâu
3. Vând miei	3 b. Cumpăr grâu
4. Vând 3 piei de miel	4 b. Cumpăr un purcel
5. Vând tutun	5 b. Cumpăr bumbac
6. Vând bumbac	6 b. Cumpăr tutun
7. Vând un porc	7 b. Cumpăr piei de animale
8. Vând miere	8 b. Cumpăr lână
9. Vând aur	9 b. Cumpăr argint
10. Vând lapte	10 b. Cumpăr miere
11. Vând cărbune	11 b. Cumpăr cartofi
12. Vând fier	12 b. Cumpăr cupru
13. Vând ouă	13 b. Cumpăr lapte

14. Vând mătase	14 b. Cumpăr melci
15. Vând oi	15 b. Cumpăr capre
16. Vând lână	16 b. Cumpăr miere
17. Vând cartofi	17 b. Cumpăr cărbune
18. Vând sare	18 b. Cumpăr orez
19. Vând miere	19 b. Cumpăr ouă
20. Vând orez	20 b. Cumpăr sare
21. Vând vin	21 b. Cumpăr porumb
22. Vând mere	22 bis. Cumpăr vin
23. Vând măsline	23 bis. Cumpăr mere
24. Vând porumb	24 bis. Cumpăr măsline

MĂRFURI OFERITE SPRE VÂNZARE

O baniță de grâu 5 lei	Ouă 10 bani
Pește 2 lei	Mătase 10 lei
Miel 20 lei	Oaie 30 lei
3 piei de miel 15 lei	Lână 8 lei
Melci 3 lei	Cartofi 2 lei
Bumbac 2 lei	Sare 25 bani
Un porc 75 lei	Cupru 30 lei
Miere 30 lei	Orez 1 leu
Aur 55 lei	Argint 40 lei
Lapte 50 bani	Mere 1,5 lei
Cărbune 1 leu	Măsline 2 lei
Fier 15 lei	Porumb 1 leu

BANCNOTE ȘI MONEDE

1 LEU

5 LEI

10 LEI

20 LEI

50 LEI

100 LEI

BANII SUNT:

1. Măsură a valorii
2. Mijloc de schimb
3. Mijloc de plată
4. Depozit de valoare

Fișa de lucru nr. 1

CE FACEM CU BANII?

Numele elevului _____

Completați tabelul de mai jos, precizând ce funcție îndeplinesc banii în situația dată.

Situația	Funcția banilor
Cornelia cumpără o pereche de pantofi pe care plătește 500 de lei.	
Maria își plătește o datorie de o 1000 de lei.	
Gheorghe achită o amendă de o 100 de lei.	
Adrian a economisit 500 de lei.	
Stela plătește impozitul pe casă la agenția financiară.	
Doamna Munteanu plătește impozitul anual pe venitul total.	
Prețul unui televizor este de 2,5 mii de lei.	
Sandu achită abonamentul SUN - TV.	

Fișa de lucru nr. 2

CE ȘTIM DESPRE APARIȚIA BANILOR?

Numele elevului _____

Răspundeți la întrebările de mai jos, încercuind litera care indică varianta corectă.

1. Când au apărut banii?

- a. în antichitate;
- b. în secolul al XVII-lea;
- c. în zilele noastre;
- d. întotdeauna au existat bani.

2. Prima formă de schimb a fost reprezentată de schimbul:

- a. marfă contra bani;
- b. bani contra marfă;
- c. marfă contra marfă;
- d. bani contra bani.

3. Factorii care au impus apariția banilor au fost:

- a. generalizarea producției pentru consumul propriu;
- b. diviziunea muncii și extinderea schimbului de bunuri;
- c. autonomia producătorilor;
- d. descoperirea metalelor prețioase.

4. Sub ce formă apar primii bani?

- a. bancnote;
- b. monede divizionare;
- c. cecuri;
- d. monede din aur și argint.

5. Ce tranzacții presupune schimbul realizat prin intermediul banilor?

- a. barter;
- b. troc;
- c. vânzare-cumpărare;
- d. creditare-rambursare.

6. Banii care servesc la plata salariilor îndeplinesc funcția de:

- a. măsură a valorii;
- b. mijloc de schimb;
- c. depozit de valoare;
- d. mijloc de plată.

Materialele sunt adoptate după suporturile didactice, elaborate în cadrul National Council on Economic Education, New York, SUA și Consiliului român pentru Educație Economică.

Activitate 7: Crearea unei întreprinderi financiare

Activitatea: Decizia cu privire la o întreprindere financiară reușită

Începeți această activitate prezentând copiilor o informație despre beneficiile angajării la întreprinderile financiare. Spuneți-le, spre exemplu, că aceasta le va ajuta să câștige un venit și să devină independenți din punct de vedere economic. Multe persoane de succes în domeniu au început activitatea angajându-se la întreprindere la o vârstă foarte tânără. Aceste persoane au însușit timpuriu abilități importante care le-au permis să atingă succes în eforturile lor financiare.

Implicarea într-o întreprindere financiară are și beneficii nemonetare. Aceasta sporește încrederea copiilor, îmbunătățește deprinderile lor omenești, le îmbogățește experiența de viață, deoarece au permanent a face cu oamenii și descoperă abilități pe care niciodată n-au crezut că le au. Cu toate acestea, stresul pentru angajarea într-o întreprindere financiară implică planificarea minuțioasă și examinarea diferitor opțiuni. Spre exemplu, ei trebuie să decidă ce întreprindere financiară va fi potrivită pentru ei și va corespunde intereselor, capacităților și stilului lor de viață.

Obiectivul activității: A susține copii să decidă asupra întreprinderii financiare adecvate în care să se angajeze.

Desfășurare:

1. Divizați participanții în grupuri. Rugați să discute răspunsurile la următoarele întrebări:
 - Ce afacere vă interesează?;
 - Ce produse pot eu vinde?;
 - Unde pot eventual obține capital pentru a lansa afacerea mea? (explicați-le ce înseamnă capital și cum îl pot gestiona în mod efectiv).
 - Ce deprinderi posed pe care le pot folosi ca să câștig bani (ex.: spălatul hainelor, grădinărit, menaj, etc.)?;
 - Cât timp pot dedica lucrului pentru întreprindere?
2. Când copiii termină de discutat întrebările, dați-le următoarele sarcini:
 - Dacă sunt interesați de afacere, spuneți-le să facă următorul lucru: să meargă în comunitatea unde intenționează să inițieze întreprinderea lor. Lăsați-i să afle dacă ideile lor sunt practice și dacă satisfac o necesitate în comunitate. Cu alte cuvinte, există o piață în comunitate, vor exista cumpărători suficienți ai produselor? Se vor vinde produsele în comunitate? Sunt cutare și cutare servicii necesare în comunitate? Pentru a afla, ei trebuie să întrebe membrii comunității dacă aceștia ar fi interesați să cumpere produsele. Unde planifică ei să obțină capitalul, în cazul în care au nevoie de capital?
 - Aflați dacă există concurenți care comercializează aceleași produse sau prestează aceleași servicii în comunitate. Dacă aceștia comercializează aceleași produse, credeți că produsele voastre vor fi mai bune decât cele comercializate de către concurenți? Care ar fi valoarea adăugată a produsului vostru pentru a asigura că se va vinde pe piață? Care ar fi valoarea adăugată a serviciului pe care intenționați să-l oferiți?

- Dacă copiii sunt mai mult interesați să presteze servicii, solicitați de la ei să cerceteze dacă este disponibil lucru în comunitatea lor. Asigurați-vă că lucrul este doar casnic și nu va pune copiii în pericol și nici nu-i va expune la abuzuri. Forme admisibile de lucru includ udatul plantelor pentru vecini sau unele lucrări de grădină, spălatul mașinilor, comercializarea ziarelor și alte genuri de lucru nepericulos. Ei trebuie să întrebe alți copii care execută același lucru cât sunt aceștia plătiți, câte ore de lucru în zi au aceștia, câte zile pe săptămână trebuie să facă acest lucru și care sunt politicile generale ale patronului? Întrebați membrii comunității dacă patronul potențial este de încredere și dacă este cunoscut ca patron cumsecade. Aflați dacă aceștia au un palmares de abuzare a angajaților.
3. Rugați-i pe copii să prezinte datele aflate în ziua următoare. Încurajați-i să fie cât mai creativi posibil în prezentarea informației acumulate.

Realizare:

1. Ajutați-le participanților să decidă dacă afacerea lor este viabilă și fezabilă. Baza pentru aceasta este:
 - Afacerea este practică și realizabilă.
 - Copiii sunt interesați în afacere și posedă deprinderile necesare pentru a asigura ca afacerea să meargă.
 - Există locuri de unde ar putea lua produsele lor, care oferă produsele ieftin și ei vor avea posibilitatea să obțină profit.
 - Există o piață în comunitate și puțini concurenți care livrează aceleași produse.
 - Produsul lor are valoare adăugată în comparație cu produsele concurenților.
2. Accentuați-le importanța planificării afacerii. Deoarece afacerile implică bani, va fi bine să planifice totul cu atenție, astfel încât banii să nu fie irosiți. Planificarea minuțioasă implică analiza pieței lor, precum le-ați cerut să o facă. Dacă oferiți servicii, și aceasta ar necesita o careva planificare. Spre exemplu, cum vă veți asigura că oferiți servicii bune și că clienții sunt mulțumiți? Cum veți îmbunătăți serviciile voastre? Spuneți-le că există șanse mai bune ca oamenii să solicite serviciile lor, dacă consumatorii au fost mulțumiți de serviciile lor.
3. Spuneți-le că planul este un document care evoluează. Acesta ar putea însă să se schimbe în dependență de contextele cu care se vor confrunta după stabilirea afacerii lor. Probabil multe în planurile lor inițiale vor trebui să fie revizuite.
4. Spuneți-le că capitalul este o resursă valoroasă, deoarece acesta constituie banii pe care îi vor folosi pentru a procura produsele lor și asigura ca afacerea lor să fie una continuă. Avertizați-i că ar putea să nu le fie ușor să obțină capital. Faceți legătură între capital și idea economisirii, că economiile ar putea servi drept sursa capitalului lor. Dacă întreprinderea lor necesită capital, iar ei nu-l au, explorați posibilitatea prestării serviciilor care le va ajuta să câștige și să economisească capital pentru afacerea lor.
5. O altă sursă posibilă de capital este creditul. Explicați-le că există cooperative de creditare care ar putea să le ajute oferindu-le capital pentru pornirea afacerii. Este necesar să plătești pentru împrumuturile din partea cooperativelor, pentru a crea o linie de creditare bună.

Totul despre întreprinderea socială

Activitatea: Scopurile noastre la îndemâna noastră

Activitatea le va demonstra participanților că, chiar dacă întreprinderea financiară este de obicei o activitate individuală, aceasta poate fi folosită pentru eforturile întreprinderii

sociale. Spre exemplu, întreprinderile sociale de obicei au nevoie de mijloace financiare pentru a funcționa cu succes. Persoanele implicate în aceasta trebuie să colecteze careva mijloace financiare pentru a asigura ca activitățile lor să continue.

Activitatea nu este un program comunitar în plină desfășurare. Această activitate este una scurtă, care îi va învăța pe copii cum să desfășoare un proiect relevant din punct de vedere social în comunitate.

Obiectivele activității:

- A identifica legătura dintre întreprinderea financiară și întreprinderea socială.
- A asista copiii în planificarea și implementarea proiectului lor pentru comunitate.

Timp: O oră pentru a explica mecanismele activității și a le discuta; va fi extinsă pe parcursul câtorva zile.

Proceduri:

1. Reveniți la produsul grupurilor în cadrul Activității privind stabilirea scopului grupului. Rugați-i să aleagă o acțiune – o acțiune pe termen scurt care va contribui la realizarea scopului grupului lor (ex.: gestionarea cantine de supă timp de o zi), înscenarea unei întruniri în comunitate împotriva muncii copiilor, contribuind la curățarea comunității etc.).
2. Identificați cheltuielile posibile pe care ar trebui să le suporte pentru activitatea lor (ex.: procurarea materialelor, cheltuielile pentru alimente, printre altele). Unele proiecte nu vor necesita mijloace financiare. Este și asta bine, dacă anume acesta e cazul. Însă ar fi bine pentru ei să experimenteze și colectarea mijloacelor pentru proiectele lor.
3. După ce au justificat toate cheltuielile lor posibile, rugați-i să se gândească cum vor putea colecta mijloace pentru proiectul pe care vor să-l realizeze în comunitate. Reveniți la rezultatul din Modulul 2 al acestei Secțiuni. Ei pot folosi aceasta drept activitate de colectare a mijloacelor bănești.
4. Acordați-le o săptămână sau două pentru a implementa proiectul lor. După aceasta, rugați-i să revină și să raporteze despre realizărilor lor.

Desfășurare:

1. Puneți următoarele întrebări: Ce s-a întâmplat cu proiectul? Ce ați realizat? Ce a fost distractiv în acesta? Ce a fost dificil în proiect? Ce ați făcut pentru a înfrunta greutățile? Ați reușit să înfrunțați greutățile? Cum v-a făcut aceasta să vă simțiți? Ați dori să faceți aceasta încă o dată?
2. Spuneți-le că este totdeauna bine să gândească peste limitele proprii, să se gândească la societate, în general, și să fie conștienți de problemele care îi afectează pe ei și pe comunitatea lor. Ei vor fi abilitați ca persoane, dacă sunt capabili să facă ceva în privința chestiunilor și problemelor care afectează comunitatea lor.
3. Uneori proiectele comunitare necesită mijloace financiare. În astfel de cazuri, ei ar putea folosi ceea ce au învățat despre economisire și crearea întreprinderilor financiare. Le-ar fi de asemenea util și faptul dacă ar învăța să colecteze mijloace în diferite moduri.

Notă pentru moderator

Încurajați copiii să colecteze mijloace financiare în diferite moduri. Spre exemplu: eu pot dona o parte din bani pe care i-au economisit în cutiile lor *Aflatoun*. Ei pot solicita bani de la persoane generoase din comunitatea lor. Ei se pot angaja de asemenea într-o afacere mică, profitul din care îl pot folosi pentru proiectul lor.

Lista instituțiilor/ organizațiilor abilitate în domeniul Protecției Copiilor și Tinerilor

Nr.	Denumirea instituției	Adresa	Telefon
	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Chișinău, str. V. Alecsandri 1	26-93-10
	Ministerul Educației	Chișinău, Piața Marii Adunări Naționale 1	23-33-48
	Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului	Chișinău, str.Al.Vlăhuță, 3	24-27-02
	Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Centru	Chișinău, str. Bulgară , 43	54-65-15 54-72-27
	Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Botanica	Chișinău, str. Teilor, 10	76-35-86 56-00-50
	Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Buiucani	Chișinău, str. M. Viteazul, 2	29-52-24 29-50-55
	Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Ciocana	Chișinău, str. Mircea cel Bătrîn, 16	34-07-22 34-00-31
	Direcția pentru protecția drepturilor copilului sect. Rîșcani	Chișinău, str. S. Lazo 27/1	29-34-67 29-34-66
	UNICEF	Chișinău, str.31 august 1989, 131	22-00-34 22-02-44
	Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii	Chișinău, str. Calea Ieșilor, 61/2	75-88-06 75-67-87
	Centrul de resocializare pentru copii în situație de risc Casa“AȘCHIUȚĂ”, Salvați Copiii” Moldova	Chișinău, str. Constantin Stere,1	23-71-02 23-25-82
	Fundația “AGAPEDIA”	Chișinău, str.Lomonosov, 20	22-41-18 46-54-71
	Terre des Hommes	Chișinău, str. M. Kogălniceanu, 81/1	23-86-42
	Centrul Neovita	Chișinău, str.Socoleni, 19	40-66-34
	Asociația “Amicii dei Bambini” Moldova	Chișinău, str. Constantin Stere, 1	23-21-12
	Centrul de zi “SPERANȚA”	Chișinău, str. Traian 12/2-2	56-11-00 56-81-85
	Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului	Chișinău, str.E.Coca, 15	71-65-98 74-78-13

BIBLIOGRAFIE

1. Audigier F., Concepte de bază și competențe – cheie ale educației pentru cetățenie democratică, Strasbourg, 25 mai 2000, Consiliul Europei.
2. Audigier F., Lagelée G., Drepturile omului – dosar pedagogic, Ghid de predare a drepturilor omului pentru învățământul secundar 2000, Consiliul Europei.
3. Bîrzea C., Educația pentru cetățenie democratică - Raport întocmit după programul Consiliului Europei de formare continuă a profesorilor în 1998.
4. Bîrzea Cezar, Diversitatea, Seminar de formare, București, 2011.
5. Bulzan Carmen, Formarea civică, Editura Meteor Press, București, 2006.
6. Educație pentru dezvoltare: Ghidul animatorului, UNICEF, 2001.
7. Cara Angela, Punte către înțelegere: Educație, Toleranță, Acceptare, suport didactic pentru profesori, Keystone Human Services International, Moldova Association, Chișinău, 2012
8. Curriculum la disciplina Educație civică, clasele I-IX, Chișinău, 2010.
9. Manolescu M., Evaluarea școlară. Metode, tehnici, instrumente, Editura Meteor Press, București, 2005
10. Miroiu O., Cultură civică. Democrație, drepturile omului, toleranță, E.D.P., R. A. București, 1995
11. Moroianu Zlătescu I., Drepturile omului. Documentar pentru predarea drepturilor omului în învățământul preuniversitar, I.R.D.O. București, 1995.
12. Non-Formal Education Manual. A manual for Facilitators on child Social and Financial Education, Aflatoun child Savings International, 2010
13. Parlicov E., Pogolșa L. ș.a. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta gimnazială de învățământ, Chișinău, 2011.
14. Vrăsmaș Traian, Ecaterina Vrăsmaș Ecaterina, Stanciu Monica, Codreș Adina, Nicolae Simona, Botez Corina Murariu, Baba Letiția, Gălbinașu Florentina, Editura VANEMONDE, 2010, Lucrare realizată și tipărită cu sprijinul Reprezentanței UNICEF în România. Incluziunea școlară a copiilor cu cerințe educaționale speciale.
15. Ajută-l să iasă în lume. Echipa de proiect: Elana Hussar, Diana Aprodu, coordonator lucrare, Constanța Dumitriu.
16. Înțelegerea dizabilitatii. ETTAD - 134653-UK-GRUNDTVIG-GMP.
17. Legea privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.03.1995, nr.13/127.
18. Legea Voluntariatului Nr.121 din 18.06.2010, Monitorul Oficial Nr.179-181/608 din 24.09.2010.

Referințe Web

<http://www.councilforeconed.org/>,
http://www.cree.ro/cree_files/biblioteca.htm

